

Cilj 3 – Evropsko teritorialno sodelovanje

Operativni program

**ČEZMEJNO SODELOVANJE
SLOVENIJA–AVSTRIJA 2007–2013**

Številka CCI: 2007CB163PO054

December 2007

Odobren z Odločbo Komisije
št. K(2007) 6607 z dne 21. 12. 2007

KAZALO VSEBINE

1.	UVOD	4
1.1	Osnovne informacije	4
1.2	Predpisi in uredbe o evropskem teritorialnem sodelovanju.....	5
1.3	Opis postopka programiranja.....	5
2.	SOCIALNA IN EKONOMSKA ANALIZA PROGRAMSKEGA OBMOČJA	7
2.1	Upravičeno območje in regionalna dejavnost.....	7
2.2	Družbeni in gospodarski okvirni pogoji.....	10
2.3	Prebivalstvo	11
2.4	Gospodarstvo	12
2.5	Raziskave in inovacije	19
2.6	Človeški viri.....	20
2.7	Kultura	25
2.8	Zdravstvo in socialne zadeve	26
2.9	Lokalni in regionalni razvoj	266
2.10	Okolje	27
2.11	Energija	29
2.12	Promet.....	30
2.13	IKT in informacijska družba	32
2.14	Možnosti za sodelovanje v širšem območju	33
3.	PREDNOSTI IN POMANJKLJIVOSTI	34
4.	DOSEDANJE IZKUŠNJE Z IZVEDBO ČEZMEJNIH PROGRAMOV	38
5.	STRATEGIJA OPERATIVNEGA PROGRAMA	39
5.1	Strateški predpostavke.....	39
5.2	Glavna načela programa	40
5.3	Strateški cilj.....	41
5.4	Utemeljitev prednostnih nalog	43
6.	PREDNOSTNE NALOGE – SPLOŠNI IN POSAMEZNI CILJI	46
6.1	Opis horizontalnih tem.....	46
6.2	Prva prednostna naloga: Konkurenčnost, znanje in gospodarsko sodelovanje	49
6.3	Druga prednostna naloga: Trajnost in skladen razvoj.....	54
6.4	Tretja prednostna naloga: Tehnična pomoč.....	59
7.	ZUNANJA SKLADNOST Z DRUGIMI POLITIKAMI	61
7.1	Skladnost s politikami EU	61
7.2	Skladnost z nacionalnimi politikami	62
8.	KOMPLEMENTARNOST Z DRUGIMI PROGRAMI	63
9.	FINANČNI NAČRT	67
9.1	Razčlenitev po kategorijah	67
10.	POVZETEK SPREMLJEVALNIH PROCESOV	68
10.1	Predhodno vrednotenje (ex-ante)	68
11.	ORGANIZACIJSKE STRUKTURE IN POSTOPKI ZA IZVAJANJE OPERATIVNEGA PROGRAMA	73
11.1	Organizacijske strukture za izvajanje programa	74
11.2	Postopkovne uredbe, ki urejajo izvedbo programa (organizacija postopka).....	78
12.	INFORMIRANJE IN OBVEŠČANJE JAVNOSTI	86
	PRILOGA: KATEGORIJE IZDATKOV	88

KAZALO TABEL

Tabela 1: Postopek programiranja	5
Tabela 2: Seznam upravičenih regij	8
Tabela 3: Prebivalstvo na programskem območju	11
Tabela 4: Osnovni gospodarski sektorji in zaposlenost.....	12
Tabela 5: BDP na prebivalca v programskih območjih.....	13
Tabela 6: Poslovni subjekti glede na območje NUTS III in sektorje.....	14
Tabela 7: Število nočitev na programskem območju.....	16
Tabela 8: Stopnja brezposelnosti (2004)	21
Tabela 9: Zaposleni glede na spol na avstrijskem Štajerskem.....	22
Tabela 10: Povprečni bruto dohodek zaposlenih leta 2004 (mesečno v €).....	22
Tabela 11: Zaposleni glede na spol (2005)	22
Tabela 12: Prednosti in pomanjkljivosti	34
Tabela 13: Finančni načrt programa, ki prikazuje letne dodelitve sredstev ESRR za program.....	67
Tabela 14: Finančni načrt operativnega programa, ki prikazuje znesek vseh dodeljenih sredstev ERDF, nacionalne javne in zasebne prispevke ter stopnjo sofinanciranja glede na prednostne naloge za celotno programsko obdobje	67
Tabela 15: Vključitev glavnih priporočil predhodnega vrednotenja med programiranjem	72

1. UVOD

1.1 Osnovne informacije

Glavni cilj kohezijske politike Evropske unije je povečanje ekonomske in socialne kohezije držav članic z namenom spodbujanja skladnega, uravnoveženega in trajnostnega razvoja Skupnosti ob hkratnem zmanjševanju gospodarskih, socialnih in teritorialnih neskladij, še posebej očitnih v državah in regijah z zaostankom v razvoju, katerim naj bi kohezijska politika v skladu s členi 158–161 Pogodbe o Evropski uniji omogočila hitrejše ekonomsko in socialno prestrukturiranje.

Sedanja pobuda Skupnosti INTERREG spodbuja čezmejno, transnacionalno in medregionalno sodelovanje. Njen namen je spodbujanje sodelovanja med obmejnimi območji Evropske unije in posledična krepitev ekonomske in socialne kohezije teh področij, uravnovežen in trajnosten razvoj evropskega ozemlja in spodbujanje teritorialne integracije med državami članicami ter kandidatkami in prosilkami za članstvo v EU.

Na področju kohezijske politike so bili za naslednje programsko obdobje oblikovani novi cilji:

- Cilj "konvergenca",
- Cilj "regionalna konkurenčnost in zaposlovanje",
- Cilj "evropsko teritorialno sodelovanje".

Ena večjih sprememb, ki bo uvedena v okviru reform na področju regionalne politike, je večji poudarek pobudi Skupnosti INTERREG, ki temelji na uspešnosti in utemeljenosti nadaljnega razvoja pobude. Pobuda Skupnosti bo preoblikovana v enega od ciljev kohezijske politike in preimenovana v Evropski teritorialni razvoj. Cilj Evropsko teritorialno sodelovanje za programsko obdobje 2007-2013 preko Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR) svojo pomoč osredotoča na tri glavna področja sodelovanja:

- razvoj čezmejnih gospodarskih, socialnih in okoljskih dejavnosti s pomočjo skupnih strategij za trajnostni teritorialni razvoj;
- krepitev transnacionalnega sodelovanja s pomočjo dejavnosti na področju prednostnih nalog Skupnosti in spodbujanje integriranega teritorialnega razvoja;
- povečanje učinkovitosti regionalnih politik s spodbujanjem medregionalnega sodelovanja z izmenjavo izkušenj na ustreznem teritorialnem nivoju.

Na področju čezmejnega sodelovanja cilj Evropsko teritorialno sodelovanje uvaja operativne programe, ki se izvajajo na notranjih mejah Evropske unije. Obmejnim področjem nudi pomoč za razvoj čezmejnih gospodarskih, socialnih in okoljskih dejavnosti s pomočjo skupnih strategij trajnostnega teritorialnega razvoja, ki se osredotočajo predvsem na:

- spodbujanje podjetništva, zlasti razvoja malih in srednje velikih podjetij, turizma, kulture in čezmejne trgovine;
- spodbujanje in izboljšanje skupnega varstva in upravljanja okolja ter preprečevanje naravnih in tehnoloških tveganj;
- podpiranje povezav med mesti in podeželjem;
- zmanjšanje izoliranosti z izboljšanim dostopom do transportnih, informacijskih in komunikacijskih omrežij in storitev ter čezmejnih vodovodnih in energetskih sistemov ter objektov;
- razvoj sodelovanja, zmogljivosti in skupne uporabe infrastrukture, zlasti v sektorjih kot so zdravstvo, kultura, turizem in izobraževanje.

Med področja, ki jih lahko spodbuja ESRR, sodijo tudi pravno in upravno sodelovanje, vključevanje v čezmejne trge delovne sile, lokalne pobude za zaposlovanje, spodbujanje vključevanja načela enakih možnosti in enakosti spolov, usposabljanje, socialna vključenost ter skupno koriščenje človeških virov in ustanov za raziskave in razvoj.

1.2 Predpisi in uredbe o evropskem teritorialnem sodelovanju

Pravila za programe, ki se bodo izvajali v sklopu cilja evropsko teritorialno sodelovanje, so določena v uredbah, za katere velja neposredna veljavnost in neposredni učinek. Ker so posebni predpisi o teritorialnem sodelovanju določeni z višjo zakonsko uredbo, t.j. uredbo Sveta, bodo programi vsebovali podrobnejša pravila, ki se nanašajo na upravljanje, nudenje pomoči pri izvajanju programov in prednostnih področij sodelovanja.

Spremembe, ki se uvajajo, so skladne s stališči Komisije, ki se zavzema za večjo transparentnost programov, manj zahtevno upravljanje in izvajanje le-teh ter za osredotočenost na ključna področja sodelovanja z namenom, da se izboljša učinkovitost porabe sredstev.

Operativni programi za programsko obdobje 2007-2013 so bili oblikovani v skladu z naslednjimi uredbami:

- Uredbo Sveta o splošnih določbah o Evropskem skladu za regionalni razvoj, Evropskem socialnem skladu in Kohezijskem skladu (ES) št. 1083/2006 z dne 11. julija 2006;
- Uredbo Evropskega parlamenta in Sveta o Evropskem skladu za regionalni razvoj (ES) št. 1080/2006 z dne 5. julija 2006.

Smernice in (finančna) struktura programa so pripravljene v skladu s pravno podlago (smernicami, uredbami, delovno dokumentacijo, itd.) in v skladu s cilji Evropske unije s posebnim poudarkom na načelih lizbonskega in göteborgskega procesa. Načelo enakosti spolov je vključeno na vseh ravneh.

1.3 Opis postopka programiranja

Za pripravo operativnega programa je bila oblikovana čezmejna programska skupina, sestavljena iz organa upravljanja in nacionalnih organov, posredniških teles trenutnega programa INTERREG IIIA, podpornih ustanov in strokovnjakov.

Programiranje je potekalo zelo intenzivno. Programska skupina se je sestala na 18 srečanjih z namenom, da razvijejo področja sodelovanja, strukture in postopke upravljanja in izvajanja.

Tabela 1: Postopek programiranja

Št.	Datum	Kraj	Vsebina / Mejniki
1	4. julij 2005	Maribor	Izmenjava okvirov politike na ravni EU in nacionalni ravni, razprava o pristopu k zunanji podpori
2	15. september 2005	Celovec / Klagenfurt	Razprava o odprtih vprašanjih in novem pristopu k prihajajočim strateškim temam in projektom
3	28. oktober 2005	Maribor	Izmenjava mnenj o bodočih administrativnih možnostih in priprave na 4. programsko skupino
4	12.,13. dec. 2005	Seggau/Sekova	Bodoči izzivi v zvezi z rezultati vrednotenja in razprava o strateških temah
5	18. januar 2006	Maribor	Strukture in postopki izvajanja
6	16. februar 2006	Grosspetersdorf	Strukture in postopki izvajanja
	17. februar 2006	Grosspetersdorf	Ključne teme – izzivi in priložnosti
7	30. marec 2006	Feistritz	Strukture in postopki izvajanja
8	18. april 2006	Maribor	Razprava o 1. osnutku operativnega programa
9	19. maj 2006	Celovec	Razprava o 2. osnutku operativnega programa
10	29. junij 2006	Grosspetersdorf	Razprava o 3. osnutku operativnega programa, predhodnem vrednotenju, načrtovanju priprave poročila SPVO
11	7., 8. september 2006	Bleiburg/Pliberk	Postopki upravljanja in izvajanja
12	3. oktober 2006	Gradec	Razprava o 5. osnutku operativnega programa, predhodnem vrednotenju, poročilu SPVO, roki za finalizacijo
13	19. oktober 2006	Maribor	Strukture in postopki upravljanja
14	30. oktober 2006	St. Paul i. Lavanttal	Finančni načrt programa, kategorizacija, kazalniki
15	17. november	Ljubljana	Razprava o 6. osnutku operativnega programa, nadaljnji postopek

	2006		
16	17. januar 2007	Gradec	programiranja, predhodno vrenotenje, kazalniki, postopki finalizacije Razprava o 8. osnutku operativnega programa, postopki izvajanja in drugi odprti problemi, predhodno vrenotenje
17	13. februar 2007	Radovljica	Razprava o 9. osnutku operativnega programa, postopki izvajanja in druga odprta vprašanja, predhodno vrenotenje, nadaljnji ukrepi
18	22. oktober 2007	Ljubljana	Razprava o osnutku komentarjev Evropske komisije na predlog operativnega programa SI-AT 2007-2013

Poleg programske skupine so se v programski postopek vključile tudi interesne skupine iz regij, nacionalnih in deželnih ravni.

V Sloveniji je nacionalni organ programa INTERREG IIIA na spletni strani objavil poziv za oddajo projektnih idej in potencialnih projektnih predlogov, da bi tako pridobil pregled nad potencialnimi prijavitelji iz obmejnih regij.

V postopku priprav na strateški del programa je 18. oktobra 2005 potekalo v Ljubljani srečanje predstavnikov ministrstev in vladnih ustanov, katerega cilj je bila izmenjava prvih mnenj ter interesov o možnih temah čezmejnega sodelovanja.

Na podlagi rezultatov delavnice na nacionalni ravni in zbranih projektnih idej je bila 3. novembra 2005 organizirana regionalna delavnica, na kateri so sodelovali regionalni in nacionalni predstavniki. Namen delavnice je bil pripraviti osnutek analize SWOT za čezmejno območje ter določiti glavna področja sodelovanja in morebitne skupne projekte.

Ker je bil osnutek operativnega programa pripravljen junija 2006, so se regionalni in nacionalni soudeleženci znova sestali in razpravljali o pogledih in predlogih, o katerih je kasneje tekla razprava tudi v programski skupini.

V Avstriji so za usklajevanje posvetovalnega postopka na deželni in regionalni ravni zadolženi pristojni organi ali polzasebne organizacije.

Na avstrijskem Štajerskem je Oddelek 16 Deželne vlade zadolžil partnerstvo Euregia Štajerska, da bo v razpravo vključila regionalne partnerje in določila ključne teme za programe čezmejnega sodelovanja v prihodnje. Zbrane zamisli so bile osnova za dvostransko regionalno razpravo.

Z interesnimi skupinami so potekala posvetovanja tudi med pripravo osnutka operativnega programa v juniju 2006.

Na avstrijskem Koroškem je bila med letoma 2005 in 2006 oblikovana Integrirana strategija za regionalni razvoj (IRS), ki obravnava vsa strateška vprašanja evropskih programov. Strategijo IRS je koroška Deželna vlada sprejela oktobra 2005. V postopku priprave strategije so sodelovale vse interesne skupine z deželne ravni, vključno s skupinami, ki so zadolžene za teritorialno sodelovanje.

Na Gradiščanskem je bila za pripravo na obdobje 2007-2013 ustanovljena delovna skupina, zadolžena za načrtovanje »Programa v iztekanju Cilja 1 na Gradiščanskem« in programov Cilja 3. Za oblikovanje integrirane strategije za razvoj regije so bila zato organizirana redna srečanja z različnimi strokovnjaki, člani delovne skupine pa so bili hkrati redno obveščeni tudi o poteku postopka programiranja za oblikovanje programa Cilj 3 Slovenija–Avstrija.

Prvi osnutek operativnega programa Slovenija-Avstrija 2007–2013 je bil posredovan Evropski komisiji 22. 6. 2007. Pred tem so ga potrdili vsi programski partnerji: sklep Vlade Republike Slovenije št. 91-4/2007-5 z dne 18. 4. 2007, odobritev avstrijske Štajerske z dne 19. 3. 2007, odobritev avstrijske Koroške z dne 8. 5. 2007 in odobritev Gradiščanske z dne 12. 6. 2007. Drugi osnutek, ki je vseboval pripombe Evropske komisije, je bil posredovan Komisiji dne 15. 11. 2007.

2. SOCIALNA IN EKONOMSKA ANALIZA PROGRAMSKEGA OBMOČJA

2.1 Upravičeno območje in regionalna dejavnost

Osrednje programsko območje sestavljajo naslednje upravičene regije NUTS III: Vzhodna Štajerska, Zahodna in Južna Štajerska, Celovec–Beljak, Spodnja Koroška in Južno Gradiščansko na avstrijskem delu območja ter regije NUTS III Gorenjska, Koroška, Savinjska, Podravje in Pomurje na slovenski strani. Izmed naštetih regij so področja Gradca, Zgornje Štajerske–Vzhod, Zgornje Štajerske–Zahod, Zgornje Koroške (Avstrija) in osrednjeslovenska regija (Slovenija) vključena v program na podlagi prve točke 21. člena Uredbe ES št. 1080/2006 o ESRR, pri čemer je mogoče nastale izdatke pri izvajanju operacij ali delov operacij v sosednjih območjih NUTS III financirati s pomočjo sredstev ESRR največ do 20 % prispevka ESRR za operativni program.

Prav tako člen 21(1) Uredbe (ES) št. 1080/2006 določa, da so: »Na ravni projekta lahko izdatki, ki so nastali pri partnerjih, ki se nahajajo izven območja programa, upravičeni, če bi projekt brez sodelovanja tega partnerja le stežka dosegel svoje cilje.« Te možnosti se lahko poslužujejo projektni partnerji iz Dunaja ali drugih regij izven programskega območja (npr. sosednje regije v Italiji ali na Madžarskem).

Izkušnje iz preteklosti kažejo, da imajo večstranski projekti vedno večjo vlogo pri regionalnem razvoju in teritorialni koheziji programskega območja, ki obsega obmejne regije Avstrije, Madžarske, Slovenije, Italije in Hrvaške. Zato so programski partnerji prepričani, da je pomembno pri oblikovanju in izvedbi programa razširiti obseg čezmejnih programov in upoštevati potrebe in priložnosti, ki jih nudijo večstranski projekti.

V Sloveniji je za uvedbo razvojnih in kohezijskih regij ključnega pomena Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, ki je pričel veljati leta 2005, v obravnavi pa je tudi predlog dveh kohezijskih regij. V skladu s trenutnim programskim območjem, naj bi Gorenjska in osrednjeslovenska postali del razvitejše Zahodne Slovenije, medtem ko naj bi se Podravje, Pomurje, Koroška in Savinjska povezali v kohezijsko regijo Vzhodne Slovenije.

V primerjavi s prejšnjim obdobjem INTERREG IIIA se je programsko območje kot celota razširilo. Območju so bila priključena naslednja območja na ravni NUTS III: Južno Gradiščansko, Zgornja Štajerska – Vzhod, Zgornja Štajerska – Zahod in osrednjeslovenska. Širitev upravičenega območja bo vplivala na dodano vrednost in večjo stopnjo čezmejnega sodelovanja z dejavnostmi, ki bodo imele širši vpliv na razvoj celotnega območja. S tem bo tudi omogočeno lažje doseganje ciljev lizbonske strategije (v zvezi z raziskovalnimi institucijami, univerzami, itd., dodatnimi regionalnimi viri in kompetencami). Širše upravičeno območje bo tudi prispevalo, da se bo povečalo število institucij, ki si bodo pridobile status vodilnega partnerja; nekatere med njimi so že izrazile interes za sodelovanje v programu.

V prejšnjem obdobju je bila iz osrednjeslovenske regije edina upravičena občina Kamnik, za sedanje obdobje pa je bila sprejeta odločitev, da se v program vključi celotno področje osrednjeslovenske (v skladu s pravilom 20%), ki je bila že do sedaj do neke mere vključena v čezmejno sodelovanje z določenimi avstrijskimi institucijami (univerzami, raziskovalnimi institucijami, itd.), med katerimi so bile vzpostavljene čezmejne povezave, ki so posredovale izkušnje in znanja čezmejnimi interesnim skupinam. V novem obdobju bo tako zagotovljena učinkovitejša izvedba programske strategije.

V prihajajočem programu Cilja 3 je tudi nujno sodelovanje regije NUTS III Zgornja Koroška, saj je bila že v tekočem obdobju upravičena (po pravilu 20%). Več projektov je izrabilo priložnost in navezali so prve stike s slovenskimi partnerji. Nadaljnje sodelovanje oblikovanih partnerstev je že z vidika trajnosti nujno potrebno. Za Zgornjo Koroško je iz geografskih razlogov ključnega pomena tudi spodbujanje trilstranskih projektov s Furlanijo Julijsko krajino in Venetom, ker imajo nekateri izmed ključnih sodelavcev sedež prav na Zgornjem Koroškem.

Jasna je tudi potreba po vključenosti avstrijskoštajerskih regij (Gradca, Zgornje Štajerske-Vzhod, Zgornje Štajerske-Zahod) v ta območja. Potreba po širitvi programskega območja na Štajerskem izhaja predvsem iz potrebe po institucionalnih virih, da bi lahko zagotovili razvoj in izvajanje projektov. Ker bodo omenjene regije vključene v program, bodo postali cilji lizbonske strategije s pomočjo sodelovanja raziskovalnih institucij, univerz in dodatnih regionalnih virov ter usposobljenosti lažje dosegljivi.

Celotno prebivalstvo programskega območja trenutno šteje več kot 3.240.000 ljudi in pokriva območje 35.523 km². Slovenija kot »mejna država« je vključena v program s približno 57 % ozemlja in 73 % celotnega prebivalstva. Na avstrijski strani je 100 % zajeto prebivalstvo Koroške, 93 % Štajerske ter dodatno še 35 % prebivalstvo Gradiščanskega.

Tabela 2: Seznam upravičenih regij

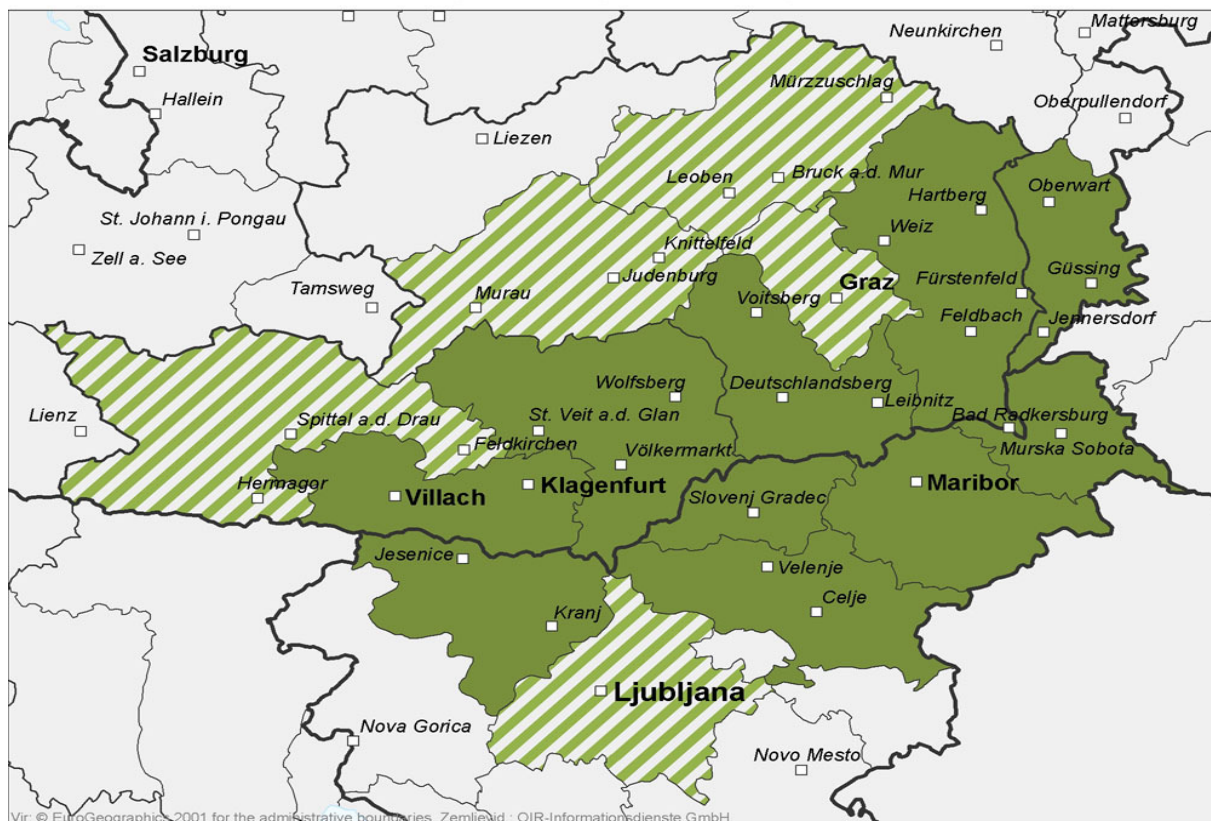
Območje NUTS III	Površina v km²
Vzhodna Štajerska	3.351
Zahodna in Južna Štajerska	2.223
Gradec	1.228
Zgornja Štajerska – Vzhod	3.255
Zgornja Štajerska – Zahod	3.059
Spodnja Koroška	3.374
Celovec – Beljak	2.028
Zgornja Koroška	4.130
Južno Gradiščansko	1.251
AVSTRIJA	23.899
Gorenjska	2.137
Koroška	1.041
Savinjska	2.384
Podravje	2.170
Pomurje	1.338
Osrednjeslovenska	2.555
SLOVENIJA	11.624
SKUPAJ	35.523

Vir: AT: Statistik Avstrija; SI: Statistični urad Republike Slovenije (SURS), izračuni Urada Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj (UMAR).

Dolžina slovensko-avstrijske meje znaša 330 km, ki na avstrijski strani obsega 170 km Koroške, 145 km Štajerske in samo 15 km Gradiščanskega. Z vstopom Slovenije v EU 1. maja 2004 je meja postala notranja meja, ki je na novo spodbudila sodelovanje med regijami.

Splošna karta programskega območja

Cilj 3 Avstrija - Slovenija

Programsko območje

Osrednje programsko območje
v skladu s členom 7 (1)
splošne uredbe o
strukturnih skladih

Razširjeno programsko območje
v skladu s členom 21 (1)
uredbe o ESRR

Administrativne meje

~ NUTS 0

~ NUTS 1

~ NUTS 2

~ NUTS 3

□ Mesta

Osnutek:
OIR-Managementdienste GmbH

Prostorske značilnosti

Programsko območje se razprostira od goratih alpskih predelov na severu in zahodu do hribovite pokrajine z razpotegnjenim hribovjem na vzhodu na področju gradiščansko-štajersko-slovenske meje. Večji del Pomurja, del Podravja in območje Južnega Gradiščanskega skupaj tvorijo Panonsko nižino.

Območje prav tako zajema čezmejna rečna sistema, reko Muro/Mur in reko Dravo/Drau, medtem ko je na slovenski strani pomembno tudi porečje reke Save. Za programsko območje so značilna številna jezera, še posebej v alpskih predelih. Vzhodni del območja se poleg tega ponaša z velikim številom termalnih izvirov, izraba kmetijskih zemljišč pa je izredno intenzivna.

Za programsko območje je značilna velika gostota gozdov, kar še posebej velja za predele na zahodu. Število področij, ki so prekrita z gozdovi, še dodatno narašča zaradi zmanjševanja kmetijske pridelave, medtem ko ima vzhodni del precej nižjo gostoto gozdov in večji delež kmetijskih površin.

Osrednja področja programskega območja tvorijo glavna mesta partnerskih regij in območja poselitve (aglomeracije) ob glavnih prometnih poteh:

- Kranj–Ljubljana–Celje–Maribor v Sloveniji,
- Gradec in zgornještajerski industrijski mesti Kapfenberg in Leoben na Štajerskem,
- osrednje območje Koroške med mestoma Beljak in Celovec.

Na naštetih osrednjih območjih je skoncentrirana večina populacije, industrije ter malih in srednje velikih podjetij, administracije in storitev, izobraževalnih in raziskovalnih centrov ter glavnih transportih in logističnih kapacitet.

Ob prometnih poteh se nahajajo številna podeželska in/ali alpska področja, na katerih pa prevladujejo kmetijske, gozdarske in turistične dejavnosti.

2.2 Družbeni in gospodarski okvirni pogoji

Struktura in razvoj programskega območja sta v celoti umeščena v širši okvir, tako na evropski kot na svetovni ravni.

Širitev ozemlja Evropske unije leta 2004 je povzročila skokovit porast ekonomskih neskladij med državami Skupnosti. Zgodovinsko gledano predstavljajo te razlike za regionalno politiko Evropske unije velik izziv. Pri poslovnih naložbah je prisotna vse večja tekmovalnost med regijami znotraj in zunaj območja Evropske unije, kar jasno kaže kako pomembno je to področje politike, ki lahko močno vpliva na obravnavano programsko območje.

Ključni dogodki razvoja zunaj meja Evropske unije imajo prav tako velik vpliv na območje sodelovanja, saj lahko dodatno okrepijo proces povečevanja konkurenčnosti posameznih podjetij in regij, hkrati pa predstavljajo pomemben okvir za razvojne strategije znotraj EU:

- Število industrializiranih držav v svetu se neprestano povečuje. Poleg triade Evropa–Severna Amerika–Japonska, ki je obvladovala štiri desetletja svetovno gospodarstvo, se na tržišču pojavljajo nove gospodarsko izredno močne države, kot npr. Kitajska, Indija in Brazilija, ki z veliko hitrostjo dohajajo ekonomsko najmočnejša gospodarstva, kar na eni strani pomeni nove tržne možnosti, na drugi strani pa nove tekmece na globalnem trgu.
- Visoka gospodarska rast azijskih novo industrializiranih držav je povzročila še dodaten primanjkljaj energije in višje cene energetskih virov.

V svetovno gospodarstvo vnaša pojav globalizacije predvsem daljnosežno razširitev poslovnega sodelovanja in mrež. Celo mala in srednja podjetja se dobro zavedajo mednarodnega gospodarskega prostora, saj so se prisiljena ves čas soočati s potrebo po rasti in nenehnih inovacijah ter z mednarodnim povezovanjem podjetij in vedno večjo konkurenco. Poleg tega se mora reorganizirati tudi javni sektor in sicer tako, da omogoči večjo konkurenčnost podjetij ter večjo privlačnost lokacij in regij.

Na nadaljnji razvoj sodelujočih območij Avstrije in Slovenije bodo imeli precejšen vpliv še drugi sorodni dejavniki:

- Povečevanje deleža starejšega prebivalstva in istočasno zmanjševanje deleža mladih v celotni populaciji bo vplivalo ne samo na potrošniške vzorce in potrebe po javnih storitvah, temveč tudi na vedenjske odzive delovne sile, kot sta npr. pripravljenost na mobilnost in sprejemanje inovacij.
- Rast prebivalstva bo vse bolj odvisna od mednarodnih migracij, večina se bo usmerila v mesta, kar bo še povečalo izzive integracije ljudi v multietnično družbo.

- Tehnološke inovacije in naraščajoča zahtevnost gospodarstva ter celotne družbe še povečujejo pomembnost obdelave informacij, komunikacijskih spretnosti in upravljanja znanja. Omenjene spretnosti in veščine bodo postajale vedno bolj odločilnega pomena tudi za izkoriščanje gospodarskih priložnosti in družbeno udejstvovanje posameznikov.

Veliko število ljudi in podjetij, pa tudi velik delež izobraževalnega sistema, javne uprave ter regionalne politike na te izzive še ni dovolj dobro pripravljeno.

2.3 Prebivalstvo

Skupno število prebivalstva celotnega programskega območja znaša 3.250.000. Struktura prebivalstva se razlikuje v sodelujočih območjih.

V Sloveniji je bila stopnja rasti prebivalstva negativna v obdobju med 1991 in 2002 v vseh sodelujočih regijah na ravni NUTS III, razen v osrednjeslovenski in gorenjski regiji. Razlog za to je zmanjšanje naravnega prirastka in imigracije. Število prebivalstva se je najopazneje zmanjšalo v najslabše razviti slovenski regiji, v Pomurju. Osrednjeslovenska regija ima po drugi strani tudi največji selitveni prirast, saj se ljudje v omenjeno regijo pogosto priseljujejo zaradi boljših zaposlitvenih možnosti. V Avstriji je bila negativna rast v enakem obdobju zabeležena na Južnem Gradiščanskem, Vzhodnem Štajerskem in še posebej opazno na predelu Zgornje Štajerske–Zahod ter Zgornje Štajerske–Vzhod. Največji porast prebivalstva sta imela Gradec in področje Celovec–Beljak.

Tabela 3: Prebivalstvo na programskem območju

Območje NUTS III	Število prebivalcev	Gostota prebivalstva	Indeks staranja
	AT: 1.1.2005 SI: 30.6.2006	AT: 1.1. 2005 SI: 30.06.2006	AT: 2006 SI: 30.6.2006
Vzhodna Štajerska	268.627	80	108,26
Zahodna in Južna Štajerska	190.966	86	112,09
Gradec	376.512	307	113,30
Zgornja Štajerska - Vzhod	172.267	53	167,25
Zgornja Štajerska - Zahod	107.492	35	128,71
Spodnja Koroška	157.277	47	116,71
Celovec-Beljak	271.435	134	121,68
Zgornja Koroška	131.179	32	114,44
Južno Gradiščansko	97.514	70	146,23
AVSTRIJA	1.773.269	74	121,17
Gorenjska	199.626	93,4	104,9
Koroška	73.729	70,9	101,6
Savinjska	258.684	10,5	101,4
Podravje	319.530	147,2	121,0
Pomurje	122.198	91,4	117,0
Osrednjeslovenska	502.100	196,5	108,4
SLOVENIJA	1.475.876	99,1	112,4
SKUPAJ	3.249.136		

Vir: AT: Statistik Austria 2006, posodobljena verzija demografske napovedi OEROK za obdobje 2001-2031, lastni izračuni; SI: Statistični urad Republike Slovenije (SURS), lastni izračuni; izračuni Urada za makroekonomske analize in razvoj (UMAR).

Značilnost slovenskega programskega območja je tudi staranje prebivalstva (porast števila prebivalcev, starih več kot 64 let) in zmanjševanje števila mlajših prebivalcev (med 0 in 14 leti). Leta 2006 je indeks staranja v Sloveniji in v prej omenjenih regijah presegel 100, na Gorenjskem, Savinjskem in Koroškem pa je bil še vedno pod 100. V Avstriji proces staranja hitro napreduje, še posebej v industrijskih predelih Zgornje Štajerske-Vzhod in Zgornje Štajerske-Zahod ter na Južnem Gradiščanskem. Dolgoročno gledano

prinaša proces staranja prebivalstva poleg zmanjšanja rodnosti in števila prebivalcev tudi pomanjkanje delovne sile in potrošnikov ter posledično vpliva na gospodarsko rast regij in na potencial obeh strani.

Gostota prebivalstva se od regije do regije precej razlikuje. Največjo gostoto prebivalstva, ki je kar dvakrat večja od slovenskega povprečja, ima osrednjeslovenska regija z glavnim mestom Ljubljana. Nad povprečjem sta tudi savinjska in podravska regija, medtem ko je bila najmanjša gostota prebivalstva zabeležena na Koroškem. V Avstriji je najgosteje poseljeno območje Celovec-Beljak in Gradec, najredkeje poseljena pa je po izračunih Zgornja Koroška. Sodelujoče avstrijske regije so z izjemo področja Celovec-Beljak in območja Gradca pod avstrijskim povprečjem.

2.4 Gospodarstvo

Območje sodelovanja je visoko industrializirano in obsega veliko uspešnih mestnih in dinamičnih središč (Ljubljana, Celje, Kranj, Maribor, Gradec, Celovec in Beljak), obenem pa zajema veliko podeželskih in obrobni podobmočij s precej nižjo ravno gospodarskega razvoja. Pomembna gospodarska panoga na sodelujočem območju je tudi turizem, vendar je turistična dejavnost skoncentrirana skoraj izključno na določenih geografskih točkah. Območje ima tako na eni strani kar nekaj gospodarskega potenciala, vendar je hkrati potrebno upoštevati tudi precejšnje razlike med posameznimi regijami.

Sodelujoča območja se precej razlikujejo glede gospodarske strukture.

Tabela 4: Osnovni gospodarski sektorji in zaposlenost

Območje NUTS III	Število zaposlenih leta 2004	% zaposlenih v industriji	% zaposlenih na področju storitev	% zaposlenih v kmetijstvu
Vzhodna Štajerska	56.844	29,1	54,0	1,9
Zahodna in Južna Štajerska	34.639	33,7	49,3	2,3
Gradec	207.472	16,2	78,3	0,5
Zgornja Štajerska - Vzhod	38.665	42,5	45,0	1,3
Zgornja Štajerska - Zahod	21.578	36,6	50,5	2,1
Spodnja Koroška	33.947	35,6	47,7	2,0
Celovec - Beljak	127.405	13,4	77,7	0,7
Zgornja Koroška	26.811	22,3	56,3	1,2
Južno Gradiščansko	21.367	25,7	58,4	1,9
AVSTRIJA	568.728			
Gorenjska	72.579	47,6	49,3	3,1
Koroška	26.348	53,7	40,4	5,9
Savinjska	104.244	46,3	47,3	6,4
Podravje	118.164	38,2	55,3	6,5
Pomurje	42.724	44,8	41,2	14,0
Osrednja Slovenija	245.505	28,1	69,7	2,2
SLOVENIJA	609.564			
SKUPAJ	1.178.292			

Vir: AT: WIBIS-Koroška, WIBIS-Štajerska, HVÖSV; SI: SURS, Slovenske regije v številkah, 2006.

Pri razlagi strukture na avstrijski strani je potrebno upoštevati, da podatki za ključne sektorje ne zajemajo vseh gospodarskih sektorjev (gradbeni, rudarski in trgovski sektor na primer niso zajeti v statistiki). Ker se podatki nanašajo na zaposlene v izbranih, točno določenih sektorjih, v statistiki niso vključeni samostojni podjetniki in kmetovalci s področja kmetijskega sektorja.

Glede zaposlovanja prebivalstva po posameznih sektorjih v Sloveniji, ima Koroška še vedno največji delež zaposlenih v industrijskih panogah, za Pomurje je značilen nadpovprečen delež zaposlenih v kmetijstvu, večina prebivalcev osrednjeslovenske regije pa je zaposlenih na področju storitvenih dejavnosti. V Avstriji v glavnih aglomeracijah, kot sta Gradec in območje Celovec-Beljak, prav tako prevladujejo storitvene dejavnosti; v različnih sektorjih storitvenih dejavnosti je zaposlenih skoraj 80 % prebivalcev. Visoka stopnja zaposlovanja v industrijskih panogah je značilna predvsem za Zgornjo Štajersko, še posebej za Zgornjo Štajersko-Vzhod. Delež zaposlenih v kmetijstvu je v tabeli prikazan brez kmetovalcev.

V Sloveniji tretjino celotne slovenske bruto dodane vrednosti prispeva osrednjeslovenska, medtem ko Podravje, Savinjska in Gorenjska skupaj prispevajo tretjino. Leta 2002 je v osrednjeslovenski regiji k bruto dodani vrednosti najpomembneje prispeval storitveni sektor. Medtem ko Koroško še vedno označuje močan industrijski sektor (42,2 %), pa ima Pomurje nadpovprečen delež kmetijstva (10 %). Splošno gledano je opazna precejšnja rast sektorja storitvenih dejavnosti (še posebej na področju osrednjeslovenske, čeprav se rast pojavlja tudi v Pomurju), vendar pa je ena glavnih značilnosti naštetih območij še vedno rast industrijskega sektorja.

Na avstrijski strani sta gospodarsko najmočnejši regiji področje Gradca (vključno z glavno osjo osrednjega območja Južne in Zgornje Štajerske) ter osrednji del avstrijske Koroške (Celovec in Beljak). Glavna gospodarska panoga je še vedno industrijska proizvodnja, a hkrati ne gre zanemariti tudi visokega števila storitvenih dejavnosti; slednje še posebej velja za storitve v industriji. Za mednarodno usmerjeno industrijo so značilni visoka stopnja tehnologije, visoka rast izvoza in veliko število raziskovalnih dejavnosti. V podeželskih in obrobnihih regijah je stopnja industrijske proizvodnje precej nižja, vendar lahko lokalna ter regionalna mala in srednja podjetja izkoristijo možnost sodelovanja v industrijskih grozdnih strukturah, ki jih vodijo močnejši predstavniki industrije (npr. v avtomobilskem sektorju ali na področju elektronike).

Deleži bruto dodane vrednosti kmetijskega sektorja v avstrijskih regijah so 3,2 % na Koroškem, 3,1 % na Štajerskem in 5,8 % na Gradiščanskem (podatki iz leta 2002). Na obmejnih območjih Štajerske na ravni NUTS III predstavlja kmetijstvo 4,3 % (Zahodna/Južna Štajerska) oz. 6,2% (Vzhodna Štajerska) regionalne bruto dodane vrednosti.

Glede na povprečni BDP na prebivalca se razlike ne pojavljajo le med obema državama, temveč tudi med posameznimi regijami znotraj obeh držav. V primerjavi z EU-25 iz leta 2003 je bila edina slovenska regija nad evropskim povprečjem osrednjeslovenska. V Avstriji so bila nad evropskim povprečjem Celovec-Beljak, Gradec in Zgornja Štajerska-Vzhod, medtem ko so bila ostala sodelujoča območja pod evropskim povprečjem, a je BDP še vedno presegal povprečni BDP slovenskih regij.

Tabela 5: BDP na prebivalca v območjih programa

BDP na prebivalca v posameznih območjih NUTS 3 v primerjavi s povprečjem EU-25 med leti 1995-2002									
<i>NUTS 3</i>	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
EU-25	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Avstrija	129	130	127	125	127	128	124	123	121
Južno Gradiščansko	67	68	69	67	70	70	70	71	70
Celovec-Beljak	138	139	134	134	136	134	129	126	124
Spodnja Koroška	77	79	79	78	79	79	78	78	81
Zgornja Koroška	84	83	83	78	81	81	79	82	83
Vzhodna Štajerska	81	82	81	80	83	84	83	78	83
Zahodna in Južna Štajerska	81	81	81	79	81	82	80	78	84
Gradec	175	172	167	162	162	159	157	148	152
Zgornja Štajerska - Vzhod	104	100	96	98	99	97	102	99	102
Zgornja Štajerska - Zahod	113	108	104	103	103	100	101	99	98
Slovenija	68	70	71	72	74	73	75	75	76
Pomurje	52	53	54	54	53	52	53	52	52
Podravje	56	57	58	59	61	61	62	63	63
Koroška	54	56	57	57	59	60	61	60	59
Savinjska	64	64	65	66	67	66	66	67	68
Gorenjska	62	63	65	64	65	64	66	66	66
Osrednjeslovenska	94	96	98	99	104	102	105	107	110

Vir: Eurostat, New Cronos, Regions, marec 2005; SURS – Slovenske regije v številkah, 2006.

2.4.1 Industrija ter mala in srednje velika podjetja

V prejšnjem obdobju je bila Slovenija še vedno pod vplivom prestrukturiranja industrije. Zdaj je proces prestrukturiranja skorajda zaključen, a dinamične spremembe v svetovnem gospodarstvu bodo po vsej verjetnosti kljub temu še vedno imele močan vpliv na posamezne industrijske panoge (npr. na tekstilno in avtomobilsko industrijo ter elektroniko). Po drugi strani je prestrukturiranje podjetij v smeri višje dodane vrednosti in intenzivnejše tehnološke proizvodnje še vedno nezadostno in ostaja velik izziv za slovenske regije. Tudi sodelovanje med razvojnimi in raziskovalnimi institucijami ter podjetniškim sektorjem je precej šibko, čeprav je v zadnjih letih opaziti izredno dinamičen razvoj na področju ustanavljanja tehnoloških centrov, centrov odličnosti ter mrež in grozdov. Pričakuje se, da se bo priključitev osrednjeslovenske regije v čezmejni program sodelovanja najverjetneje dodatno spodbudila razvoj podjetij in raziskav na sodelujočih območjih.

Tabela 6: Poslovni subjekti glede na območja NUTS III in sektorje

Območje NUTS III	Število poslovnih subjektov	Industrija*	Hoteli in restavracije	Storitve**
Vzhodna Štajerska	13.184	4.178	2.410	6.596
Zahodna in Južna Štajerska	9.895	3.198	1.832	4.865
Gradec	22.515	6.342	3.275	12.898
Zgornja Štajerska-Vzhod	7.911	2.331	1.717	3.863
Zgornja Štajerska-Zahod	4.917	1.567	1.008	2.343
Spodnja Koroška	8.837	2.790	1.785	4.035
Celovec - Beljak	19.343	5.331	3.576	10.436
Zgornja Koroška	8.349	2.363	2.319	3.667
Južno Gradiščansko	4.843	1.566	832	2.445
AVSTRIJA				
Gorenjska	14.287	2.171	1.213	8.106
Koroška	4.606	751	271	2.804
Savinjska	16.837	2.318	848	10.767
Podravje	19.790	2.305	1.160	13.169
Pomurje	6.911	771	594	4.151
Osrednjeslovenska	48.775	5.660	1.943	33.789
SLOVENIJA				
SKUPAJ				

*SI: proizvodne dejavnosti **SI: trgovina, prevoz, skladiščenje in zveze, finančno posredništvo, nepremičnine, izobraževanje, druge zasebne, skupne in javne storitve

Vir: AT: Gospodarska zbornica, statistika, 2005, SI: AJPES, 31.12.2005

V sodelujočih regijah večino podjetij predstavljajo mala in srednje velika podjetja, število velikih podjetij pa je razmeroma majhno. Velika podjetja so ne glede na majhno številčnost v večini primerov gonilo gospodarstva regij, saj velikemu številu lokalnih in regionalnih MSP-jev omogočajo veliko dodane vrednosti, zaposlitvenih možnosti in poslovanja.

Glede na posamezne sektorje se industrija osredotoča predvsem na kovinarstvo in strojogradnjo (vključno z avtomobilsko industrijo), elektroniko in mikroelektroniko, obdelavo in predelavo lesa in papirja, izdelavo orodja in plastično industrijo. Nekateri manjši, a hitro rastoči sektorji, se pojavljajo tudi v živilsko-predelovalni industriji, tehnologiji programske opreme in ekotehnologiji.

V večini teh sektorjev je sodelovanje podjetij pripeljalo do oblikovanja industrijskih grozdov in mrež. Takšni **industrijski grozdi** so se oblikovali na obeh straneh meje; med največje spadajo avtomobilski grozd, lesni grozd in grozd predelovalcev različnih materialov na avstrijskem Štajerskem ter grozdi podjetij, ki se ukvarjajo z mikroelektroniko in programsko opremo na avstrijskem Koroškem. Na Gradiščanskem pobude za povezovanje v grozde sicer obstajajo, vendar je poudarek na obrtnih in gradbeniških dejavnostih, sodelovanje industrijskih podjetij pa je precej redko. V Sloveniji so med največjimi in najbolj uveljavljenimi industrijskimi grozdi avtomobilski, orodjarski, energetski in ekološki grozd ter grozd predelovalcev plastičnih materialov.

Poleg industrijskih grozdov se na sodelujočih območjih oblikujejo tudi **mreže**, ki zaobjemajo mala in srednje velika podjetja ali industrijske družbe istega sektorja, ki primarno sodelujejo na horizontalni ravni (skupno trženje, usposabljanje, zastopanje, raba sinergij), medtem ko je udeležba univerzitetnih in raziskovalnih institucij v mrežah razmeroma nizka. Povezovanje podjetij v mreže se je izoblikovalo na področju ekotehnologije, trgovine s prehrano in kmetijstva ter pri tehnoloških partnerjih na avstrijskem Štajerskem. Na območju avstrijske Koroške se mreže pojavljajo v okoljevarstvenem sektorju ter na področju lesne in plastične industrije.

Dejavnosti teh združenj (grozdov in mrež) so večinoma usmerjene na domače geografsko območje. V naprednejših grozdih ponekod sodelujejo partnerji iz sosednjih področij, v nekaterih primerih (avtomobilski in mikroelektronski grozdi) pa tudi partnerji iz čezmejnih regij. Na splošno pa je čezmejno sodelovanje bolj redko.

V dejavnost grozdov je integriranih veliko lokalnih in regionalnih MSP-jev. Podjetja lahko s takšnim načinom sodelovanja veliko pridobijo, tako glede svoje rasti in naprednejše tehnologije kot povečanega dostopa do trga in baze informacij.

Na splošno je za **sektor malih in srednje velikih podjetij značilno naslednje:**

- velika fleksibilnost pri poslovanju in uporabi tehnologij,
- prevladujoče načelo neposredne in individualne usmerjenosti h kupcem,
- nizka stopnja internacionalizacije,
- nizka stopnja raziskovalnih dejavnosti,
- omejeno geografsko območje delovanja (partnerji, stranke),
- nizka rast izvoza,
- nizka stopnja integracije v mednarodne proizvodne verige in mreže,
- usposobljenost zaposlenih pod industrijskim povprečjem,
- malo stikov z univerzami in raziskovalnimi institucijami.

Območje sodelovanja nudi MSP in mladim podjetjem izjemne možnosti za spodbudo njihovega razvoja kot tudi za prenos tehnologij ter vzpostavitev infrastrukture in hkrati ponuja veliko možnosti za izobraževanje in usposabljanje.

V Sloveniji ključni del **podjetniške podpore** ponuja na lokalni ravni mreža lokalnih in regionalnih podjetniških centrov. Nekateri izmed podjetniških centrov so postali del trenutno 29-ih v Sloveniji delujočih VEM (Vse na enem mestu) točk (od tega se jih na programskem območju nahaja 13). Te točke omogočajo samostojnim podjetnikom registriranje dejavnosti in dostop do pomembnih informacij ter svetovanja, posebno v začetnih fazah ustanavljanja podjetja, zato imajo pomembno vlogo pri spodbujanju podjetništva.

V prejšnjem programskem obdobju so občine veliko investirale v razvoj **poslovnih lokacij**. Začetna podpora se je delno izboljšala tudi zaradi razvoja **inkubatorjev** (na Gorenjskem in v Podravju je npr. nastal univerzitetni inkubator, v Pomurju mreža inkubatorjev).

Podporno infrastrukturo sestavljajo podjetniški in inovacijski centri, inkubatorji in tehnološki parki ter še nekatere druge, bolj komercialno usmerjene vrste infrastrukture. Takšna infrastruktura se nahaja v vseh sodelujočih območjih. Trenutno je zabeleženih skupno 31 enot, od katerih se jih večina (16) nahaja na avstrijskem Štajerskem, 6 na avstrijskem Koroškem, 2 na Južnem Gradiščanskem, 7 pa v Sloveniji (poleg že omenjenih 13-ih VEM točk). Te institucije nudijo infrastrukturo, narejeno po meri podjetij v začetni fazi poslovanja, in se posebej osredotočajo na inovativno naravnana mlada tehnološka podjetja. V teh parkih in centrih običajno nudijo tudi dodatne storitve, kot npr. svetovanje, izobraževanje, vključevanje v mreže ali možnosti finančne pomoči.

Kljub temu pa čezmejne povezave in vključevanje v transnacionalne mreže tako s strani parkov kot njihovih najemnikov še niso posebej dobro razvite, čeprav se je že pojavilo nekaj primerov pobud.

Področje ima velik potencial za razvoj čezmejnega sodelovanja, ki so ga v zadnjem obdobju močno spodbudile nastale povezave med podjetji, oblikovanje mrež, razvijanje skupnega modela upravljanja poslovnih lokacij, digitalizacija sektorja MSP-jev, itd. Vendar pa bo za pomembnejše dosežke na področju, kot tudi za trajno sodelovanje in trajnost aktivnosti mreženja, slednje najprej potrebno okrepiti in se je lotiti tudi s pomočjo poglobljenih strategij.

Če povzamemo, je mogoče zaključiti, da v večini omenjenih regij ključni gospodarski sektor predstavlja industrija in industrijski MSP, ki skupaj z industrijskimi storitvami skrbijo za gospodarsko rast v regijah. Poleg tega se je na tem območju izoblikovala tudi podjetniška in tehnološko usmerjena infrastruktura, ustanovljene pa so bile tudi organizacije industrijskih grozdov ter tematske mreže. Vendar pa so številni MSP še vedno usmerjeni na razmeroma omejeno geografsko področje in pogosto ne izkoristijo obstoječih priložnosti za povezovanje z novimi partnerji, novimi verigami dodane vrednosti ter čezmejnimi trgi.

2.4.2 Turizem

Turizem je za čezmejno območje izredno pomemben, saj ponuja velik zaposlitveni potencial. Medtem, ko so za turistično ponudbo zahodnega dela programskega območja značilne različne oblike rekreacije (kolesarjenje, smučanje, adrenalinski športi, planinarjenje) in podeželski turizem, ima vzhodni del večjo ponudbo termalnih zdravilišč, ki so v zadnjem času veliko investirala v razvoj wellness centrov in storitev. Prav tako sta na pomenu precej pridobila kulturni in kongresni turizem. V vinorodnih okoliših velik del turistične ponudbe predstavlja tudi vino in z vinom povezane dejavnosti.

Število nočitev kaže, da imajo sodelujoča območja pomemben turistični potencial in dodano vrednost. Posebno uspešna so področja s celoletno turistično ponudbo – med slednja spadajo alpske regije in področja, kjer se nahajajo številna termalna zdravilišča (Zgornja Koroška, Celovec–Beljak in Vzhodna Štajerska). Slednja so skupaj z Južno Gradiščansko postala še posebej uspešna turistična območja prav zaradi zdraviliške infrastrukture, ki je prinesla pomembne spremembe v podeželsko kmetijsko strukturo.

Tabela 7: Število nočitev na programskem območju

Območje NUTS III	Število nočitev leta 2004	Delež nočitev domačih turistov leta 2004	Delež nočitev tujih turistov leta 2004
Vzhodna Štajerska	2.768.000	89,9	10,1
Zahodna in Južna Štajerska	598.000	69,3	30,7
Gradec	1.069.000	54,8	45,2
Zgornja Štajerska - Vzhod	726.000	70,3	29,7
Zgornja Štajerska - Zahod	918.000	52,9	47,1
Spodnja Koroška	1.747.000	63,4	36,6
Celovec - Beljak	4.497.000	38,7	61,3
Zgornja Koroška	6.656.000	27,3	72,7
Južno Gradiščansko	882.000	88,7	11,3
AVSTRIJA	19.861.000	26,7	73,3
		(glede na celotno državo)	(glede na celotno državo)
Gorenjska	1.488.957	21,4	78,6
Koroška	32.713	66,7	33,3
Savinjska	1.137.345	61,5	38,5
Podravje	294.385	46,6	53,4
Pomurje	754.976	51,1	48,9
Osrednjeslovenska	602.245	10,0	90,0
SLOVENIJA	4.310.621	42,5	57,7
		(glede na celotno državo)	(glede na celotno državo)
SKUPAJ	24.171.621		

Vir: AT WIBIS-Koroška, WIBIS-Štajerska, Statistik Austria; SI: SURS, Slovenske regije v številkah, 2006.

Območje Gradca s številnimi kulturnimi in kongresnimi dejavnostmi k statistiki prispeva še dodaten milijon nočitev.

Ostala območja z nižjimi deleži nočitev, npr. podeželska področja Zahodne in Južne Štajerske ter industrijske regije Zgornje Štajerske, po dodani vrednosti turizma precej zaostajajo.

V avstrijskih predelih območja sodelovanja je delež nočitev tujih turistov pod državnim povprečjem, vendar delež v večini regij narašča. Termalna zdravilišča na Vzhodnem Štajerskem in Južnem Gradiščanskem povečini obiskujejo domači gosti. Slovenski turisti v Avstriji predstavljajo precej nizek delež tujih gostov in se največkrat odločajo za obisk alpskih smučarskih središč.

V Sloveniji je večina nočitev zabeležena na področju Gorenjske; največ turistov prenoči na zgornjesavskem podobmočju, kamor sodi tudi Bled, kjer največji delež nočitev (okoli 78,6 %) predstavljajo tuji turisti. Tudi v prestolnici, ki letno beleži okoli pol milijona nočitev, največkrat prenočujejo tuji turisti (91,5 %). Znatno število nočitev ima poleg tega še savinjska regija, kjer polovica obiskovalcev prenočuje v mestu Celje in okolici ter na Dravinjskem. V Pomurju, območju s številnimi zdravilišči, tuji turisti predstavljajo skoraj polovico nočitev, od tega je delež avstrijskih turistov 68,4 odstoten. Za goste iz Avstrije je na programskem območju tako najbolj privlačno Pomurje s tamkajšnjimi termalnimi zdravilišči. Turistični potencial Koroške pa povečini ostaja neizkoriščen. V Podravju je turistično najbolj privlačno območje Maribora in bližnjega Pohorja, ki letno prav tako pritegne veliko tujih turistov (53,4 % vseh nočitev predstavljajo tuji turisti, od katerih jih je večina nemškega oz. hrvaškega porekla).

Na splošno je turistična ponudba še vedno precej odvisna od letnega časa. Če primerjamo zasedenost različnih turističnih središč, so najbolj zasedena prav zdravilišča, kjer je prisotna manjša odvisnost od letnega časa. Povprečna zasedenost zdravilišč je 48 % in avgusta doseže celo 72 %. Gorska letovišča dosegajo povprečno 24 % zasedenost, največ gostov pa imajo pozimi, ko je zasedenost približno 30 % in poleti, ko je zasedenost 40 %.

V mnogih slovenskih (posebej zdraviliških) regijah kot sta Pomurje in savinjska regija, gosti iz Avstrije predstavljajo izredno visok in vsekakor pomemben delež tujih turistov. To kaže na določen element tekmovalnosti med Avstrijo in Slovenijo, kar še posebej velja za področje cen. Da bi rivalstvo med državama preseglji, bi bilo smiselno osredotočiti skupna prizadevanja na tretje trge.

Na celotnem programskem območju se je razvila precejšnja ponudba lokalnih in regionalnih turističnih proizvodov ter znamk. Turizem je poleg tega postal eno najpomembnejših področij čezmejnega sodelovanja, še posebej glede izgradnje podpornih infrastruktur (npr. kolesarskih stez), usposabljanja kadrov in promocije. Nekaj pobud je bilo tudi na področju skupnega trženja (v zvezi z informacijskimi sistemi, wellness centri, turizmom na kmetiji).

Vendar pa se tudi turistični sektor sooča z vse večjo konkurenco in različnimi globalnimi izzivi: gospodarski okvir mednarodnih turističnih trgov v zadnjem času doživlja velike spremembe zaradi nižjih transportnih stroškov, večje mobilnosti in sprememb v obnašanju turistov. Z naraščajočo konkurenco se tako soočajo tudi sicer dobro uveljavljene tradicionalne in lokalne turistične destinacije.

Številne regije in turistične agencije se soočajo s precejšnjimi pritiski (izgubo gostov in vedno večjimi zahtevami strank, ki pričakujejo vse kvalitetnejše storitve za relativno nizke cene), kar še posebej velja za področja, kjer je turistična ponudba omejena na en sam letni čas.

Tako postaja vse bolj jasno, da se bodo nadaljnega razvoja lahko nadejale samo mednarodno konkurenčne turistične destinacije, ki bodo uspele dosegati mednarodne standarde in visoko kvaliteto ter sodelovanje v mednarodnih tržnih strukturah.

Videti je, da leži strukturna osnova za zadostno dodano vrednost predvsem v zimskih letoviščih v Alpah (t.j. smučarskih središčih na Koroškem, Štajerskem in v Sloveniji) ter termalnih zdraviliščih na področjih Vzhodne Štajerske, Južnega Gradiščanskega in vzhodne Slovenije. Ta osnova je osrednjega pomena tako za dejavnosti uspešnih turističnih agencij, kot za ustvarjanje novih delovnih mest in prihodek občin ter pebivalcev na omenjenih podeželskih območjih.

Čezmejno sodelovanje pri skupnem oblikovanju proizvodov in razvoju mednarodno prepoznavnih destinacij bi lahko omogočilo rast sektorja na območjih sodelovanja.

Če povzamemo, turizem torej predstavlja pomembno gospodarsko panogo oz. pomemben dodaten vir dohodka, kar je še posebej opazno na številnih podeželskih območjih, kjer turizem temelji na specifični privlačnosti območja in njegovi infrastrukturi. V preteklosti je bilo na območju ustvarjenih veliko lokalnih in regionalnih turističnih proizvodov ter znamk. Turistični sektor ima v čezmejnem sodelovanju vsekakor pomembno vlogo. Vendar bo, dolgoročno gledano, za turistični sektor ključnega pomena ustrezno odzivanje na naraščajočo konkurenco, predvsem s povečanjem mednarodne prepoznavnosti in konkurenčnosti na mednarodnih trgih.

2.4.3 Kmetijstvo, gozdarstvo in razvoj podeželja

Kmetijstvo skupaj z gozdarstvom še vedno predstavlja pomemben del gospodarske osnove podeželskih območij, zaradi česar je razvoj podeželja močno povezan s kmetijskim sektorjem.

Naravni pogoji za razvoj kmetijskih dejavnosti so na obeh straneh meje zelo podobni. Za alpske predele so (predvsem na zahodu) značilni gorati predeli in doline, kjer je malo možnosti za intenzivno kmetijstvo. Pomembna panoga področja je tudi gozdarstvo; kmetje se poleg tega ukvarjajo še s proizvodnjo mleka, živinorejo in vzdrževanjem alpskih pašnikov. V vzhodnih regijah najdemo velike površine obdelane zemlje, dobre razmere za pridelovanje sadja in zelenjave ter vinogradništvo. V tem delu obmejnega območja je proizvodnja intenzivna, še posebej v Pomurju in Podravju, na področju Južne in Vzhodne Štajerske in Južnem Gradiščanskem. S pomočjo različnih kmetijskih politik se hkrati povečuje tudi prehod na ekološko kmetovanje, število bio-pridelovalcev in delež tako obdelanih zemljišč.

Proizvodna zmogljivost posameznih kmetij je precej majhna in tako za ekonomsko stabilnost kmetje večinoma potrebujejo različne vrste prihodkov. Za preživetje kmetijskega sektorja bodo ključnega pomena tako inovacije kot pripravljenost na sodelovanje. Na celotnem programskem območju se že nekaj časa vzpodbuja raznolikost kmetijske proizvodnje. Tudi v čezmejnih pobudah postajajo vedno bolj pomembna področja živilsko-predelovalne industrije in trženje blagovnih znamk, izboljšave kakovosti proizvodov, razvoj novih možnosti trženja in izboljšanje poslovanja ter trženja. V Sloveniji omenjeni potencial še vedno ni dovolj izkoriščen zaradi dveh razlogov: prvič zaradi visokih standardov in pogojev, ki jih mora posamezen pridelovalec za vstop na trg izpolnjevati in drugič zaradi manjših proizvodnih zmogljivosti.

Veliko potenciala ima tudi diverzifikacija na področju podeželskega turizma, še posebej glede turističnih kmetij, lokalne kuhinje, vina in lokalnih običajev. Po drugi strani je za dvig življenjskega standarda na podeželju potrebno spodbujati tudi razvoj novih proizvodov in storitev, saj le-te lokalnim prebivalcem prav tako lahko omogočijo nove možnosti zaposlovanja.

Do leta 2013 bo evropska kmetijska politika doživela kar nekaj pomembnih sprememb (prenehala bodo veljati tržna pravila in sedanje strukture kmetijskega proračuna EU, bodoči kmetijski proračun bo omejen, prišlo bo do ukinjanja izvoznih subvencij). Tako se bo celotni kmetijski sektor verjetno prisiljen soočiti z izredno liberaliziranim trgov, kar bo imelo močan vpliv na sposobnost preživetja kmetij, njihovo sposobnost zaposlovanja, na raven dohodka in nenazadnje na celotno podeželje.

Za kmetijski sektor bo zato osrednjega pomena tudi izraba vseh obstoječih priložnosti za povečevanje oz. ohranjanje konkurenčnosti kmetij in njihovih izdelkov, med katere štejemo tudi možnosti, ki jih nudi čezmejno sodelovanje. Potencial čezmejnega sodelovanja se bo spodbujal tudi na podlagi podobnih struktur in podobnosti naravnih proizvodnih pogojev sosednjih regij.

Če povzamemo, kmetijski sektor predstavlja pomemben temelj podeželskih struktur na širšem področju območja sodelovanja, ob ugodnih naravnih pogojih. Vendar pa je kmetovanje malih kmetov strukturno tveganje in predstavlja stalen izziv na področju konkurenčnosti. Vendar pa številni primeri dobre prakse na področju predelovanja in trženja živil ter inovacije izdelkov kažejo na obetavne možnosti.

2.5 Raziskave in inovacije

Partnerska območja ponujajo visoko razvito razvojno-raziskovalno infrastrukturo na obeh straneh meje.

Na območju sodelovanja se nahaja **8 univerz** (glej tudi poglavje Izobraževanje in usposabljanje). Za območje je značilen širok spekter znanja in infrastrukture na področju različnih znanstvenih disciplin, med drugim naravoslovnih znanosti, različnih tehnoloških sektorjev, strojništva, bioloških ved in ved o materialih, arhitekture in gradbeništva, ekonomije in managementa. Veliko izmed naštetih področij deluje na podlagi intenzivne industrijske usmeritve, številnih projektov in kontaktov.

Omenjene ustanove imajo veliko izredno zanimivega potenciala za sodelovanje, ki je kljub nekaterim obstoječim čezmejnimi pobudam in samostojnim primerom sodelovanja še vedno precej neizkoriščen.

Omeniti velja, da so strokovne ustanove hkrati povezane tudi s prometno infrastrukturo, ki omogoča interakcijo in srečanja sodelujočih, saj je področje dobro dostopno in potovanje v eno smer v nobenem primeru ni daljše od dveh ur.

Višje in visoke strokovne šole (glej tabelo v poglavju Izobraževanje in usposabljanje) tako v Sloveniji kot v Avstriji delujejo v okviru raziskovalnih ustanov. Dejavnosti ustanov obeh držav so večinoma usmerjene na enaka oz. komplementarna področja.

Na območjih sodelovanja izven univerz delujeta vsaj dve večji državni **raziskovalni ustanovi**, Inštitut Jožefa Stefana (IJS) v Ljubljani in Joanneum Research Company v Gradcu. Obe ustanovi imata bogato tradicijo, zajemata številne znanstvene sektorje in imata jasno poslanstvo glede prenosa tehnologije. V obeh ne-univerzitetnih ustanovah skupno deluje več kot 800 znanstvenikov in raziskovalcev. Pred kratkim, na začetku leta 2006, sta ustanovi podpisali pogodbo o bilateralnem sodelovanju, s katero sta se zavezali k več skupnim projektom. Veliko priložnosti za teritorialno sodelovanje je moč opaziti tudi na področju vključevanja lokalnih ter regionalnih interesnih skupin in njihovih specifičnih nalog.

Lake Side Park v Celovcu na Koroškem izvaja izredno zanimivo pobudo v zvezi s strateško rabo industrijskih in znanstvenih sinergij na področju uporabnih raziskav. Omenjena polzasebna ustanova želi doseči sodelovanje raziskovalnih in razvojnih oddelkov velikih mednarodnih podjetij z Univerzo v Celovcu in višjimi strokovnimi šolami, specializiranimi za področje programske opreme in komunikacijske tehnologije. Cilj Lake Side Parka je oblikovanje čim večjega števila mednarodnih povezav. Ustanova tako predstavlja velik potencial za čezmejno sodelovanje.

Z namenom, da bi spodbudili zagon podjetij v okviru univerz in akademske sfere, je bilo ustanovljenih kar nekaj univerzitetnih spin-off inkubatorjev in znanstvenih parkov. Večina omenjenih novoustanovljenih centrov se nahaja na obmejnem območju:

- Univerzitetni spin-off inkubator Univerze v Mariboru,
- Štajerski Tehnološki Park, Pesnica pri Mariboru,
- Univerzitetni spin-off inkubator, ki ga je ustanovila Regionalna razvojna agencija Celje,
- Univerzitetni spin-off inkubator Univerze v Ljubljani,
- Science Park Graz (skupen projekt vseh univerz v Gradcu),
- ZAT v Leobnu/na avstrijskem Štajerskem,
- BUILD v Celovcu/na avstrijskem Koroškem.

Pred kratkim se je pričel izvajati projekt čezmejnega sodelovanja INNOVIN, katerega cilj je spodbujanje spin-off centrov.

Na savinjskem območju obstaja pobuda za izgradnjo Tehnopolisa (centra, ki bi nudil popolno podporo novoustanovljenim oz. mladim MSP in hkrati deloval kot izobraževalni center, idr.). Kmalu po pričetku gradnje so se gradbena dela zaradi nepričakovanih težav začasno zaustavila. Po prvotnem načrtu naj bi bil Tehnopolis zgrajen v roku dveh let (nekje v obdobju 2007-2013).

V Avstriji je bilo v zadnjih šestih letih ustanovljeno tudi precejšnje število **kompetenčnih centrov**, ki so povsem industrijsko usmerjeni in se ukvarjajo z različnimi področji napredne tehnologije, kot so npr. novi materiali, plastika in polimeri, elektronika, akustika, oblikovanje vozil, industrijsko oblikovanje idr. (Štajerska: 17).

V Güssingu na Južnem Gradiščanskem je bil ustanovljen **Evropski center za obnovljive vire energije**, zasnovan kot specializirana ustanova, ki s pomočjo uporabnih raziskav in številnih primerov dobre prakse, izvajanih na področju Južnega Gradiščanskega, zagotavlja visoko strokovnost.

V Sloveniji je bilo pred kratkim ustanovljenih **8 centrov odličnosti**, ki naj bi med drugim spodbujali sodelovanje raziskovalcev v akademski sferi in v podjetniškem sektorju, predvsem na področju superkritičnih tekočin, biotehnologije in farmacije, elektronskih materialov, nanotehnologije in nanoznanosti, okolja, informacijskih in komunikacijskih tehnologij ter sodobne avtomatizacijske tehnologije.

Podjetja in raziskovalne ustanove so ustanovila štiri **tehnološke platforme**, in sicer na področju informacijskih in komunikacijskih tehnologij, na področju polimerov, biotehnologije in farmacije ter avtomatizacijske tehnologije. Podjetja, ki so v veliki meri zgoščena na programskem območju, so najpogosteje specializirana za področje informacijskih in komunikacijskih tehnologij ter polimerov.

Omenjene ustanove so del na znanju temelječe infrastrukture v območju sodelovanja.

Raziskovalni centri so največkrat zgoščeni v večjih mestnih središčih. V Sloveniji se razvojna in raziskovalna dejavnost večinoma še vedno osredotoča na temeljne raziskave, čeprav so bili na nacionalni ravni uvedeni ukrepi, ki naj bi poskrbeli za povečanje raziskovalnih kapacitet podjetniškega sektorja. Na avstrijski strani glavne stranke in partnerje raziskovalnih ustanov predstavljajo ključni predstavniki industrije. Štajerska je tako ena najbolj raziskovalno dejavnih regij v Avstriji in hkrati ena izmed vodilnih regij EU na tem področju.

Poleg že naštetega je bilo za okrepitev sodelovanja med Avstrijo in Slovenijo na področju raziskovanja in tehnološkega razvoja poskrbljeno še s posebno bilateralno pogodbo, ki sta jo podpisali obe članici.

Če povzamemo, je eden od ključnih razpoložljivih sredstev na območju sodelovanja visokokakovostna infrastruktura na področju znanosti, tehnologije in raziskav, ki je na voljo tudi glavnim interesentom – podjetnikom, raziskovalcem in zaposlenim. Specifični potencial, ki temelji na omenjeni infrastrukturi, ponuja sijajno možnost za uspešno vzpostavitvev in nadaljnji razvoj trajnostnega, na znanju temelječega gospodarstva.

2.6 Človeški viri

2.6.1 Trg dela

Leta 2003 je bila stopnja brezposelnosti v sodelujočih regijah večinoma pod povprečjem EU-25 (9,1 % - ILO); stopnja je povprečje preseгла le v Pomurju in Podravju.

V Sloveniji se je stopnja registrirane brezposelnosti od leta 1998 praviloma zmanjševala – izmed posameznih slovenskih regij je bila najbolj uspešna podravska, najmanj uspešna pa koroška regija. Zmanjšanje števila brezposelnih oseb je bilo v preteklosti posledica povečanja zaposlitvenih možnosti in črtanja brezposelnih prebivalcev iz evidenc (iz različnih razlogov, ki niso povezani z zaposlovanjem). Leta 2004 je bilo območje z največjo stopnjo brezposelnosti Pomurje, stopnja brezposelnosti v podravski, savinjski in koroški regiji pa je bila še vedno nad slovenskim povprečjem.

Za slovenske regije je največkrat značilna strukturna brezposelnost. Približno polovica brezposelnih spada med dolgotrajno brezposelne, mladi pa povprečno predstavljajo petino nezaposlenih oseb. Pogost problem obmejnih področij je tudi beg možganov, posebej univerzitetnih diplomantov, ki si zaposlitev

največkrat najdejo v dinamičnih urbanih središčih in se v domače regije (predvsem na Koroško in v Pomurje) ne vračajo več. Med nezaposlenimi osebami je bilo leta 2004 na vseh slovenskih območjih razen Pomurja čez 50 % žensk. V Pomurju še posebno velik delež brezposelnih predstavljajo polkvalificirani in nekvalificirani delavci, v osrednji Sloveniji pa med številom brezposelnih narašča število visokokvalificiranih delavcev.

V primerjavi s Slovenijo je v avstrijskih regijah položaj boljši, še posebej kar se tiče brezposelnosti med mladimi in dolgotrajne brezposelnosti. Največji delež dolgotrajne brezposelnosti med sodelujočimi avstrijskimi regijami predstavlja Južno Gradiščansko. Veliko dolgotrajno brezposelnih se udeležuje različnih programov usposabljanja in tako niso registrirani kot brezposelni.

Večina brezposelnih je nizkokvalificirana, kar še posebej velja za dolgotrajno brezposelne.

Vedno večja problematika v zvezi s strukturnimi spremembami je porast števila fleksibilnih delovnih pogodb, ki zaposlenim pogosto ne omogoča socialne varnosti, ter vedno večje število zaposlitvev s krajšim delovnim časom. Takšne zaposlitve največkrat sprejmejo ženske.

Tabela 8: Stopnja brezposelnosti (2004)

Območje NUTS III	Stopnja registrirane brezposelnosti leta 2004	% brezposelnih žensk	% brezposelnih mladih	% dolgotrajne brezposelnosti
Vzhodna Štajerska	6,8	39,4	15,5	2,2
Zahodna in Južna Štajerska	6,9	41,6	17,9	3,2
Gradec	7,0	41,7	15,1	4,5
Zgornja Štajerska – Vzhod	7,4	47,8	18,1	3,9
Zgornja Štajerska – Zahod	7,2	45,4	20,3	2,3
Spodnja Koroška	7,3	41,7	14,0	2,0
Celovec - Beljak	7,5	43,9	16,8	4,3
Zgornja Koroška	8,8	43,1	17,7	3,0
Južno Gradiščansko	8,7	42,5	16,8	6,4
AVSTRIJA				
Gorenjska	7,8	53,5	20,6	46,1
Koroška	11,7	53,9	22,5	49,4
Savinjska	12,9	54,7	25,4	49,8
Podravje	14,6	55,2	22,9	49,9
Pomurje	16,8	47,0	25,4	49,4
Osrednjeslovenska	7,8	51,7	19,1	47,4
SLOVENIJA	10,6	53,1	22,5	48,9

Vir: AT:WIBIS-Koroška, WIBIS-Štajerska, AMS-Avstrija, osnutek OP ; SI: SURS/UMAR.

V obdobju med 2000 in 2004 je število delovnih mest naraslo na območju osrednjeslovenske, gorenjske in podravske regije in se zmanjšalo na območju koroške, savinjske in pomurske regije. Visoko število dnevnih migracij na delo je značilno za osrednjeslovensko območje (področje Ljubljane), ki zaposluje približno 30 % vseh ljudi v Sloveniji. Med območja z visokim deležem delovnih mest spadajo tudi Podravje (Maribor) s 15 %-nim in Savinjsko s 13 %-nim deležem vseh delovnih mest v državi.

Na avstrijski strani so največja zaposlitvena središča mesta Gradec, Leoben in Kapfenberg na Štajerskem, ter Celovec in Beljak na Koroškem. Na Južnem Gradiščanskem zaradi podeželske strukture regije podobna zaposlitvena središča ne obstajajo. Največja zaposlitvena središča v Sloveniji predstavljajo Ljubljana, Maribor, Celje in Kranj.

Tabela 9: Zaposleni glede na spol na avstrijskem Štajerskem

	Moški	%	Ženske	%	Skupaj	%
Zaposleni (2005)	248.726	56	194.401	44	443.127	100
Proizvodni delavci (2005)	140.000	69	62.891	31	203.212	100
Pisarniški delavci (2005)	108.405	45	131.510	55	239.915	100
Sektor zaposlenih za krajši delovni čas	9.145	27	24.407	73	33.552	100

Podatki govorijo o specifičnem, velikokrat slabšem položaju žensk na področju gospodarstva in zaposlovanja.

Odstotek udeležnosti žensk na delovnem trgu je na Gradiščanskem in avstrijskem Koroškem precej podoben:

Gradiščansko: delež žensk (glede na celotno število zaposlenih) 43,5 %

Koroška: delež žensk (glede na celotno število zaposlenih) 44,6 %

Odstotek žensk je opazno večji zgoj na osrednjih območjih glavnih mest in centrov (področje Gradca, Celovca in Beljaka na avstrijski strani in območje Ljubljane na slovenski strani), za katera je značilen večji delež storitvenih dejavnosti.

Poleg tega o precejšnjih razlikah v plačah med moškimi in ženskami pričajo tudi podatki o povprečnem bruto dohodku zaposlenih:

Tabela 10: Povprečni bruto dohodek zaposlenih leta 2004 (mesečno v €)

	Moški	Ženske	ž/m v %	Skupaj
Štajerska	2.268	1.443	64	1.947
Koroška	2.206	1.473	67	1.888
Gradiščansko	1.992	1.347	68	1.729

Vir: Avstrijska agencija za socialno varnost (krovna organizacija), mediana dohodka zaposlenih; lastni izračuni.

Povprečni bruto dohodek zaposlenih žensk znaša zgoj dve tretjini povprečnega bruto dohodka moških, kar je še eden izmed pokazateljev razlik v položaju moških in žensk na trgu dela.

Razlika v plačah je pomemben vir neenakosti med spoloma. Ženske zaslužijo manj iz več razlogov. Eden izmed teh je, ne le, da imajo ženske otroke, pač pa so hkrati zadolžene tudi za večji del vzgoje otrok in skrbijo za starostnike. Delovne pogodbe žensk so tako manj stalne od moških, ženske pa krajše delovne dobe do upokojitve ne uspejo nadoknaditi.

V Sloveniji ženske predstavljajo skoraj polovico vseh zaposlenih oseb in so večinoma zaposlene za polni delovni čas, prav tako kot njihovi moški kolegi. Ženske v povprečju dosegajo višjo stopnjo izobrazbe, a se pri iskanju zaposlitve vseeno srečujejo z večjim številom ovir in se redkeje odločajo za samozaposlitev. Poleg tega so zaposlene na nižje plačanih položajih in imajo pogosto slabše karijerne možnosti kot moški. Glede na stopnjo izobrazbe in poklicno usposobljenost so za enako delo povprečno plačane manj.

Tabela 11: Zaposleni glede na spol (2005)

	Ženske	%	Moški	%	Skupaj	%
Gorenjska	36.192	45	44.656	55	80.848	100
Koroška	12.807	44	16.213	56	29.020	100
Savinjska	44.510	44	57.215	56	101.725	100
Podravje	52.112	44	66.867	56	118.979	100
Pomurje	19.068	45	23.655	55	42.723	100
Osrednjeslovenska	97.369	46	113.196	54	210.565	100
Slovenija	354.477	45	441.914	55	796.391	100

Vir: SURS, 2005.

Podatki o presežku oz. primanjkljaju delovnih mest po posameznih območjih glede na količino delovne sile, izražene v odstotku domače delovne sile, leta 2004, kažejo na 8,6 %-ni presežek delovnih mest na področju osrednjeslovenske regije in primanjkljaj delovnih mest v vseh ostalih regijah. Slednji na Savinjskem, Gorenjskem in v Podravju sega med 14 in 17%, v Pomurju in na Koroškem pa celo čez 20%.

Število čezmejnih migracij se od prejšnjega programskega obdobja skorajda ni spremenilo. Večina migracij je bila usmerjena iz Slovenije v Avstrijo. Poleg tega je Avstrija po pristopitvi Slovenije k EU prost pretok delavcev dodatno omejila.

Čezmejno sodelovanje na področju trga delovne sile med institucijami, ki delujejo na tem področju, do sedaj ni bilo intenzivno (z izjemo projektov na Štajerskem, ki so vključevali sodelovanje z regionalnimi ZRSZ-ji kot partnerji). To sodelovanje je potrebno izboljšati, še posebej v luči načrtovane sprostitve trga dela, ki naj bi bila uresničena najkasneje do leta 2011, saj bosta sodelujoči strani tako lažje identificirali probleme, ki se lahko pojavijo v prihodnosti in skupaj poiskali ustrezne rešitve.

2.6.2 Izobraževanje in usposabljanje

Sistem osnovnega in srednjega šolstva je dobro razvit tako v Avstriji kot v Sloveniji, število šol na sodelujočih območjih je prav tako ustrezno, medtem ko se večina srednjih šol nahaja v večjih mestnih središčih.

Še posebej kvalitetna je ponudba visokošolskih in univerzitetnih programov. Programsko območje ima skupno 8 univerz, ki nudijo različne študijske smeri:

- Tehnološka univerza v Gradcu,
- Univerza Karla - Franca v Gradcu,
- Medicinska univerza v Gradcu,
- Univerza za glasbo in upodabljalno umetnost v Gradcu,
- Univerza v Leobnu (Zgornja Štajerska),
- Univerza v Celovcu,
- Univerza v Ljubljani in
- Univerza v Mariboru.

Poleg univerzitetnih programov ima območje sodelovanja bogato ponudbo višjih in visokih šol in na perspektivnih področjih razvija nove programe. Število visokošolskih programov je prenizko le na Koroškem in deloma v Pomurju v Sloveniji. Splošno gledano pa visokošolski programi ponujajo izredno širok razpon različnih študijskih področij.

V Avstriji med glavna študijska področja spadajo

- industrijsko inženirstvo,
- management infrastruktur,
- industrijsko oblikovanje,
- elektronika,
- informacijska tehnologija,
- energetski in okoljski management,
- zdravstveni management in promocija zdravja,
- turistični management.

V Sloveniji visokošolski programi pokrivajo področja

- strojnega inženiringa,
- električnega inženiringa,
- gradbeništva,

- tekstila,
- elektronike,
- informacijske tehnologije,
- logistike,
- zdravja,
- turizma,
- ekonomije, komerciale in podjetništva,
- organizacijskih znanosti,
- kmetijstva.

V Sloveniji so bile za krepitev povezav med podjetniškim sektorjem in študenti iz posameznih regij uvedene štipendijske sheme. Največje nesorazmerje je ugotovljeno pri zanimanju študentov za naravoslovne in tehnične znanosti; da bi dosegli povečanje števila študentov na teh področjih, se je začela intenzivna promocija teh študijskih smeri.

Dostopnost izobraževalnih ustanov in centrov za usposabljanje se je na območjih sodelovanja izboljšala, še posebej na področjih poklicnega usposabljanja in vseživljenjskega učenja. V obeh državah se sedaj nahaja precejšnje število javnih in zasebnih organizacij, ki omogočajo usposabljanje tako zaposlenim kot nezaposlenim ciljnim skupinam.

Kvalifikacijska struktura prebivalstva in zaposlenih odseva izobraževalno infrastrukturo in strukturo zaposlitev, ki so na voljo v sodelujočih območjih.

Kvalificiranost zaposlenih v avstrijskih regijah (2004) ima sledečo strukturo:

visokokvalificirani delavci:	21,5 %
polkvalificirani delavci:	55,4 %
nizkokvalificirani delavci:	23,2 %

Potrebno pa je poudariti, da med posameznimi sodelujočimi območji obstajajo precejšnje razlike. K celotnemu deležu zaposlenih z univerzitetno ali visokošolsko izobrazbo prispevajo osrednja območja Gradca, Celovca in Beljaka, 13 % do 18 % delež (Gradec), v podeželskih ali industrijskih regijah pa se delež visokokvalificiranih delavcev giblje med 2,2 % (Vzhodna Štajerska) in 3,7 % (Zgornja Štajerska - Vzhod).

Delež prebivalcev v starosti 15 let in več z univerzitetno ali visokošolsko stopnjo izobrazbe je na Južnem Gradiščanskem (2001) 4,8 %. V primerjavi s povprečnim 8 % deležem na področju celotne Avstrije odstotek nakazuje precej nizko kvalifikacijsko strukturo tako prebivalstva kot gospodarske strukture. Posledično je 40% brezposelnih oseb na področju Južnega Gradiščanskega nizkokvalificiranih.

Raziskave kažejo, da se ženske v primerjavi z moškimi prebivalci Avstrije večinoma odločajo za krajše in cenejše programe poklicnega usposabljanja kot njihovi moški kolegi, podjetja pa večinoma investirajo v visokokvalificirane moške uslužbenke in delavce. Ženske imajo zaradi krajše delovne dobe, horizontalne segregacije in manjše fleksibilnosti ter mobilnosti hkrati manj možnosti za poklicno usposabljanje.

Kot je mogoče razbrati iz podatkov ankete o delovni sili (SURs) za leto 2004, je izobraževalna struktura prebivalcev slovenskega programskega območja v starosti 15 let in več v posameznih regijah prav tako precej različna.

Delež prebivalcev z visokošolsko, univerzitetno ali po-univerzitetno ravno izobrazbo je nad slovenskim povprečjem (14,6 %) v osrednji Sloveniji (19,9 %), medtem ko sta npr. Gorenjska (14,4 %) in Podravje (14,5 %) bližje povprečju. V Pomurju je delež prebivalcev z omenjeno izobrazbo 8,5 %, na Koroškem 12,7 %, na Savinjskem pa 11,5 %. Po drugi strani pa je v primerjavi s slovenskim povprečjem, ki znaša 54,7 %, delež prebivalcev z osnovno ali nizko izobrazbo višji od povprečja v Pomurju (70,7 %), na Koroškem (63,5 %) in Savinjskem (60,1 %), nižji pa v Podravju (52,9 %), na Gorenjskem (52,1 %) in osrednjeslovenskem (44,1 %) območju. Iz tega je mogoče sklepati, da je izobraževalna struktura manj

ugodna v Pomurju, na Koroškem in savinjskem področju, ugodnejšo strukturo pa je mogoče najti na Gorenjskem, v Podravju in v osrednji Sloveniji. Ti podatki delno odsevajo tudi gospodarstvo naštetih regij (npr. kmetijstvo v Pomurju, tradicionalne industrije na Koroškem in delno tudi Savinjskem).

V zvezi s strategijo EU, katere cilj je postati uspešen del bodoče, na znanju temelječe družbe, analiza kvalifikacijske strukture govori o velikem potencialu prebivalstva in zaposlenih na osrednjih območjih obeh držav, v Gradcu, Ljubljani, Celovcu–Beljaku in Mariboru. Ključni potencial človeških virov bi bilo tako smiselno uporabiti tudi za oblikovanje skupnih strategij in vključitev podeželskih ter industrijskih območij v razvoj celotne regije.

2.7 Kultura

Kultura sodelujočega programskega območja je zelo bogata in pestra. Področje je privlačno prav zaradi raznolike kulturne krajine in arhitekture. Kulturna **dediščina**, tako premična kot nepremična, je eden pomembnih potencialnih nosilcev regionalnega čezmejnega razvoja tako s socialnega in gospodarskega kot tudi z okoljskega vidika. Kulturna dediščina kot taka namreč predstavlja enega ključnih elementov izgradnje identitete posamezne regije in njene valorizacije s pomočjo razvoja kulturnega turizma, ki v zadnjem času postaja ena najhitreje rastočih industrij. Prav tako lahko omogoči nove zaposlitvene možnosti na več področjih, kot npr. na področju informacijskih in komunikacijskih tehnologij, izdelkov tradicionalnih domačih obrti in trgovine, vendar mora biti za zagotovitev trajnosti takšnih pobud poseben poudarek namenjen predvsem razvoju tržno usmerjenih izdelkov in storitev.

Programsko območje se nahaja na presečišču različnih **jezikov** - italijanskega jezika na zahodu in madžarskega ter hrvaškega jezika na vzhodu. Na avstrijskem Koroškem tako živi slovenska manjšina, na Gradiščanskem hrvaška in romska manjšina, v Pomurju pa madžarska. Zavest o pomembnosti poznavanja sosedске kulture se počasi povečuje in lahko pripomore k bolj intenzivni izmenjavi kulturne raznolikosti.

Pomen programa za območje sodelovanja se kaže tudi v tradicionalnih zgodovinskih in etničnih povezavah med ljudmi, ki živijo na obeh straneh meje. Slovenija in Avstrija sta ratificirali Konvencijo Sveta Evrope za zaščito narodnostnih manjšin in Evropsko listino o regionalnih ali manjšinskih jezikih, kot tudi druge pomembne zakonske in uredbene okvirje o narodnostnih manjšinah in etničnih skupinah.

Kar nekaj potenciala za sodelovanje ima tudi področje **umetnosti in kreativnih industrij** (vključno s storitvami, ki so povezane s kulturno dediščino, gledališčem in plesom, glasbo, opero, izdajanjem CD-jev, založništvom, vizualnimi umetnostmi, kulturnim turizmom, izobraževanjem na področju umetnosti, oblikovanjem, arhitekturo itd.). Poleg tega ima potencial tudi raba sodobnih tehnologij, ki lahko omogoči ustvarjanje inovativnih proizvodov in storitev.

Obe sodelujoči strani redno prirejata pomembne in razmeroma poznane **kulturne festivale**, organizirane na številnih področjih kulture, kot je glasba, književnost, film in gledališče. Med pomembnejše festivale v Avstriji sodi festival Steirischer Herbst, festival Styriarte, Koroško poletje (Carinthischer Sommer), glasbeni tedni v Millstätter Seeju, tedni komedije na gradu Porcia v Spittalu, igre v grajski areni Finkensteina in zgodovinske grajske igre v Güssingu, najvidnejši slovenski festivali pa so Festival Lent, Ljubljanski poletni festival, Jazz festival Ljubljana, gledališki festival Borštnikov prstan v Mariboru, festival mladih kultur Kunigunda v Velenju, filmski festival LIFFE, srednjeveški festival Venerina pot v Škofji Loki, Carniola v Kranju in še mnogi drugi.

Iz tega je razvidno, da ima območje zares veliko kulturnega potenciala, ki lahko nudi dobro osnovo za čezmejno sodelovanje.

Institucionalna osnova za sodelovanje na področju kulture je na programskem območju izredno močna, naj omenimo samo ključne vidike:

Leta 2003 se je Gradec ponašal z nazivom Kulturna prestolnica Evrope in mesto je tega leta dobilo veliko dodatno kulturno infrastrukturo, kot npr. Kunsthaus. Leta 2012 bo za evropsko kulturno prestolnico izbrano eno izmed slovenskih mest. Če bo izbrano mesto znotraj programskega območja, bi sodelujoči strani priložnost lahko izkoristili za izmenjavo znanja in izkušenj s področja razvijanja in upravljanja dogodkov, institucionalnega sodelovanja, itd.

V Avstriji se gledališča in operne hiše nahajajo v večjih mestih. V regionalnih središčih hkrati deluje precejšnje število kulturnih centrov, ki ponujajo širok razpon kulturnih dejavnosti predvsem prebivalcem posameznih regij. Programsko območje ima tudi več kot 300 muzejev, ki pokrivajo različna področja (npr. zgodovino, umetnost, tehnologijo, naravo, glasbo, lokalne običaje in rudarstvo). Nekateri izmed muzejev delujejo tudi na višjih, celo nacionalnih ravneh.

V Sloveniji obstaja 9 javnih gledališč (vključno z operama) in veliko amaterskih gledaliških skupin, 121 večjih galerij in precejšnje število muzejev. Področje ima široko razvejano mrežo 153 knjižnic z velikim številom rednih obiskovalcev. Knjižnice so dejavne tudi na področju organiziranja najrazličnejših razstav in kulturnih dogodkov in predstavljajo pomemben potencial na področju informiranja javnosti.

Možnosti za čezmejno sodelovanje na področju **medijev** (radia, televizije in drugih avdio-vizualnih medijev, kot tudi tiskanih in elektronskih medijev) so bile do sedaj le delno izkoriščene. Področje medijev lahko pomembno prispeva k širitvi možnosti čezmejnega sodelovanja, boljšemu razumevanju kulturnih razlik in podobnosti na programskem območju ter tudi k predstavitvi raznolikoga kulturnega bogastva širši evropski publiki.

Poleg tega je za Slovenijo značilno tudi veliko število nevladnih organizacij. Kulturna ponudba je najbolj razvita v osrednjeslovenski in v Podravju (še posebej veliko je gledališč, oper in galerij), delež kulturnih delavcev pa je daleč nad povprečjem predvsem v osrednjeslovenski regiji.

Veliko možnosti za sodelovanje ponujajo tudi **kulturne zveze**. Številne organizacije in posamezniki so že vzpostavili čezmejne povezave in se lotili skupnih pobud, npr. oblikovanja mešanih zasedb in uvajanja filmskih koprodukcij. Izvedba projekta Sklada za male projekte je prispevala k zmanjšanju kulturnih razlik in premagovanju zadržkov in strahov, ki so se pojavljali v prejšnjem programskem obdobju. Na področju izmenjave kulture velja posebno pozornost nameniti tudi področju čezmejnega sodelovanja mladih.

Kultura tako predstavlja pomemben potencial programskega območja in lahko prispeva k razvijanju identitete območja in spodbujanju dobrih sosedskih odnosov. V povezavi z drugimi sektorji je kultura poleg omenjenega hkrati lahko tudi potencialni generator novih produktov in zaposlitvenih možnosti.

2.8 Zdravstvo in socialne zadeve

Za področje sociale in zdravstva je v obeh državah značilna dobro razvita infrastruktura, še posebej na področju medicine in javnega zdravstva (kar se tiče bolnišnic, strokovnjakov, organizacije, administracije, itd.). Strokovnjaki, osebje in objekti nudijo dobre predpogoje za sodelovanje pri skupnih problemih na področju čezmejnega varovanja zdravja, zaščite pred škodljivci, nadzoru epidemij in javnega zdravstva.

2.9 Lokalni in regionalni razvoj

Na avstrijski strani obstaja močna mreža regionalnih struktur upravljanja. Podobno so bile v Sloveniji v skladu z Zakonom o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja v prejšnjem programskem obdobju ustanovljene regionalne razvojne agencije. Agencije, ki delujejo na programskem območju, so postale eden ključnih akterjev čezmejnega regionalnega razvoja.

Prav tako se je sodelovanje izboljšalo kot posledica ustanovitve dveh čezmejnih partnerstev, sestavljenih iz regionalnih razvojnih struktur, ki svoje dejavnosti opravljajo na obmejnem programskem območju:

čezmejno partnerstvo Karavanke/Karawanken in EUREGIO avstrijska Štajerska – Severovzhodna Slovenija. Obe partnerstvi sta razvili različne strategije čezmejnega razvoja na regionalni ravni, strukture pa so delovale kot kontaktne točke za povezovanje čezmejnih partnerjev in hkrati nudile pomoč pri razvoju projektov. Na učinkovitost partnerstev so občasno vplivale težave, na katere so naleteli zaradi neuravnoveženosti virov in funkcij partnerjev na obeh straneh meje. Poleg tega je bila v prejšnjem programskem obdobju zaradi deželnega sistema na avstrijski strani pri sodelovanju opazna močna ločnica med zahodom in vzhodom, medtem ko so se projekti PHARE-CBC slovenskih prijaviteljev v skupni vrednosti več kot milijon evrov precej bolj osredotočali na celotno obmejno območje. Omenjeni partnerstvi sta kljub temu močno prispevali k razvoju že obstoječih čezmejnih povezav in prenosu primerov dobre prakse.

V Sloveniji poleg regionalnih razvojnih struktur regionalnih razvojnih agencij obstaja potencial za krepitev čezmejnega sodelovanja na lokalni ravni v mrežah območnih centrov za podporo podjetništva. Prav tako je dejavna tudi mreža t.i. podeželskih razvojnih središč na področju razvoja podjetništva na podeželju.

Po drugi strani velja omeniti tudi močno tradicijo čezmejnega sodelovanja posameznih zbornic. Glede na to, da je bil v Sloveniji podan predlog za uvedbo prostovoljnega članstva v Gospodarski zbornici, kar lahko pomeni skorajšnjo spremembo organizacijske strukture, ki lahko vpliva tudi na obseg čezmejnega sodelovanja. Do sedaj je bilo dokaj intenzivno tudi sodelovanje med kmetijsko gozdarskimi zbornicami.

Prav tako so čezmejni partnerji sodelovali pri izvajanju Sklada za male projekte in drugih projektov Phare, kar je okrepilo nevladni sektor in spodbudilo nastanek različnih čezmejnih povezav. Za nadaljnje snovanje in izvedbo projektov ter za razvoj čezmejnega sodelovanja na številnih področjih so močna in trajna partnerstva izredno pomembna.

2.10 Okolje

Pomemben del razvojnih strategij obeh držav je poudarek na ohranjanju okolja.

Slovenija je močno razširila **območja**, za katera veljajo predpisi o **varstvu in ohranjanju narave**.

Velik del ozemlja je vključen v območje posebnih varstvenih območij Natura 2000. Eno od pomembnejših je Triglavski narodni park. Na vzhodu je bil ustanovljen trideželni krajinski park Goričko-Raab-Örseg, na Savinjskem Kozjanski park. Obstaja tudi več pobud za ustanovitev območij regionalnih in naravnih parkov vzdolž meje: regionalni park Kamniško–Savinjske Alpe, regionalni park Pohorje, park ob reki Dravi in reki Muri ter naravni park Ljubljansko barje.

Po drugi strani je potrebno tudi upoštevati razvojne potenciale območij in interese tamkajšnjih prebivalcev.

V Avstriji so predvsem pomembni naslednji naravni parki: Naravni park Dobratsch, Naravni park Grebenzen, Naravni park Južnoštajerske vinske dežele, Naravni park Pöllauer Tal in Weindylle na Južnem Gradiščanskem. Poleg tega velja v zvezi z evropskim modelom rečnih območij omeniti še pobude za park ob reki Lafnitz, ki je del ramsarskih območij.

Programsko območje ima obenem bogato **biotsko raznovrstnost**. Prejšnje programsko obdobje je pobude za ohranjanje biotske raznovrstnosti znatno spodbujalo. Sodelujoče avstrijske dežele so na zavarovanih krajinskih in naravnih območjih oblikovale široko območje varovanja okolja in krajine, vključno s specifičnimi programi varstva posameznih vrst in biotopov. Štajerska je do sedaj predlagala že 39 območij Natura 2000, Koroška 29, Gradiščansko pa 15.

Po drugi strani pa je tako za Avstrijo kot za Slovenijo značilno, da se stanovanjski objekti, industrijske in poslovne cone ter transportna infrastruktura vse bolj zajedajo v zemljišča, medtem ko se število pašnikov vztrajno zmanjšuje. Tako je opaziti stalno fragmentacija krajine in naravnih habitatov. Slovenija se sooča s problemom suburbanizacije in z njo povezane pomanjkljive infrastrukture ter netrajnostnega

transportnega sistema. Težave predstavlja tudi dejstvo, da obdelovalno zemljo in pašnike vse bolj prerašča gozd, kar vodi do spreminjanja krajine.

Interesna področja za skupno sodelovanje so: skupno upravljanje zavarovanih območij, izboljšava sistemov varstva narave, skupno upravljanje voda in zmanjševanje tveganj.

Za vzhodna in jugovzhodna obmejna območja avstrijske Štajerske ter Gradiščanskega v bližini slovenske meje je v primerjavi z drugimi avstrijskimi območji značilna precej visoka stopnja erozije tal. Glavni razlog za to gre iskati v kmetijstvu.

Programsko območje je bogato z **vodami**. V južni Avstriji sta najpomembnejša podtalna vodna vira kraška podtalnica v južnih apneniških Alpah in podtalnica, ki jo je moč najti v kotlinah. Težave s kakovostjo površinskih voda (tako stoječih kot tekočih) so bile v preteklosti v veliki meri odpravljene, vendar pa je posebej za področja ob južni Muri in dolini reke Bistrice potrebno omeniti problematiko onesnaževanja podtalnice z nitrati, do katere prihaja zaradi intenzivne kmetijske pridelave.

V obdobju 1992–2000 je Slovenija dosegla izboljšanje kakovosti voda, še posebej na področju voda slabše kakovosti.

Poleg tega se na slovenskih tleh spričo gradnje številnih vodnih čistilnih naprav pričakuje tudi izboljšanje na področju čiščenja odplak.

Istočasno pa se hrup v naravi, bivalnem okolju in na delu povečuje. Na avstrijskem Štajerskem in Koroškem se skoraj tretjina populacije pritožuje zaradi hrupa takšne ali drugačne vrste, na Gradiščanskem pa hrup moti četrtno prebivalcev. Največji povzročitelj hrupa je cestni promet, še posebej na urbanih območjih in ob prometnih poteh.

V Avstriji je ločeno zbiranje **odplak** prispevalo k zmanjšanju toka odpadkov iz gospodinjstev in podobnih objektov, kljub temu pa se je v preteklih letih količina odplak povečala.

Delež slovenskega prebivalstva, vključenega v sistem stalnega **zbiranja odpadkov**, je s 76 % od leta 1995 do leta 2001 porasel na 94 %. Ločeno zbiranje odpadkov je uvedlo 70 % javnih podjetij. Povprečna količina odpadkov na prebivalca pa se hkrati vztrajno povečuje. Težave predstavlja tudi nadaljnja predelava ločenih odpadkov in pereča problematika nezakonitega odlaganja odpadkov, ki pogosto resno ogroža podtalnico.

Glede na premik gospodarstva v terciarni sektor, širitev trgovine in zunanjega izvajanja intenzivnih materialnih proizvodnih procesov zaznavamo gospodarsko rast in zmanjšanje **porabe materiala**. Kljub temu pa popolno zmanjšanje porabe materialov do sedaj še ni izvedljivo.

V smislu trajnosti se področje še vedno srečuje z velikimi izzivi ter tudi priložnostmi za inovativen in k virom usmerjen gospodarski in tehnološki sektor.

Delno se je izboljšala tudi kvaliteta **zraka**. Še posebej opazno se je zmanjšala onesnaženost s suspendiranimi delci in SO₂. Emisije SO₂ so se od leta 1990 v Sloveniji zmanjšale za 47 %, k čemur je največ prispeval energetski sektor.

Pojavil pa se je tudi **problem drobnega prahu** (onesnaženost z delci PM₁₀), katerega reševanje se je že začelo. V območju sodelovanja se zaradi specifičnih klimatskih in topografskih pogojev problem še posebej močno pojavlja v strnjenih naseljih in ob večjih prometnih poteh na ravninah. S tem je pri visokem odstotku celotnega prebivalstva ogroženo zdravje in kakovost življenja. Poleg tega lahko slednje vpliva na dovoljenja za razvoj lokacij, investiranje (na področju industrije in energetike) in na večje projekte.

Čeprav se s problemom drobnega prahu ukvarjajo tudi evropske institucije, se morata državi skupno lotiti nekaterih čezmejnih vidikov, še posebej glede uskladitve meritev, izmenjave podatkov in skupnega oblikovanja ukrepov.

Na lokalni ravni, predvsem na območju Celovca, je bilo glede problematike PM10 pridobljeno veliko znanja in izkušenj. Tako je v okviru EU programa LIFE III to območje sodelovalo tudi s sosednjimi regijami. Primer omenjene prakse bi se tako lahko uporabil tudi na širšem območju sodelovanja.

Poleg tega je posebno v avstrijskih regijah porasla količina emisij toplogrednih plinov, na Koroškem in na Gradiščanskem predvsem zaradi prometnega sektorja, na Štajerskem pa v prvi vrsti zaradi industrijskega sektorja. Delež CO₂ v emisijah toplogrednih plinov se neprestano povečuje in sega tudi do 82 %.

Zaradi povečanja prometa so se tudi v Sloveniji povečale emisije CO₂, dušikovega oksida in prahu, poleg tega pa se pojavljajo novi viri onesnaževanja.

Na področju naravnih nesreč ostaja na območjih sodelovanja največje tveganje nevarnost poplav, pozornost pa je potrebno nameniti tudi plazovom, zdrsom blata (predvsem v alpskih predelih) ter nevarnosti suše v jugovzhodnih predelih z intenzivno kmetijsko pridelavo.

Na področju ohranjanja naravnih virov in izboljšav v okolju obstaja veliko izzivov in pobud, ki se lahko podprejo v okviru programa. To področje pa zahteva tudi podporo inovacijam in razvoju tehnologije.

2.11 Energija

Poraba energije se je na območjih sodelovanja znatno povečala tako glede na skupno kot relativno porabo (na prebivalca). Poraba električne energije neprestano raste predvsem na račun transportnega sektorja in industrije.

Večino porabe energije še vedno predstavljajo fosilna goriva. Na avstrijskem Koroškem, območju z veliko vodne energije, delež obnovljive energije presega 40 % porabe energije celotne regije.

Raba obnovljivih virov energije (hidroenergije, sončne fotonapetostne ter biogenske energije) je v porastu na celotnem območju sodelovanja, a njen delež se več ali manj ne spreminja, hkrati pa se povečuje tudi skupna poraba energije.

Posebno avstrijske regije imajo sorazmerno dolgo tradicijo dobrih praks, visoko raven usposobljenosti in dobro razvit sektor za specializirana podjetja, ki so pogosto organizirana v mreže. Med drugim je potrebno omeniti Evropski center za obnovljive vire energije v Güssingu na Južnem Gradiščanskem. Slednji bi lahko ponudil možnosti za čezmejno sodelovanje, še posebej na področju izmenjave izkušenj ter sodelovanja pri raziskavah in tehnologiji.

Slovenija ima visoko porabo elektrike predvsem zaradi visokega deleža energetske intenzivnih industrij (kovinske, papirne in kemične industrije). Poraba elektrike se je v obdobju 1992–2001 sicer zmanjšala, vendar se je delež porabe energije v transportu in gospodinjstvih hkrati povečal. Slovenija ima težave z energetske učinkovitostjo; veliko izgube energije gre na račun zastarele tehnologije.

Raba obnovljivih virov energije se je v zadnjih letih povečala. V primerjavi z evropskim povprečjem je delež energije, pridobljene iz obnovljivih virov predvsem zaradi hidroelektrarn (v Avstriji l. 2004 je 21 %, v Sloveniji 12 %) razmeroma velik (EU-25, 2004: 6 % delež). Prav tako se je v zadnjem obdobju povečala raba biomase.

V Sloveniji je bilo prav tako v zadnjem času ustanovljenih več lokalnih energetskih agencij, ki so spodbuda institucionalni osnovi za čezmejno sodelovanje.

Na splošno se širša populacija še ne zaveda dovolj možnosti rabe obnovljivih virov energije in energetske učinkovitosti.

Učinkovita raba energije in porast obnovljivih virov energije bosta postali del državnih programov, ki bodo zajeli večje investicije. V Avstriji se nekaj programov v zvezi z energetske učinkovitostjo (vključno s podjetji) financira v okviru programa *klima:aktiv*. Razširitev na vidike čezmejnega sodelovanja je lahko ena izmed možnosti v okviru programa Cilj 3.

Torej, na področju trajnostne rabe energije in energetske učinkovitosti obstaja veliko možnosti, usposobljenosti in zanimanja za področja, ki lahko bistveno prispevajo k trajnostnemu razvoju območja.

2.12 Promet

Za celotno območje sodelovanja so značilne kratke razdalje, večji del območja povezuje tudi dobra prometna infrastruktura in zato bi ga lahko imenovali **območje z obvladljivimi razdaljami**.

2.12.1 Cestne povezave

Glavna mesta in večja središča znotraj območja so skoraj nepretrgano povezana prek avtocestnega sistema. Pot Gradec–Maribor–Celje–Ljubljana–Kranj–Beljak–Celovec–(Leoben)–Gradec je mogoče prevoziti v enem dnevu. Največji razvojni potencial je razporejen prav ob naštetih točkah. Dodatno so ta mesta povezana tudi preko železniškega sistema. Taka infrastruktura omogoča prebivalstvu predpogoje za pogosto čezmejno delovanje, sestanke, dogodke, dostavo dobrin in storitev, kulturno in turistično ponudbo.

Kar zadeva glavne cestne povezave - na avstrijskih tleh imajo skoraj vse regije dober dostop do mreže avtocest. Južno Gradiščansko sicer še nima neposredne povezave do sistema avtocest, vendar pa bo velik cestni projekt – S 7 kot del avstrijskega programa gradnje cest (in povezave avstrijske A2 z zahodno Madžarsko) – močno nadgradil obstoječe prometne povezave v regiji. Omenjeni projekt je trenutno šele na začetku izvedbe, vendar bo po vsej verjetnosti zaključen še v času prihajajočega obdobja ESRR.

Z okoljevarstvenega vidika je potrebno pozorno opazovati tudi drastično povečanje cestnega prometa, tako avtomobilskega kot tovornega. Ta rast je namreč povezana tudi s povečanjem porabe goriva, emisij CO₂ in še posebej v Avstriji zaradi velikega deleža dizelskih avtomobilov tudi z emisijo dušikovega oksida in delcev PM₁₀. To vodi do manjše uporabe javnega prometa, posledičnega povečanja onesnaženosti zraka ter hrupa in prevelike porabe energije, in hkrati močno prispeva k učinku tople grede.

V Sloveniji so bila zadnja leta v znamenju velikih vlaganj v finalizacijo avtocestne mreže. Na programskem območju so bile dokončane povezave med Ljubljano, Celjem in Mariborom, avtocestna povezava med Mariborom in Mursko Soboto ter Kranjem in Jesenicami pa je še v gradnji. Koroška regija v mrežo avtocest ni vključena. Oblikujejo se načrti za gradnjo t.i. tretje razvojne osi – avtocestne povezave med 5. in 10. koridorjem avtoceste A2 med Griffnom, Holmcem, Celjem in Karlovcem (Hrvaška). Izgradnja bo po vsej verjetnosti mogoča v drugi polovici programskega obdobja. Povezava bo za regije nedvomno spodbudna.

V zadnjih nekaj letih je bilo na programskem območju opaziti tudi velik porast prevoza z osebnimi avtomobili, medtem ko raba javnih prevoznih sredstev v Sloveniji upada. Poleg tega se naglo povečuje tudi cestni tovorni promet, ki po številčnosti celo presega železniški prevoz.

2.12.2 Železniški promet

Avstrija trenutno nadgrajuje glavne proge železniškega sistema v visoko kakovosten železniški sistem. V sodelujočih regijah se to nanaša na Tursko železnico (Salzburg–Beljak–Ljubljana) in Južno železnico (Dunaj–Beljak–Trbiž) ter povezavo Gradec–Maribor. Dolgoročno gledano bodo te investicije prispevale k

nadgradnji transnacionalnih povezav na celotnem evropskem območju. Med avstrijskimi in slovenskimi regijami obstajajo tri čezmejne železniške povezave: dve glavni progi (Beljak/Področca–Jesenice, Spielfeld–Šentilj) ter precej slabše razvita proga Holmec–Libuče, ki povezuje Ravne in Pliberk.

Osrednja območja povezujejo različni sistemi javnega prometa, vendar je tudi v primeru kratkih razdalj, kot npr. med Gradcem in Mariborom ter Beljakom/Celovcem in Ljubljano, privlačnost javnih prevoznih sredstev zaradi rednih postankov na meji omejena.

V Sloveniji železniško omrežje zaradi prednostnega vlaganja v izgradnjo avtocestne infrastrukture ni bilo kaj dosti posodobljeno.

Posamezne regije imajo kljub temu dostop do glavnih železniških poti. Narašča tudi tovorni promet, medtem ko potniški promet v Sloveniji upada.

Splošna pripomba o sektorju javnega prometa: čeprav se število čezmejnih povezav in interakcij povečuje (zaradi vsakodnevnih migracij, potrošnikov, študentov, obiskovalcev in poslovnih stikov), se rast javnega prometa ne povečuje v skladu s tem. Ponudba javnih prevoznih sredstev na splošno še vedno ni dovolj privlačna, tudi kar zadeva prometne povezave med večjimi mesti (Gradec–Maribor, Celovec–Ljubljana).

2.12.3 Letalski promet

Za programsko območje je značilna dobra dostopnost preko letalskih povezav. V območju so štiri mednarodna letališča: Ljubljana, Gradec, Celovec in Maribor. Skoraj 90 % prebivalstva v območju sodelovanja potrebuje za vožnjo do najbližjega letališča največ eno uro. Dobra dostopnost preko letalskih povezav je pravzaprav ključno sredstvo za konkurenčnost regij v Evropi: ponuja odlične priložnosti za vzpostavljanje poslovnih stikov, znanstvenih in raziskovalnih povezav, za turizem na dolge razdalje ter za kulturne in kongresne dejavnosti ter druge dogodke.

V zadnjih letih je za letališča Ljubljana, Gradec in Celovec značilen prihod nizkocenovnih letalskih prevoznikov, ki so bistveno povečali število prihajajočih in odhajajočih potnikov. Mariborsko letališče je bilo privatizirano in je še zmeraj v procesu tržnega pozicioniranja.

Ker letališča delujejo na izredno konkurenčnem trgu, bodo morala poiskati specifični regionalni profil in svojo strateško vlogo. Pričakovati je, da bo na določenih področjih poleg konkurenčnosti med letališči prišlo tudi do možnosti sodelovanja, ki bo prineslo skupne koristi, kot npr. prevoz blaga ali določene priložnosti na področju turizma.

2.12.4 Mejni prehodi

Ob 330 km dolgi skupni meji se nahaja 37 mejnih prehodov z različnim statusom. 17 jih je namenjenih mednarodnemu prometu, 4 meddržavnemu prometu in 16 lokalnemu prometu. Avstrija in Slovenija sta prav tako podpisali sporazume, ki urejajo prestopanje meje na določenih območjih, če gre za gornišstvo ali turistične namene.

S prestavitvijo schengenskega režima z avstrijsko-slovenske meje na slovensko-hrvaško mejo bodo številni čezmejni objekti izgubili svoj osnovni namen. Omenjena infrastruktura bo torej na voljo za drugačne namene ter za nove dejavnosti. Mejni prehodi se nahajajo na zelo raznolikem geografskem in funkcionalnem območju, od mejnih prehodov v Alpah do glavnih prometnih poti in mejnih prehodov na rekah oz. v mestih. Raznolikost območja ponuja številne možnosti za določanje uporabnih in primernih nadaljnjih dejavnosti.

Če povzamemo, so predpogoji za gospodarski razvoj ugodni skoraj v vseh regijah, z izjemo tistih, kjer je še zmeraj opazna precej slaba dostopnost do glavnih prometnih poti. Poleg tega so slabše razvite tudi čezmejne povezave javnega prometa.

2.13 IKT in informacijska družba

Informacijska družba je še zmeraj glavno gonilo gospodarske rasti in zaposlovanja ter tako ostaja osrednje vodilo lizbonske strategije. Čeprav do sedaj še ni bilo možno zbrati regionalnih podatkov v zvezi s sektorjem IKT, bo dovolj vpogleda v situacijo in pričakovane trende lahko ponudila statistika, zbrana na nacionalni ravni, zlasti za Slovenijo, saj je v program sodelovanja vključeno skoraj tri četrtine slovenskega ozemlja.

Po podatkih Primerjalnega poročila o informacijski družbi, Evropska komisija, 2005, je v Avstriji leta 2004 delež gospodinjstev z dostopom do interneta preko osebnega računalnika znašal 44 %, v Sloveniji pa 41%, medtem ko je bila uporaba mobilnih telefonov v Sloveniji (28 %) bistveno višja kot v Avstriji (2 %).

Po podatkih SURS-a se dostop do interneta in njegova uporaba v Sloveniji povečujeta. V prvem četrtletju 2005 je v Sloveniji dostop do interneta imelo 48 % gospodinjstev. Internet je redno uporabljalo 50 % prebivalstva v starostni skupini od 10 do 74 let. 61 % gospodinjstev je imelo vsaj en osebni računalnik, 71 % pa vsaj en mobilni telefon.

Širokopasovna infrastruktura je na voljo v vseh državah članicah in v zadnjih letih število uporabnikov močno narašča. Januarja 2005 je bilo v Avstriji število naročnikov širokopasovnega interneta na 100 prebivalcev večje kot 10, v Sloveniji pa ta številka znaša okoli 6. V Sloveniji večina uporabnikov uporablja DSL, medtem ko v Avstriji približno polovica uporabnikov uporablja tudi druge tehnologije.

Širokopasovna povezljivost podjetij je približno enaka v obeh državah. V prvem četrtletju leta 2004 je tako v Avstriji kot v Sloveniji širokopasovni dostop do interneta imelo 91 % velikih podjetij (več kot 250 zaposlenih), medtem ko je delež malih in srednje velikih podjetij (10-249 zaposlenih) s širokopasovnim dostopom do interneta v Sloveniji znašal 60 %, v Avstriji pa 54 %.

Po podatkih SURS-a je v prvem četrtletju 2005 internet uporabljalo 94 % majhnih podjetij (5-10 zaposlenih) ter 96 % podjetij z več kot 10 zaposlenimi.

V primerjavi z relativno visokim deležem uporabe interneta je e-poslovanje v Sloveniji slabo razvito. 94 % slovenskih podjetij ima dostop do interneta, 76 % ga uporablja za bančne in finančne storitve, zelo majhen odstotek (6 %) pa internet uporablja za sprejem naročil.

Prednosti Slovenije so v visokem deležu uporabe računalnikov in interneta, uporabe IKT v podjetjih in vsesplošni uporabi interneta za izobraževanje. Med pomanjkljivosti lahko štejemo relativno nizko število šolskih računalnikov z dostopom do interneta in nizko pogostost uporabe e-poslovanja.

Problematičen je tudi vedno večji digitalni razkorak znotraj EU. Vse države članice se soočajo z izzivom približevanja informacijske družbe ljudem z nizko izobrazbo oz. ljudem brez formalne izobrazbe, brezposelnim in starejšim ljudem.

Na avstrijskem Koroškem se bo kmalu pričel izvajati široko zastavljen program širokopasovnega dostopa do interneta: cilj prve prednostne naloge je povezava vseh relevantnih poslovnih lokacij, znanstvenih in raziskovalnih sodelavcev ter industrijskih podjetij, medtem ko je cilj druge prednostne naloge integracija vseh naselij. Z izvedbo programa bo v nekaj letih vzpostavljena visoka raven širokopasovne infrastrukture.

Treba pa je tudi izpostaviti, da je na mejnem območju opaziti določeno nepovezanost med partnerskimi regijami. V naslednjem koraku bi bilo smotrno spodbujati medsebojno povezovanje med različnimi mrežami na obeh straneh meje. Za vzpostavitev višje stopnje povezav s partnerji sosednje države bi bile potrebne dodatne analize in usklajevalne dejavnosti.

Če povzamemo, je mogoče reči, da je splošna infrastruktura precej ugodna, čeprav je opaziti določene pomanjkljivosti. Dodamo lahko tudi, da možnosti, ki jih obstoječa infrastruktura ponuja, še zmeraj niso dovolj dobro izkoriščene.

2.14 Možnosti za sodelovanje v širšem območju

Čezmejno programsko območje je del večjega transnacionalnega območja sodelovanja, v katerega spadajo severovzhodne regije Italije (Veneto in Furlanija Julijska krajina), celotna Slovenija, podregije Hrvaške (Reka, Zagreb) in zahodno panonsko območje na Madžarskem. Prebivalstvo tega širšega območja šteje več kot 14 milijonov ljudi.

Eden izmed temeljev širše zastavljenega sodelovanja je pobuda Alpe-Adria izpred več kot 20 let. V zadnjih letih je bilo izvedeno veliko bilateralnih in transnacionalnih projektov, zlasti v okviru programa pobude Skupnosti EU INTERREG IIIB – CADSES. Vsebina transnacionalnih sodelovanj pokriva številna pomembna področja, kot npr. prostorski razvoj, regionalne razvojne strategije, usklajevanje razvoja lokacij, tehnološke mreže, sodelovanje znanstvenih in tehnoloških parkov, logistično sodelovanje in mnogo drugih.

Sodelujoče območje vzdolž avstrijsko-slovenske meje ima 3,2 milijona prebivalcev in hkrati velja za geografsko središče večjega območja. Povezave s sosednjimi območji obstajajo namreč tudi v širšem kontekstu, in sicer tako v infrastrukturi kot v trenutnih projektih sodelovanja. Pogoji za razvoj so torej več kot spodbudni: pobude in dejavnosti avstrijsko-slovenskega območja sodelovanja bodo temeljile na večjem trgu in širših mrežah sodelujočih. V širšem območju so na voljo različne možnosti, različna znanja in usposobljenosti ter različni naravni viri. Dostop do raznovrstnosti znanja, različnih partnerjev in hitro rastočih trgov lahko prispeva h kakovosti projektov in stopnji širjenja in rasti ter posledično do trajnosti projektov in dolgoročnega uspeha.

Bolj ko bo osrednje območje dejavno sodelovalo pri razvoju, več koristi bo imelo od svojega središčnega položaja v širšem območju južne srednje Evrope.

3. PREDNOSTI IN POMANJKLJIVOSTI

Glavne prednosti in pomanjkljivosti območja čezmejnega sodelovanja so bile identificirane s pomočjo analize statističnih podatkov, obstoječih regionalnih in nacionalnih razvojnih načrtov in strategij ter aktivnega sodelovanja glavnih interesnih skupin na lokalni, regionalni, deželni (Avstrija) in nacionalni ravni. Upošteevane so bile tudi regionalne študije in najnovejše neposredne informacije ustreznih organov, kot tudi ugotovitve obeh sodelujočih držav. Glavne prednosti in pomanjkljivosti omogočajo širši pregled in dopolnjujejo statistične podatke in analizo opisa programskega območja.

Da bi omogočili jasen in popoln pregled prednosti in pomanjkljivosti območja, so slednje predstavljene v spodnji tabeli. Tabela pokriva glavne sektorje/področja sodelovanja in, kjer je to potrebno, posebno pozornost namenja tudi specifičnih problemom posameznih NUTS III območij.

Tabela 12: Prednosti in pomanjkljivosti

Sektor	Prednosti	Pomanjkljivosti
Splošno	<ul style="list-style-type: none"> - strateško ugoden položaj za povezave med državami EU (Nemčija, Italija, Madžarska in zahodni Balkan) - s pristopom Slovenije k Evropski Uniji je slovensko-avstrijska meja postala notranja meja EU - uvedba eura v Sloveniji (2007) - povečanje programskega območja in vključitev glavnih mest ter večjih aglomeracij 	<ul style="list-style-type: none"> - precejšnje razlike v stopnji razvitosti med posameznimi sodelujočimi območji; med najslabše razvitimi so Podravje, Pomurje in Koroška - programsko območje kot celota ni dovolj prepoznavno oz. promovirano kot privlačno funkcijsko območje
Prebivalstvo	<ul style="list-style-type: none"> - skupno število prebivalstva presega 3,2 milijona, kar predstavlja ogromen potencial tako za trg dela kot za gospodarstvo - rast prebivalstva v privlačnih, dinamičnih mestnih območjih - priložnost za rast s pomočjo vključevanja priseljencev v privlačnejša področja na območju sodelovanja 	<ul style="list-style-type: none"> - staranje prebivalstva, še posebej v Podravju in Pomurju - zmanjševanje števila prebivalstva, posebej na podeželju in v regijah, kjer je opazen upad industrije (v Pomurju, Podravju, na Koroškem ter na Južnem Gradiščanskem in Zgornji Štajerski) - preseljevanje mladih iz podeželskih v mestna središča zaradi pomanjkanja zaposlitvenih možnosti
Gospodarstvo	<ul style="list-style-type: none"> - visoka gospodarska rast, ki jo poganja močan industrijski sektor in njegovi najmočnejši predstavniki - industrijski grozdi, ustanovljeni na posameznih področjih močnejših industrij (avtomobilski, lesno-predelovalni grozd, orodjarski grozdi, grozdi plastičnih materialov, elektronike, novih materialov, itd.) - izjemno število uspešnih MSP-jev, za katere je značilna visoka fleksibilnost in usmerjenost h kupcem - v industrijske grozde je vključeno veliko dinamičnih MSP-jev - porast različnih novih močnih industrij, kot npr. človeških in okoljskih tehnologij, obnovljive energije, informacijskih in komunikacijskih tehnologij, itd. - velik prenos poslovnih in tehnoloških infrastruktur vključno s podeželskimi območji: tehnološki parki, predinkubatorji, inkubatorji, inštituti za prenos tehnologije - dolga tradicija čezmejnega sodelovanja zbornic 	<ul style="list-style-type: none"> - razmeroma nizko vključevanje (južnoavstrijskih in slovenskih) podjetij v čezmejne verige dodane vrednosti oz. mreže proizvajalcev - pri MSP-jih na obmejnih območjih je opazna nizka stopnja internacionalizacije, izvoznih in raziskovalnih dejavnosti - težave pri iskanju ustreznih partnerjev na obeh straneh meje - geografsko omejeno območje delovanja (glede partnerjev, trga) - v industrijsko-proizvodnem sektorju je stopnja strokovne usposobljenosti pod EU povprečjem - nevarnost izteka rokov pri procesu posodabljanja in prestrukturiranja - nizka raven čezmejnega sodelovanja industrijskih mrež in grozdov - nizka raven čezmejnega sodelovanja med tehnološkimi parki (glede upravljanja in najemnikov) - inovacijski sistemi so omejeni na regionalna in državna področja - razmeroma nizka raven udejstvovanja prebivalstva na področju samostojnega podjetništva - pomanjkanje kritične mase za gospodarski razvoj, še posebej na podeželskih območjih

Turizem	<ul style="list-style-type: none"> - pomembna vloga turističnega sektorja, še posebej na podeželskih območjih - lokalne/regionalne blagovne znamke, čezmejne dejavnosti sodelovanja - mednarodno konkurenčne turistične destinacije (alpska središča, termalna zdravilišča, mestni turizem) na posameznih področjih - lokalne pobude za skupen razvoj turistične infrastrukture - raznolikost pokrajine (alpska območja, vinorodne pokrajine, zavarovana naravna območja, termalni izviri) kot potencial za razvoj atraktivnih turističnih produktov - obstoječa čezmejna prometna infrastruktura (cestne povezave, železnica, letališča) bi lahko omogočila razvoj skupnega turizma 	<ul style="list-style-type: none"> - v mnogih podeželskih območjih turizem ni konkurenčen (kar zadeva tako turistično ponudbo kot samo kvaliteto in organizacijo storitev) - tveganje upada dodane vrednosti, zaposlovanja in prihodkov regij - nizka raven razvoja mednarodno prepoznavnih čezmejnih turističnih destinacij - ponudbe sezonskega turizma
Kmetijstvo	<ul style="list-style-type: none"> - precej ugodni naravni pogoji za specializirano kmetijsko proizvodnjo (vina, sadja, zelenjave, itd.) v vzhodnih predelih območja - veliko primerov dobre prakse na področju ekološkega kmetijstva, novih proizvodov, živilsko-predelovalne industrije, inovativnega trženja (nove blagovne znamke, neposredno trženje, turizem na kmetijah) - izkušene in dobro razvite svetovalne službe in strukture sodelovanja 	<ul style="list-style-type: none"> - majhna kmetijska gospodarstva predstavljajo na področju konkurenčnosti stalno tveganje - močna odvisnost od kombinacij prihodkov (trgovina, industrija, turizem) - veliki pritiski glede izboljšanja kakovosti, inovacij in novega trženja - prihod močno liberaliziranih evropskih trgov, kar naj bi se zgodilo po letu 2013, za večino kmetov (in širše gledano celotno podeželsko območje) ostaja eden večjih izzivov - izredno visoki kriteriji za možnost predelovanja živil kot dodatne dejavnosti slovenskih kmetij
Raziskave in inovacije	<ul style="list-style-type: none"> - velika gostota znanstvene, raziskovalne in inovacijske infrastrukture - 8 univerz, zunajuniverzitetni raziskovalni centri, kompetenčni centri ter centri odličnosti - nova področja usposobljenosti v znanostih o življenju, novih materialih, nanotehnologiji, trajnostni tehnologiji in specifičnih področjih komunikacijske programske opreme 	<ul style="list-style-type: none"> - nizka raven čezmejnega sodelovanja na področju raziskav in inovacij - nizka udeleženos regionalnih MSP-jev v dejavnostih, ki omogočajo prenos inovacij in tehnologije - šibko sodelovanje med raziskovalnimi in razvojnimi ustanovami ter poslovnim sektorjem
Človeški viri in trg dela	<ul style="list-style-type: none"> - postopno upadanje brezposelnosti v slovenskih regijah - relativno visoka usposobljenost delovne sile na območju Gradca, precej visoka usposobljenost zaposlenih v industriji v slovenskih industrijskih regijah, posebne veščine v kmetijski proizvodnji in predelovanju živil - rast izobrazbene ravni zaposlenih - raznovrstna ponudba izobraževalnih ustanov, še posebej v urbanih središčih (univerze, višje in visoke šole, raziskovalne organizacije in organizacije, ki se ukvarjajo z usposabljanjem) - razvoj novih univerzitetnih programov, uvajanje kreditnega sistema - obstoj nekaterih ukrepov, mrež in organizacij, ki podpirajo zaposlovanje ranljivih ciljnih skupin (kot npr. žensk, mladih in podeželskega prebivalstva) - povečano vključevanje ljudi v programe vseživljenjskega učenja 	<ul style="list-style-type: none"> - visoka stopnja brezposelnosti v Podravju, Pomurju, na Savinjskem in Koroškem - strukturna brezposelnost, večji deleži brezposelnosti žensk, mladih in starejšega prebivalstva, nizka kvalificiranost zaposlenih - nevarnost nadaljnjega krčenja števila zaposlitev v posameznih gospodarskih panogah - brezposelnemu prebivalstvu grozi socialna izključenost - pomanjkanje zaposlitvenih priložnosti, še posebej na območjih tik ob meji, nizka raven mobilnosti in fleksibilnosti delovne sile - pomanjkanje človeških virov na področju naravoslovnih znanosti in tehnologije - nizka raven sodelovanja ustanov, ki delujejo na trgu dela, omejitve Avstrije na področju prostega gibanja delovne sile - ponudba izobraževanja in

		<ul style="list-style-type: none"> - usposabljanja ne upošteva v zadostni meri potreb trga - nizka uporaba informacijskih in komunikacijskih tehnologij na področju vseživljenjskega učenja
Kultura	<ul style="list-style-type: none"> - velika raznolikost kulturne dediščine (premične in nepremične) in umetnosti - številne javne in nevladne ustanove na področju kulture, športa, izobraževanja, medijev, od katerih ima nekaj ustanov že dobro razvite čezmejne povezave in dejavnosti sodelovanja - pestra ponudba kulturnih dogodkov, festivalov in programov - manjšine kot potencialni spodbujevalec medsosedskega kulturnega sodelovanja in jezikovne raznolikosti - nekaj dobrih primerov čezmejnega sodelovanja na področju kulture, športa in izobraževanja - sodobne tehnologije ponujajo možnost razvoja inovativnih proizvodov in storitev na področju kulture 	<ul style="list-style-type: none"> - nezadostno tržno usmerjena revitalizacija kulturne dediščine, šibka trajnostna usmerjenost določenih pobud - slabo stanje nekaterih objektov kulturne dediščine - potencial za ustvarjanje novih delovnih mest na področju kulture v povezavi s turizmom in kreativnimi industrijami še ni dovolj izkoriščen - nezadostno izkoriščen potencial čezmejnega sodelovanja medijev - zadržki in predsodki, ki izvirajo iz zgodovine, še niso povsem premagani - jezikovne ovire občasno zavirajo pretok informacij in intenzivnejšo izrabo možnosti za sodelovanje
Lokalne in regionalne razvojne ustanove	<ul style="list-style-type: none"> - že uveljavljene čezmejne povezave in sodelovanje ključnih akterjev - obstoječe regionalne in lokalne razvojne strukture (regionalne razvojne agencije v Sloveniji, strukture regionalnega upravljanja v Avstriji) - ustanovitve in delovanje delovne skupine Čezmejno regionalno partnerstvo Karavanke/Karawanken in Euregio avstrijska Štajerska – Severovzhodna Slovenija - na regionalni ravni razvite čezmejne strategije - izboljšane kapacitete za pripravo projektov in izvedbo s strani regionalnih razvojnih agencij 	<ul style="list-style-type: none"> - težnje po čezmejnem sodelovanju med soudeleženci razdeljene na vzhod-zahod - potreba po nadaljnjem razvoju struktur Euregio in prilagajanju širšemu geografskemu območju delovanja - veliko čezmejnih stikov in sodelovanja temelji na posameznikih znotraj posameznih ustanov in ne na ustanovah samih, kar lahko zavre sodelovanje, če ti posamezniki npr. zamenjajo službe - premajhne kapacitete projektnega managementa, še posebej v manjših občinah in pri drugih soudeležencih na lokalnih ravneh
Okolje in naravni viri	<ul style="list-style-type: none"> - splošno gledano visokokakovostno okolje, resni ukrepi in instrumenti za varstvo okolja, visoka stopnja ozaveščenosti glede varstva narave (veliko število območij Natura 2000) - izredno privlačne in kvalitetne naravne dobrine, velika biotska raznovrstnost - institucionalni okvir na področju naravnih virov in upravljanja parkov - obstoj primerov dobre prakse na področju obnovljivih virov energije in učinkovite rabe energije - splošno visoka kakovost voda, ki še narašča 	<ul style="list-style-type: none"> - področja z veliko nevarnostjo naravnih nesreč (poplav, plazov, zdrsev blata, suše) - problem drobnega prahu (PM10): nizka stopnja čezmejnega usklajevanja ukrepov in načrtov upravljanja - povečevanje hrupa, še posebej v urbanih središčih in ob večjih prometnih poteh - odprta vprašanja glede skupne oskrbe z vodo - povečevanje porabe energije, a delež uporabe obnovljivih virov energije je hkrati razmeroma stabilen - naraščanje emisij toplogrednih plinov - območja onesnaženosti zemlje in podtalnice z nitrati zaradi intenzivne kmetijske proizvodnje
Transportna in komunikacijska infrastruktura	<ul style="list-style-type: none"> - dobra prometna infrastruktura med Ljubljano, Celjem, Mariborom in Gradcem (avtocesta, železnica) ter Ljubljano, Gorenjsko in Celovcem - področje z obvladljivimi razdaljami nudi ugodne predpogoje za čezmejne interakcije (sodelovanje, srečanja, dostava) - dobre povezave med posameznimi avstrijskimi področji 	<ul style="list-style-type: none"> - čezmejne povezave med regijami na zahodu programskega območja so šibke zaradi naravnih preprek (Alpe in Karavanke) - majhna uporaba javnih prevoznih sredstev v slovenskih regijah - močno zmanjšanje uporabe določenih transportnih sistemov: povečanje števila osebnih avtomobilov in cestnega (tovornega) prometa

-
- dobra dostopnost do programskih območij preko letalskih povezav (letališče Ljubljana, Maribor, Celovec, Gradec)- dobre mednarodne povezave in dostopnost programskega območja- v avstrijskih regijah in središčnih območjih v Sloveniji na voljo dobra informacijska in komunikacijska infrastruktura	- slabo stanje železniškega sistema v Sloveniji- slabe čezmejne povezave javnega potniškega prometa med slovenskimi in avstrijskimi regijami- na Koroškem slaba dostopnost do slovenskih avtocestnih povezav in drugih slovenskih regij- programsko območje ni dovolj dobro pokrito s širokopasovno infrastrukturo- pomanjkanje čezmejne informacijske in komunikacijske infrastrukture- javnih prevoznih sredstev se veliko poslužujejo starejši ljudje, otroci in ženske
-

4. DOSEDANJE IZKUŠNJE Z IZVEDBO ČEZMEJNIH PROGRAMOV

Čezmejno sodelovanje med Avstrijo in Slovenijo se je začelo leta 1995. V prvem programskem obdobju (1995–1999) je bil glavni cilj "spoznavanje in identifikacija" (partnerjev, njihovega potenciala, struktur in ciljev).

Trenutni program INTERREG IIIA Avstrija–Slovenija temelji na skupnem programskem dokumentu INTERREG IIIA/PHARE CBC 2000–2006. Z vstopom Slovenije v Evropsko unijo je bil programski dokument dopolnjen, ker je bilo treba vzpostaviti ustrezne strukture za vodenje in izvajanje programa v Sloveniji s pomočjo sredstev ESSR, ki so v obdobju 2004–2006 zamenjala sredstva Phare.

V drugem obdobju čezmejnega sodelovanja sta bila ključna strateška cilja "priključevanje in integracija".

Programski dokument jasno določa, da je bil glavni cilj pripraviti skupno obmejno območje za najbolj učinkovito izrabo novih priložnosti, ki jih je prinesel vstop Slovenije v Evropsko unijo. Ključni cilj te strategije je bil pomagati obmejnim regijam pri prilagajanju njihovih struktur novi vlogi partnerjev sosedskih držav na enotnem evropskem trgu.

Glavna strategija tako integriranega programa je bila obravnava gospodarskega razvoja kot področja, ki predstavlja najbolj pomemben potencial za povezovanje na obeh straneh meje. Poleg tega je program jasno določil, da morajo čezmejni učinki in načrtovani ukrepi in projekti postati ključni kriterij, saj drugače obstoječe priložnosti za širitev in povezovanje ne bi mogle biti izkoriščene, neugodni učinki pa bi ostali.

Vrednotenje dosedanje izvedbe je pokazala visoko stopnjo odobrenih sredstev in visoko število že zaključenih projektov oz. projektov, ki še bodo izvedeni. Številni izvajalci projektov sodelujejo pri izvedbi programa na obeh straneh meje, ustanovljene pa so bile tudi ustrezne strukture za razvoj in podporo projektom.

Po drugi strani so bile ugotovljene pomanjkljivosti v povezanosti projektov. Zaradi deželne ureditve je večina projektov v Avstriji usmerjenih na deželno raven, celotno obmejno območje je pokrivalo le pet projektov. Slovenski pristop je bistveno drugačen, saj je bil za približno polovico projektov načrtovan učinek na celotno obmejno območje. Iz tega lahko sklepamo, da potenciali čezmejnega sodelovanja v smislu vsebine projektov in sodelovanja ustreznih partnerjev še niso bili dovolj izkoriščeni.

Omenjene ugotovitve veljajo tudi glede precej nizke stopnje sodelovanja udeležencev na obeh straneh meje. Poleg tega je bilo opaženo tudi, da v slovenskih prijavih projektov ni bilo predvideno neposredno sodelovanje podjetij v zdaj že zaključenih projektih obdobja 2000–2006.

Študije primerov, izvedene leta 2003 na projektni ravni ter v skladu z različnimi pravili programov PHARE CBC in INTERREG IIIA, prav tako kažejo na precej nizko raven uresničevanja kazalnikov učinkov, predvsem na ključnem področju gospodarskega razvoja. Predvsem razvoj trajnostnih delovnih struktur med projektnimi partnerji je v veliko primerih pomanjkljiv, saj se partnerstva pogosto raje obrnejo na sodelujoče posameznike kot na ustanove ali organizacije. Predvsem na eni strani v številnih projektih sodeluje omejeno število organizacij (10 organizacij, vsaka sodeluje vsaj v 4 projektih), zaradi česar je opaziti nekakšno zgoščevanje.

Neuravnotežena projektna partnerstva so jasno razvidna v številnih primerih:

- Dokaj nizka stopnja zrcalnih projektov, ki bi imeli vzpostavljene čezmejne delovne povezave, na obeh straneh pogosto ni neposrednega zanimanja za projekt, zaradi česar pride do nizke stopnje bilateralnih stikov med formalnimi projektnimi partnerji;
- Občuten primanjkljaj pri pretoku informacij med izvajanjem odobrenih projektovem zaključku.

Razloge za nesorazmerje najdemo v različnih sistemih oblikovanja projektov, neenotnem sistemu financiranja obeh programov, kot tudi v še zmeraj prisotnih težavah pri identifikaciji ustreznih partnerjev.

5. STRATEGIJA OPERATIVNEGA PROGRAMA

5.1 Strateške predpostavke

Kot je prikazano že v prejšnjih analitičnih poglavjih, bodo morale evropske regije zadostiti nizu temeljnih sprememb:

- Spremembi evropske kmetijske politike od leta 2013 dalje (prenehanje veljavnosti tržnih pravil, omejitev kmetijskega proračuna in subvencij), katere posledica bo liberalizacija sektorja, spremembe pa bodo močno vplivale tudi na konkurenčnost kmetij in njihovih proizvodov na liberaliziranem trgu;
- Spremembam, ki jih bo povzročila liberalizacija trga dela (vsaj v letu 2011), katere bodo imele drugačen vpliv na konkurenčnost podjetij, konkurenčnost zaposlenih, njihovih kvalifikacij in fleksibilnosti;
- Izzivi, povezani z globalizacijo, in proaktivne strategije kot je nova evropska raziskovalna politika:

Evropska unija si je zastavila ambiciozen cilj ustvariti v EU »*najbolj konkurenčno in najbolj dinamično, na znanju temelječe gospodarstvo na svetu, ki bo sposobno trajnega razvoja z več in boljšimi zaposlitvami ter večjo socialno povezanostjo*«.

Regije bodo morale **aktivno sodelovati** pri razvoju Unije v smeri **na znanju temelječega in trajnostnega gospodarstva**, da bodo lahko v roku 10 let postale najsposobnejše območje.

Tako pelje pot od Lizbone in Barcelone do Göteborga tudi preko regionalnega razvoja.

Poleg tega bo čezmejno območje sodelovanja Avstrije in Slovenije **soočeno z učinkom globalizacije**, mehanizmom deregulacije, procesom širitve, temeljnimi spremembami v tehnologiji in povečani konkurenci tako na ravni **podjetij** kot **regij**.

V Evropi nastajajo nove regije, ki med seboj tekmujejo na področjih investiranja in privabljanja projektov z dodano vrednostjo ter zaposlitvenih projektov – kar je poleg dolgoročnega izziva ekonomske dinamike Kitajske in Indije še dodaten faktor konkurenčnosti.

Na ravni industrijske proizvodnje in tehnologije je globalna konkurenca prisotna že vrsto let. Ključni akterji s področja industrije skušajo prilagajati svoje strategije in vlaganja, da bi njihova podjetja ostala uspešna. Najkasneje v nekaj letih pa se bodo z vplivom globalne konkurence morale soočiti tudi regije in javne ustanove.

Regije, ki niso del dinamičnih ekonomskih con z vrhunsko infrastrukturo ali del velikih evropskih razvojnih megalopolisov, bodo za svojo prihodnost ravnale modro, če bodo oblikovale **močna, trajnostna in učinkovita partnerstva**, ki jim bodo pomagala pri krepitvi skupnih prednosti za vzdrževanje ali izboljševanje konkurenčnosti.

Eden od ključnih izzivov lizbonske strategije bo »premostiti tehnološko ter inovacijsko vrzel« na evropski ravni in na ravni regij, industrije, podjetij in grozdov.

Konkurenčnost in **inovacije** bodo ključni dejavniki tudi za regionalni razvoj.

- Obetaven razvoj območja je tesno povezan z uspešnimi inovacijskimi strategijami. Regionalni inovacijski sistemi postajajo v mednarodno povezanem mrežnem gospodarstvu bolj in bolj pomembni.
- Pomembnost nacionalnih meja, držav in nacionalnih gospodarstev upada, po drugi strani pa postajajo odločilne regije, aglomeracije, industrije, grozdi in mreže.

Posledično je vedno večja potreba po dejavnostih in ustanovah, ki nudijo podporo sodelovanju, da bi s skupnimi močmi lahko izkoristili ključne sposobnosti in strokovno znanje prebivalcev in lokalnih podjetij.

Zato je glavna naloga tega operativnega programa vzpostaviti ustrezen okvir za inovativne procese, tako da izrabi in vključi čezmejni potencial.

Posebno pozornost bo program namenil nastanku učinkovitih partnerstev, ki bodo omogočila trajnostno čezmejno sodelovanje.

Program se bo osredotočal tudi na razvoj endogenega potenciala in aktiviranje regijskih virov v smislu naravnih virov, socialnega in človeškega kapitala ter s tem podpiral **trajnosten in uravnotežen regionalni in lokalni razvoj ter izboljšanje kakovosti življenja**.

Gospodarski razvoj se mora odvijati v skladu s trajnostno rabo naravnih virov in vzdrževati biotsko raznovrstnost ter ohranjati ekosisteme. Zato bodo regije morale upoštevati rabo obnovljivih materialov in energetskih virov, jo podpirati in stalno spodbujati ter tako razvijati okolju prijazno in trajnostno naravnano proizvodnjo.

Pozornost je treba nameniti tudi povečanju možnosti zaposlovanja na podeželju in izboljševanju povezav z mesti.

Nadaljevanje mreženja in sodelovanja s ključnimi soudeleženci na partnerskih območjih bo v prvi vrsti naloga polzasebnih in javnih ustanov.

Načelo enakosti spolov bo med pripravo programa upoštevano na vseh ravneh. Prav tako bodo vključeni vidiki enakosti med spoloma, kjer bo le-to primerno.

5.2 Glavna načela programa

Na osnovi evropskih izzivov glede konkurenčnosti, inovacij in trajnosti je operativni program zamišljen kot odločilni ukrep za **pospeševanje prednosti** in **uporabe potenciala** regij s pomočjo čezmejnih strategij in ukrepov. Z operativnega vidika je program namenjen predvsem **obravnavi pomembnih priložnosti** (otipljivi prispevki h konkurenčnosti, povečanju osnove znanja, prepoznavnosti in trajnosti).

Program upošteva raznovrstnost sodelujočih območij in različne tipe regij (ruralne, urbane, industrijske, turistične) in je usmerjen k nudenju priložnosti, ki ustrezajo potencialu posameznih regij.

Po drugi strani pa to pomeni, da se program ne bo osredotočil na šibke točke in nesorazmerja med regijami, še posebej ne na tiste, ki ne obravnavajo čezmejnih razmer ali čezmejnih problemov. To področje sodi v okvir nacionalnih politik in programov.

Z operativnega vidika namerava program **dopolnjevati** strategije in ukrepe na **čezmejni ravni** z zadevami in ukrepi, ki so dodeljeni **nacionalnim nalogam** ali **ostalim programom EU**.

Ob upoštevanju prednosti in pomanjkljivosti programskega območja je bil ugotovljen **ključni potencial** za uspešno čezmejno sodelovanje in močan vpliv na povečanje konkurence v naslednjih sektorjih:

- priložnosti za razvoj so velike pri predelovalni industriji, sektorju malih in srednje velikih podjetij, v gospodarsko usmerjenih storitvah, raziskavah ter inovacijah, v turističnem sektorju in pri rabi obnovljivih virov energije;
- infrastruktura, ki omogoča ali lajša skupen čezmejni razvoj, kot so prometne povezave in komunikacijska infrastruktura;
- regionalni razvoj, ki vključuje lokalni razvoj;
- človeški viri predvsem z izboljšanjem kvalifikacij;

- izredno raznoliki naravni potenciali, naravni viri in privlačnost naravnih dobrin;
- širok spekter kulturne dediščine, obogaten s potencialno promocijo s strani sodelujočih manjšin;
- skupna obravnava okoljevarstvenih problemov, še posebej kakovosti zraka, vedno večje porabe energije, večje prisotnosti toplogrednih plinov ter pomembni izzivi na področju povečevanja rabe obnovljivih virov energije;
- sodoben cestni transportni sistem, medtem ko je čezmejni javni promet bistveno slabše razvit, uporaba javnih prevoznih sredstev pa drastično upada;
- sodobna socialna in zdravstvena infrastruktura, ki vsebuje potencial za čezmejno sinergijsko rabo, s pomočjo katere bi lahko vzdrževali ali celo izboljševali raven storitev na podeželju, še posebej v neposrednem obmejnem območju.

Čezmejno sodelovanje je bistvenega pomena za obe državi. Glavni **izzivi** čezmejnega sodelovanja med Avstrijo in Slovenijo v prihodnje so:

- zagotavljanje trajnostnega razvoja in gospodarskega povezovanja območja sodelovanja z upoštevanjem razlik v stopnji razvitosti posameznih regij NUTS III;
- povečanje pomena programskega območja in mednarodne konkurenčnosti z izkoriščanjem strateške lokacije, endogenih razvojnih potencialov in inovativnih sposobnosti;
- izkoriščanje razvojnih potencialov, nastalih zaradi vstopa Slovenije v EU, in priprava na ukinitve prehodnih določb povezanih s trgom dela v Avstriji.

Integrirani regionalni razvoj kot strateško načelo je treba še nadalje razvijati. Poleg medsektorskega povezovanja je treba ojačati tudi povezave z inovativnimi in raziskovalnimi dejavnostmi. Čezmejna regionalna partnerstva je treba okrepiti preko sodelovanja s partnerskimi raziskovalnimi ustanovami ali zunanjimi znanstvenimi strokovnjaki. Tako se bodo lahko spoprijela z zahtevnimi in inovativnimi dejavnostmi. V primeru uspeha bodo regionalni partnerji dvignili svojo konkurenčnost.

Tudi čezmejno sodelovanje grozdov mora omogočiti inovativen pristop k integraciji skupnih projektov RTR in k sodelovanju z raziskovalnimi ustanovami na območju sodelovanja. Z razvojem novih inovativnih turističnih paketov in inovativno organizacijo je treba privabiti nove ciljne skupine na področju turizma na tretjih, še posebej mednarodnih trgih.

5.3 Strateški cilj

Pri obravnavanju zgoraj omenjenih izzivov in priložnosti je predvidena naslednja **strategija**:

- zagotoviti pogoje za krepitev čezmejnih gospodarskih povezav in konkurenčnosti regij ter zmanjševanje razlik med regijami,
- podpirati razvoj potencialov človeških virov in inovativnih sposobnosti za podporo gospodarskega razvoja;
- pospeševati združevanje čezmejnega trga dela;
- zagotoviti osnovo za spodbujanje regionalne identitete ter kulturnega in socialnega sodelovanja;
- podpirati ohranjanje naravnih virov in varstvo okolja ter povečevati rabo obnovljivih virov energije;
- graditi na pridobljenih izkušnjah in izboljševati institucionalno bazo, strukture, nuditi podporo visokokakovostnemu sodelovanju ter omogočiti dodatno podporo manjšim čezmejnimi (lokalnim) pobudam,
- spodbujati sinergije z ostalimi programi, ki se izvajajo v programskem območju,
- zagotoviti učinkovito upravljanje in izvajanje programa.

Predvsem je potrebno določiti omejeno število prednostnih nalog in dejavnosti, za katera je mogoče predvideti, da bodo pozitivno vplivala na čezmejno območje sodelovanja in njegove ključne cilje. Hkrati pa morata strategija in program zagotoviti zadostno prožnost za prilagoditev in vključitev morebitnih novih razvojnih priložnosti, ki bi se pojavile med samim izvajanjem programa.

Skupni cilj programa je učinkovit prispevek

- k znatnemu pospeševanju mednarodne konkurenčnosti in prepoznavnosti ter kakovosti sodelovanja,
- s pomočjo skupnega razvoja, trajnostne in inovativne rabe
- skupnih potencialov ter priložnosti v regijah.

Z operativnega vidika:

- dvig konkurenčnosti ključnih gospodarskih sektorjev, vključno s turizmom in kmetijstvom, izboljšanje osnove za raziskave in znanja, posodobitev infrastrukture, kvalifikacij in zaposlitvenih možnosti;
- dvig kakovosti življenja v programskem območju s spodbujanjem sodelovanja na področju kulture, zdravstva in socialnih zadev;
- spodbujanje trajnostnih čezmejnih projektov za pospeševanje sodelovanja, še posebej na področju okolja, trajnostne energije in upravljanja naravnih virov;
- krepitev in izboljševanje kakovosti čezmejnega sodelovanja na lokalni in regionalni ravni.

Kazalniki na programski ravni:

Kazalniki, ki odražajo **stopnjo sodelovanja**:

Koda	Kazalnik	Število ¹
42	Število projektov, ki upoštevajo vsaj dva od naslednjih kriterijev: skupna priprava, skupno izvajanje , skupno osebje, skupno financiranje	40
43	Število projektov, ki upoštevajo vsaj tri od naslednjih kriterijev: skupna priprava, skupno izvajanje , skupno osebje, skupno financiranje	130
44	Število projektov, ki upoštevajo vse štiri od naslednjih kriterijev: skupna priprava, skupno izvajanje, skupno osebje, skupno financiranje	4

Kriterij skupno osebje pomeni, da obstaja po zaključku projekta skupna ustanova, ki zaposluje uslužbence iz obeh držav (dolgoročna vizija).

¹ Osnova še ni določena, ker se bodo kazalniki, ki odražajo stopnjo sodelovanja, merili na ravni programa.

Kazalniki, ki odražajo **čezmejno sodelovanje**:

Koda	Kazalnik: Število projektov, ki	Število ²
46	razvijajo skupno rabo infrastrukture	5
47	razvijajo sodelovanje na področju javnih storitev	10
48	zmanjšujejo izoliranost s pomočjo boljše dostopnosti do prevoznih sredstev, IKT omrežij in storitev	8
49	spodbujajo in izboljšujejo skupno varstvo in upravljanje okolja	15
50	število ljudi, ki se udeležuje skupnih izobraževalnih dejavnosti ali usposabljanja:	300
	- ženske	vsaj 50 %
	projekti, ki vključujejo MSP	70
	število projektov z dvojezičnimi produkti	50

5.4 Utemeljitev prednostnih nalog

Osnovno programsko strategijo je potrebno izvajati v okviru dveh strateških prednostnih nalog:

Prva prednostna naloga se osredotoča na dvig konkurenčnosti s čezmejnimi sodelovanjem in se skuša spoprijeti z različnimi izzivi v prehodu na gospodarstvo, ki temelji na znanju.

Druga prednostna naloga se ukvarja s trajnostnim in uravnoveženim razvojem, predvsem na področjih naravnega, socialnega in infrastrukturnega potenciala na območjih sodelovanja.

PRVA PREDNOSTNA NALOGA:

Analiza kaže pomemben potencial na različnih področjih gospodarstva in na področjih raziskav ter inovacij:

Industrijski sektor ter sektor malih in srednje velikih podjetij nudita veliko priložnosti za skupen razvoj konkurenčnosti in izkoriščanje skupnega potenciala rasti. Predvsem industrijski grozdi, ki vključujejo veliko dinamičnih MSP, lahko prevzamejo vodilno vlogo pri uporabi skupnih prednosti preko meja in pospeševanju dostopa do trgov, sredstev in partnerjev. V izbranih sektorjih je mogoče razviti in uveljaviti čezmejne proizvodne verige.

Na območju sodelovanja je na voljo že razvita infrastruktura, in sicer na področju poslovnih lokacij, tehnoloških parkov, inkubatorjev in znanstvenih parkov. Sodelovanje pri nadaljnjem razvoju bi bilo še posebej smotno pri ustvarjanju mrež in čezmejnega sodelovanja za lažji dostop do informacij, novih partnerjev in novih trgov za stranke in najemnike. Hkrati pa je treba skupno uveljaviti tudi druge strategije, predvsem strategije z inovativnim pristopom, s katerimi bi okrepili sektor malih in srednje velikih podjetij v obmejnih regijah.

² Osnova za vse kazalnike je 0.

Analiza kaže bogat potencial znanstveno, raziskovalno in inovativno naravnane infrastrukture na območju sodelovanja. Njena gostota predstavlja posebno prednost skupnega območja. To področje in tamkajšnji udeleženci bodo igrali ključno vlogo v inovativni in konkurenčno naravnani razvojni strategiji. Za regionalni razvoj je potrebno posebej upoštevati dve glavni podstrategiji:

Obstaja vrsta priložnosti za vzpostavitev mednarodno visoke ravni usposobljenosti na novo nastajajočih tehnoloških področjih, kot so novi materiali, elektronika, človeška tehnologija, biotehnoška znanost, nanotehnologija in druge, in sicer z vzpostavljanjem novih raziskovalnih navez. V izbranih temah in raziskovalnih projektih je treba združiti odličnost znanja, izredno izkušeno osebje in tehnične naprave ter objekte.

Pri večanju konkurenčnosti industrijskih in podeželskih območij bo znanstveni in raziskovalni sektor intenzivno sodeloval z regionalnimi projekti, temami in akterji. Ta naveza bo omogočila, da se podeželje ter industrijska območja učinkovito soočijo z glavnimi trendi in izzivi v gospodarstvu in tehnologiji.

Na območju sodelovanja obstajajo specifična prednostna področja v različnih sektorjih:

V industriji in sektorju malih in srednje velikih podjetij je to predvsem področje avtomobilske industrije, predelave lesa, okoljskih tehnologij, elektronike, orodjarstva in mnogo drugih. Omenjeni sektorji lahko proces sodelovanja izkoristijo in povečajo svojo konkurenčnost in potencial rasti, zlasti s skupno usmeritvijo na tretje trge.

V nekaterih predelih območja sodelovanja kmetijstvo še vedno predstavlja temelj gospodarstva in nudi podeželju precejšen razvojni potencial. Na številnih proizvodnih področjih je razvoj pripeljal do visoke specializacije, novih izdelkov, postopkov in blagovnih znamk. S čezmejnim sodelovanjem – predvsem z medsektorskim sodelovanjem – z obrtniki, trgovino, turizmom, živilsko industrijo, itd., je mogoče potencial podeželja, predvsem potencial kmetijstva, razvijati še naprej.

Turistične čezmejne dejavnosti morajo biti glede na privlačen obstoječi potencial usmerjene zlasti v ustvarjanje združenih ter mednarodno prepoznavnih paketov ter, v nekaterih primerih, mednarodnih destinacij. Novi paketi naj se nanašajo na tretje in mednarodne trge. V paketih lahko sodeluje veliko podeželskih krajev in mest na območju sodelovanja ter tako izkoristi dodano vrednost, zaposlitve in dohodke.

DRUGA PREDNOSTNA NALOGA:

Razlogi za predlagano strategijo trajnega in uravnoveženega razvoja izhajajo iz potencialov regij, ki jih je mogoče (nadalje) izkoriščati na trajnosten in odgovoren način ter tako izboljšati kakovost življenja sedanjih in prihodnjih generacij.

Programsko območje se ponaša s sorazmerno dobro ohranjenim okoljem, bogato biotsko raznovrstnostjo in dragocenimi naravnimi viri. Za ohranjanje tega bogastva je treba spodbujati k trajnostni in odgovorni rabi virov. Pri tem je treba vključiti obstoječa znanja in usposobljenost sodelujočih v čezmejnem območju in tako podpirati varstvo biotske raznovrstnosti in ohranjanje ekosistemov. Možnosti za sodelovanje se ponujajo zlasti na področju upravljanja in promocije naravnih parkov, skupnega upravljanja z vodami, itd. Ker je na območju sodelovanja tudi nekaj precej občutljivih območij, je treba razmisliti o skupnih rešitvah in dejanjih za preprečevanje tveganj.

Pri reševanju upadanja števila vrst in habitatov, ki so neprestano ogroženi, bi bilo potrebno najti skupne rešitve in tako preprečiti izgubo biotske raznovrstnosti.

Območje ima precejšnje potenciale za nadaljnje povečevanje rabe trajnostnih/obnovljivih virov energije (sonca, biomase, vode, vetra, itd.). V prid tovrstni strategiji govori tudi ustrezno strokovno znanje in izkušnje v programskem območju, katere je moč združiti in nadgraditi.

Po drugi strani je treba razmisliti o priložnostih za razvoj skupnih rešitev in strategij glede problema onesnaženosti zraka, drobnega praha in hrupa. Izredno pomembno je podpirati razvoj novih tehnologij in raziskav na področju upravljanja okolja, saj lahko tak pristop na dolgi rok pripomore k ustvarjanju novih delovnih mest in k trajnosti celotnega območja. Tovrstna dejanja so skladna s potenciali, opisanimi pod raziskavami in inovacijami v P1.

Kljub vsemu pa je za izkoriščanje možnosti sodelovanja na omenjenih področjih potrebna ustrezna promocija in podpora, ki bo združila ustrezne partnerje. Veliko potenciala za sodelovanje imajo že uveljavljene regionalne strukture in povezave na različnih regionalnih področjih. Z vključevanjem novih potencialnih soudeležencev in novih območij sodelovanja bo treba prilagoditi ali posodobiti obstoječe in razviti nove strukture, ki bodo služile kot podpora visokokakovostnemu razvoju in izvajanju projektov. Zato je pomembno izboljšati povezave med podeželjem in mesti. Razvoj storitev in podporne infrastrukture za spodbujanje zaposlovanja in višje kakovosti življenja je pomemben vidik regionalnega razvoja.

Pomemben potencial predstavlja področje kulture, ki lahko podpira in pospešuje čezmejne povezave ter pripomore k izboljšanju identitete in mednarodne prepoznavnosti programskega območja. Na dolgi rok lahko tudi kultura ustvari nova delovna mesta in povezave z ostalimi sektorji. Možnosti na tem področju je zares veliko.

Delujoč čezmejni javni promet je ključnega pomena za spodbujanje intenzivnega skupnega čezmejnega delovanja. Z vzpostavitvijo le-tega bi lahko rešili problem pomanjkanja zanimanja za čezmejni javni transportni sistem. Posodobitev javnega prometa bi prispevala k intenzivnejšim čezmejnimi stikom in skupnem delovanju med dnevnimi migranti, potrošniki, študenti, turisti in podjetji. Poleg tega bi bilo smotno posodobiti na območju sodelovanja tudi zunanje prometne povezave v železniškem in letalskem prometu in tako povečati dostopnost celotnega območja.

Zaradi odstranitve schengenskega režima na skupni meji bo v bližini mejnih prehodov na voljo veliko visokokakovostne infrastrukture, ki bi lahko služila za regionalne in gospodarske namene. Tega potenciala bi se torej bilo vredno lotiti skupaj.

Področja varovanja zdravja, zatiranja škodljivcev, sodelovanja v medicini, nadzora epidemij, preprečevanja tveganj, obvladovanja izrednih dogodkov, upravljanja z vodami in ravnanja z odpadki imajo potencial ne le za gospodarsko in okoljsko trajnost, ampak tudi za socialno trajnost.

Obravnavanje horizontalnih tem in načel:

Izvajanje pristopa, ki stremi k povečevanju konkurenčnosti in inovativnosti, ter promocija trajnostnega in uravnoveženega razvoja prav tako predstavlja izziv za človeške vire, saj zahteva predvsem trajno usposabljanje udeležencev. Ta zahteva je veljavna za vsa področja v programu, zato je razvoj človeških virov obravnavan kot horizontalna tema, da bi se lahko ustvarile ustrezne rešitve za posamezne dejavnosti.

Mreženje bo izboljšalo trajnostne strukture sodelovanja in pripomoglo h kakovosti čezmejnega sodelovanja. Poleg tega je obravnavano kot horizontalno področje in kot tako bi moralo biti del vsake posamezne dejavnosti.

V okviru programa je inovativnost treba razumeti kot trajno nalogo za delo z novimi konkurenčnimi in/ali trajnostnimi rešitvami. Zato je v programu obravnavana kot horizontalno načelo.

6. PREDNOSTNE NALOGE – SPLOŠNI IN POSAMEZNI CILJI

Tabela prikazuje pregled predlaganih prednostnih nalog in njihove vsebine:

Horizontalne teme, orodja in načela:
Razvoj človeških virov, mreženje, inovativnost

Informacijska in komunikacijska tehnologija

Trajnostni razvoj, enake možnosti

<u>Prva prednostna naloga:</u>	<u>Druga prednostna naloga:</u>
KONKURENČNOST, ZNANJE IN GOSPODARSKO SODELOVANJE	TRAJNOSTEN IN SKLADEN RAZVOJ
Razvoj malih in srednje velikih podjetij	Upravljanje z naravnimi viri
Turizem	Okolje in energija
Okolje za na znanju temelječe gospodarstvo	Razvoj naselij in regionalni razvoj
Tematska prednostna področja	Socialni in kulturni razvoj

Tretja prednostna naloga:
TEHNIČNA POMOČ

Obe prednostni nalogi vključujeta dejavnosti za spodbujanje **razvoja človeških virov, mreženja in inovativnosti** kot horizontalnih tem, ki tvorijo bistven del razvoja vseh predstavljenih področij delovanja.

6.1 Opis horizontalnih tem

Razvoj človeških virov

Razvoj človeških virov predstavlja ključni element za celotno strategijo programa in je nadvse pomemben za izbrane prednostne naloge. Uspešna izvedba večine ukrepov je neposredno odvisna od vključenosti ustrezno izobraženih ljudi na več ravneh: pri razvoju projekta, upravljanju, proizvodnji, raziskavah, trženju in različnih storitvah.

Horizontalno načelo inovativnosti je močno povezano s človeškimi viri in nadgradnjo njihove usposobljenosti.

Da bi lahko dosegli napredek v razvoju na znanju temelječega gospodarstva in dvignili konkurenčnost, je treba v razvoj človeških virov vložiti veliko naporov. Na območju sodelovanja že obstajajo precej ugodni predpogoji: visoka kakovost institucij na področju izobraževanja in usposabljanja, ki jih lahko uporabimo za specifične naloge, v več primerih tudi skupno prek meja.

Zato na razvoj človeških virov ne gledamo kot na strateško področje dejavnosti, ampak kot na strateško orodje, ki krepi in podpira druga področja dejavnosti, opisana v prednostnih ciljnih programih. Zaradi ambicioznih ciljev glede konkurenčnosti in trajnosti bo predvsem potrebno stalno izobraževanje in usposabljanje tako v fazi priprave kot v fazi izvajanja projektov. V te dejavnosti bo vključenih veliko soudeležencev. Dejavnosti, ki zadevajo potencial človeških virov projekta, morajo biti prirejene specifičnim zahtevam posameznega projekta. Neposredni cilji dejavnosti človeških virov bodo deločeni in izvedeni znotraj posameznih projektov.

Nadgradnja človeških virov na ravni projekta bo tako imela ugoden vpliv tudi na trg dela. Vplivala bo zlasti na zmanjšanje brezposelnosti v sodelujočih regijah.

Mreženje

Medtem ko je cilj razvoja človeških virov nadgradnja kvalifikacij in sposobnosti udeležencev projekta, je cilj mreženja vzpostavitev učinkovitih in trajnostnih stikov med sodelujočimi v projektu.

Cilji teh struktur so: redna izmenjava informacij, obojestranska izmenjava izkušenj, sodelovanje pri čezmejnih prireditvah ter usklajevanje skupnih strategij in dejavnosti. Z namenom, da bi ustvarili zadostno število trajnostnih mrežnostnih povezav, bomo k razvoju projektov pristopili proaktivno, za kar pa so potrebne zadostne zmogljivosti za razvijanje projektov in mreženje.

V tem pogledu povezovanje v okviru programa ni obravnavano kot strateško področje dejavnosti kot tako, ampak kot operativno orodje, ki mora biti prirejeno specifičnim zahtevam posameznih projektov. Posamezni cilji mreženja bodo torej definirani in izvedeni znotraj bodočih projektov.

To bo prispevalo k izboljšanju kakovosti sodelovanja, prav tako pa se bo povečala trajnost sodelovanja, ki bo po vsej verjetnosti presegla življenjsko dobo sofinanciranih projektov. Tako bo mreženje povečalo učinkovitost ter intenzivnost partnerstev. Povezovalne dejavnosti kot del projekta morajo biti jasno povezane s konkretno vsebino le-tega, prav tako pa naj prispevajo k ciljem projekta.

Za izboljšanje razvoja in izvajanja čezmejnih projektov na različnih področjih, kot so npr. sodelovanje med naselji in občinami, trg dela, izobraževanje in usposabljanje, varovanje zdravja, spodbujanje zdravega načina življenja in drugi, je treba podpirati vzpostavitev tematskih sektorskih in medsektorskih mrež in partnerstev.

Inovativnost

V tem programu inovativnost v širšem pomenu velja za horizontalno načelo. Zaradi evropskih in svetovnih izzivov obstaja jasna potreba po odkrivanju novih poti, novih inštrumentov in orodij, novih proizvodov, postopkov in tudi novih partnerjev. Namen je uveljaviti inovativne prijeme na vseh predlaganih področjih dejavnosti, zlasti na ravni projekta.

Na inovativnost je treba gledati kot na stalno nalogo, operativni program pa bi moral spodbujati spremembe standardnih rešitev. V veliko primerih bo izvedba povezana z raziskavami in razvojnimi dejavnostmi. Zato je potrebno vključiti raziskovalne institucije, ki bi prevzele različne, ustrezne vloge (kot vodilni partner, partner v projektu ali zunanji strokovnjak). Poleg tega se je treba zavzeti tudi za prenovo in nadgradnjo obstoječih rešitev ter uporabo dobrih praks, predvsem na področjih trženja, razvoja in postopkov sodelovanja, kot tudi zviševanja kakovosti. Inovativnosti v okviru tega programa torej pomeni uvajanje inovativnih pristopov na posameznim ukrepom in dejavnostim primeren način.

Kot je bilo že omenjeno, gre inovativnost pogosto z roko v roki s projektnimi dejavnostmi za razvoj človeških virov. S povezovanjem s partnerji, ki skrbijo za razvoj in inovacije, lahko prav tako dosežemo inovativne rezultate.

Informacijska in komunikacijska tehnologija

Na informacijsko in komunikacijsko tehnologijo je prav tako treba gledati kot na horizontalno orodje, ki nam pomaga pri doseganju prednostnih ciljev.

Enake možnosti in trajnostni razvoj (družbeni, gospodarski in okoljski) predstavljajo splošna načela programa. Potrebno jih je dosledno upoštevati skozi celoten program, zlasti v postopku razvoja projektov

(del obrazca za prijavo), v postopku izbora projektov (del meril za ocenjevanje in izbor), v fazi izvedbe projekta, kot tudi med spremljanjem izvedbe odobrenih projektov.

Trajnostni razvoj

Varovanje kakovosti življenja, kot tudi kakovosti naravnih, socialnih in kulturnih virov na območju sodelovanja je eno od glavnih načel programa. V okviru posebne prednostne naloge – P2 trajnostni in skladen razvoj P2 – mnoge dejavnosti zasledujejo cilje trajnostnega razvoja, zlasti čezmejni ukrepi, ki se nanašajo na varstvo naravnih virov (voda, čist zrak, ohranjanje biotske raznovrstnosti), izboljšanje čezmejnega javnega prevoza, usklajevanje ukrepov za varstvo okolja (obvladovanje izrednih dogodkov, preprečevanje tveganj, spodbujanje rabe obnovljivih virov energije), dejavnosti na področju zdravstvenega varstva, ravnanja z medicinskimi odpadki ter revitalizacije vasi in naselij.

Načelo trajnostnega razvoja je ključnega pomena tudi za druge dejavnosti v okviru prve prednostne naloge. Veliko priložnosti za izboljšanje konkurenčnosti temelji na ali je povezanih s trajnostnimi tehnologijami, učinkovito rabo virov in energije ter izogibanju industrijskim odpadkom ter tveganjem (načela okolju prijazne proizvodnje). V praksi bo na področju skupnih razvojnih projektov in novih tehnologij imel pomembno vlogo vidik trajnosti, še posebej pri rabi obnovljive energije v industriji in projektih malih in srednje velikih podjetij, v kmetijstvu ter predelavi živil, kot tudi v turističnih projektih.

Pri oblikovanju in izboru projektov bodo upoštevana posebna okoljska merila, kot je predlagano v okviru strateške presoje vplivov na okolje, zato bodo izvedeni tisti projekti, ki bodo izkazali večjo stopnjo skladnosti z načeli trajnosti.

Enakost med spoloma ter enake možnosti

Udeležba žensk v družbenem in gospodarskem življenju je še zmeraj manjša kot udeležba moških. Izvajanje ukrepov v skladu s specifičnimi potrebami žensk in moških bo temeljilo na uredbah Evropske unije in nacionalnih predpisih za zagotavljanje enakosti med spoloma.

V okviru operativnega programa je potrebno upoštevati enak položaj moških in žensk ter preprečiti vsakršno diskriminacijo na osnovi spola, rase ali narodnosti³. Spoštovanje načela enakih možnosti spolov je potrebno zagotoviti na različnih stopnjah izvedbe programa, vključno s fazo določanja meril za izbor projektov in pri dodeljevanju finančne podpore iz sredstev programa. Spremljanje izvajanja politike za spodbujanje enakosti med spoloma in preprečevanje diskriminacije bo potekalo na vseh stopnjah programa in izvedbe projektov.

Programi, kot je Cilj 3 Evropsko teritorialno sodelovanje, imajo omejen vpliv na vprašanje enakosti med spoloma. Kljub temu bodo možnosti, ki jih program ponuja, izkoriščene, potrebna pa bo sinergija s specifičnimi programi.

Vprašanje enakosti med spoloma ni ločeno od ostalih vsebin programa in je pravzaprav eno izmed osnovnih načel za vsako posamezno dejavnost. Prav z vključitvijo enakih možnosti v vse koncepte in dejavnosti bomo dosegli ravnovesje in pravično obravnavo moških in žensk, vendar moramo hkrati biti pozorni, da ne bomo posvetili preveč pozornosti izključno dejavnostim za ženske, saj so enake možnosti pomembne za celotno družbo.

Analiza kaže, da so predvsem na ravni trga dela in v okviru sistema kvalifikacij še vedno prisotna neravnovesja, ki se nanašajo na enakost med spoloma ter enake možnosti.

Vzporedno z razvojnimi ukrepi človeških virov za potrebe posameznega projekta je treba motivirati predvsem ženske, da nadgradijo svoja znanja in povečajo svojo udeležbo na regionalnem trgu dela.

³ Člen 16 Uredbe Sveta 1083/2006 (11/07/2006).

Poleg tega bo izboljšanje ponudbe javnega prevoza olajšalo dostop do mobilnosti predvsem ženskam in mlajšemu prebivalstvu ter invalidom.

6.2 Prva prednostna naloga: Konkurenčnost, znanje in gospodarsko sodelovanje

Cilji

Dvig **konkurenčnosti** Evrope in njenih regij je najpomembnejša zahteva iz Lizbone, **inovativnost** pa predstavlja jedro strategije za uresničitev tega cilja.

Razširitev območja sodelovanja in povečanje sredstev nudita dobre možnosti za koriščenje pomembnih potencialov v srednjeročnih strategijah in projektnih verigah ter za vključitev udeležencev obeh strani.

Ob tem je pomembno tudi strateško vključevanje ključnih ustanov iz osrednjih območij, ki naj vključujejo in motivirajo udeležence na regionalni ravni.

Splošni cilj prednostne naloge je prispevati k povečanju konkurenčnosti in gospodarske rasti kot temelju za zaposlovanje v sodelujočih regijah, zmanjšanju razlik v stopnji razvitosti in s tem prispevati h gospodarski in družbeni integraciji na čezmejnem območju. Zato bo potrebna strateška in operativna povezava med programom Cilja 3 Slovenija-Avstrija ter ostalimi programi (programi Cilja 2 v postopni ukinitvi v Avstriji, programi Cilja 1 v Sloveniji) in drugimi dejavnostmi.

Specifični cilji:

- podpora čezmejnega razvoja industrije in sektorja malih in srednje velikih podjetij, izboljšanje njihove konkurenčnosti in internacionalizacija dejavnosti;
- prispevek k povečanju ravni čezmejnega tehnološkega razvoja, inovativnosti in raziskav, s poudarkom na področjih, kjer je usposobljenost največja;
- izboljšanje ravni znanja in usposobljenosti zaposlenih ter mobilnost, predvsem z ozirom na čezmejno sodelovanje;
- pospeševanje razvoja čezmejnega turizma s povečevanjem mednarodne prepoznavnosti in razvojem čezmejnih produktov in turističnih destinacij, da bodo privlačnejši za turiste tretjih trgov;
- izboljšanje konkurenčnosti poslovnih lokacij ter izkoriščanje sinergičnih učinkov v luči čezmejnega sodelovanja;
- krepitev čezmejnega povezovanja predvsem na podeželskih območjih in njihovega potenciala na področju predelovalne industrije, turizma, kmetijstva, predelave hrane in drugih.

Opis prednostne naloge

Strategija prednostne naloge:

Namen strategije je raba in aktiviranje pomembnih sektorjev na področju gospodarstva, znanosti in raziskav za čezmejno sodelovanje.

Za zvišanje konkurenčnosti vključenih regij je potreben razvoj predvsem malih in srednje velikih podjetij ter industrije za širitev njihovih področij dejavnosti in njihovih trgov ter oblikovanje novih močnih partnerstev v korist vseh. Za čezmejne dejavnosti malih in srednje velikih podjetij ter inovativnih dejavnosti je potrebno na območju sodelovanja zagotoviti poslovno infrastrukturo.

Da bi povečali regionalno usposobljenost tako, da postane izredno konkurenčna, bi bilo potrebno nadalje razvijati specifična prednostna področja, še posebej v industriji in tehnologiji. Na ta način bi lahko skupaj ustvarili nove poti za gospodarsko rast, na dolgi rok pa bi imele koristi obe strani. Podeželska območja, kjer je glavna aktivnost kmetijska pridelava in predelava hrane, lahko svojo konkurenčnost povečajo

preko razvoja inovativnih rešitev za blagovne znamke, trženje in ustvarjanje novih izdelkov visoke kakovosti.

Ključna vloga v čezmejnem razvoju sodelujočih območij je namenjena raziskavam in razvoju. Neposredno in posredno vključevanje in sodelovanje univerz in raziskovalnih centrov, še posebej na novejših tehnoloških področjih, nudi veliko možnosti. Na splošno je treba raziskovalni sektor vključiti v obravnavo regionalnih tem, v razvoj novih postopkov in izboljšanje kakovosti tako v malih in srednje velikih podjetjih kot tudi v kmetijskem sektorju.

Priložnosti v turističnem sektorju bodo izkoriščene z večanjem mednarodne konkurenčnosti in prepoznavnosti novih, privlačnih turističnih paketov in destinacij.

Področij dejavnosti (PD), ki bodo podprta znotraj prve prednostne naloge, se delijo na ključne teme/področja pomoči, ki so predstavljene spodaj.

Razvoj malih in srednje velikih podjetij

Cilje želimo doseči predvsem z naslednjimi dejavnostmi:

- Ustanovitvijo čezmejnih proizvodnih verig in mrež, kar vključuje regionalno predelovalno industrijo, mala in srednje velika podjetja ter podporo storitev in projektov.
- Razvojem zahtevnih služb za podporo poslovanju, ki bi pripravile in pospešile čezmejno sodelovanje malih in srednje velikih podjetij, vse od storitev medkulturnega usposabljanja do storitev prenosa tehnologije.
- Motivacijo in okrepitevijo sodelovanja med poslovnimi parki in centri preko meja, zlasti za ponudbo informacijskih storitev, dostopa do partnerjev in trgov za stranke in najemnike.
- S skupnim razvojem in nadgradnjo poslovnih lokacij (še posebej tehnoloških parkov, zagonskih centrov) s čezmejnimi vplivom se je treba spoprijeti na ravni načrtovanja, usklajene tematske osredotočenosti, s koncepti izvedljivosti in ustvarjanjem čezmejnih izvedbenih struktur. Če je primerno, naj se takšni projekti izvajajo tudi na podeželju.
- Ustanovitvijo čezmejnega inovacijskega sistema, namenjenega podjetjem in grozdom (npr. prenos tehnologije, svetovalne storitve, dejavnosti B2B, centri za čistejšo proizvodnjo ...).

Razvoj turizma

Cilje želimo doseči predvsem z naslednjimi dejavnostmi:

- Ključni strateški cilj je skupno delo na razvoju čezmejnih mednarodno prepoznavnih turističnih destinacij ali inovativnih skupnih produktov.

Na območju sodelovanja so na voljo bogate možnosti za razvoj novih destinacij, ki bi jih lahko uspešno ponudili na tretjih, predvsem mednarodnih trgih. Da bi lahko te možnosti popolnoma izkoristili in razvili mednarodno prepoznavne turistične destinacije in inovativne produkte, je pomembno, da se vključijo vsi partnerji v turističnem sektorju, vključno s turističnimi organizacijami, občinami in podjetji.

Ustvarili bi lahko veliko produktov, namenjenih specifičnim ciljnim skupinam, in tematskih produktov, kot so:

- mestni produkti: zasnovani predvsem na sodelovanju štirih velikih mest: Ljubljane, Maribora, Gradca, Celovca/Beljaka in tudi tudi drugih,
- kulturni produkti – glasba, gledališče, prireditve, zgodovina, etnologija, vera, itd.
- zgodovinska mesta in arhitektura.

Produkti, ki se osredotočajo na okoliška področja ali podeželje in ki temeljijo na svoji posebni ponudbi in virih, kot so:

- toplice,
- vinski in kulinarični turizem,
- jame, reke,
- gore, jezera, gornišтво, pohodništvo, gorsko kolesarjenje, kolesarjenje,
- naravni parki in narodni parki, kot sta Triglavski narodni park in Nockberge,
- zdravje, šport.

Seveda je možno pripraviti veliko drugih, privlačnih in ciljno usmerjenih kombiniranih produktov, za določene ciljne skupine, da povečajo konkurenčnost in prepoznavnost. Razvoj naj bo usmerjen zlasti v trajnosten turizem in storitve za prosti čas.

Razvoj turističnih produktov naj bo še posebej usmerjen v rabo čezmejnih (javnih) prevoznih sredstev, vključno z razvojem inovativnih rešitev za mobilnost.

Letališka infrastruktura v sodelujočem območju je primerno razvita, tako da so na voljo tudi mednarodne prometne povezave na oddaljena tržišča. Usklajevalne dejavnosti na področju letališke infrastrukture in storitev, ki so predvidene v okviru transporta v drugi prednostni nalogi, bi prav tako lahko izboljšale kakovost turističnega sektorja.

- Da bi izkoristili dani potencial, se je treba osredotočiti na podporo razvoju proizvodov, trženjskim dejavnostim, skupnim storitvam, kot tudi na investicije v infrastrukturo in razvoj turističnih paketov za čezmejne destinacije, ki jih bodo ponujale turistične organizacije in podjetja, kar vključuje možnosti celotnega območja in tako prispeva k dostopu do tretjih trgov (vključno z dodatnimi potrebnimi dejavnostmi, ki zadevajo usposobljenost, standarde kakovosti, itd.).

Okolje za na znanju temelječe gospodarstvo

V okviru tega področja se mora izboljšati osnova za k znanju usmerjeno regionalno gospodarstvo in regionalne inovacije.

Sektor za raziskovanje in inovacije predstavlja enega izmed ključnih področij potenciala, usmerjenega v prihodnost. Pričakujemo lahko, da bo raziskovalni sektor omogočil bistvene prispevke h konkurenčno usmerjeni strategiji.

Področje obsega sodelovanje univerz, sodelovanje zunajuniverzitetnih ustanov, vključevanje podjetij v čezmejni postopek raziskav in inovacij, vključevanje regionalnih partnerjev, tem in projektov ostalih ustanov. S podporo je mišljen tako proces spodbujanja sodelovanja, kot izvedba skupnih projektov, ki so v skupnem interesu sodelujočih partnerjev.

Dejavnosti naj se osredotočijo na skupno obravnavo predvsem inovativnih tem, ki so v skupnem interesu, ter tako dvignejo raven znanja in pospešijo konkurenčnost.

Cilje želimo doseči predvsem s podporo naslednjim dejavnostim:

- področja napredne tehnologije, kot so nanotehnologija, informacijska in komunikacijska tehnologija, programska oprema, biološke vede, človeške tehnologije, medicina, itd.

- trajnostne tehnologije in postopki (kot je okolju prijazna in učinkovita tehnologija, obnovljivi viri energije, novi materiali in drugo),
- zagotavljanje kakovosti, preizkušanje novih izdelkov in postopkov.

Ustanove z obeh strani meje bodo izkoristile svoje primerjalne prednosti glede znanja, objektov in tudi stroškov.

Povečala se bo tudi baza znanja. S tem bodo pridobila predvsem podjetja (industrijska, mala in srednje velika podjetja, storitvena – vključena neposredno ali z ukrepi za prenos tehnologije), ki bodo izboljšala svojo konkurenčnost.

Ključnega pomena je vključitev regionalnih akterjev, regionalnih tem in projektov (še posebej tistih na podeželju). Aktivnejše širjenje znanja, naprednih tehnologij in postopkov v te sektorje in teme bo nadgradilo bazo znanja na podeželju, kar bo prav tako odločilnega pomena za njihovo dolgoročno konkurenčnost.

Razvoj skupnih tematskih prednostnih področij

Cilje želimo doseči predvsem z naslednjimi dejavnostmi:

- Čezmejno sodelovanje industrijskih grozdov in tematskih mrežnih povezav za pospeševanje konkurenčnosti na tretjih trgih in predvsem za čezmejni dostop lokalnih in regionalnih malih in srednje velikih podjetij (npr. novi trgi, partnerji) v različnih sektorjih, kot so avtomobilski, predelava lesa, orodjarstvo, plastika, umetni materiali, ekologija in drugo. Preko meje bi bilo potrebno razširiti predvsem obstoječe ekotehnološke povezave.
- Pospeševanje določenih regionalnih prednosti kot sta kmetijska proizvodnja in trženje, ustvarjanje novih regionalnih blagovnih znamk, živilsko-predelovalne tehnologije, predelava lesa ali inovativna, lesna gradnja, tehnologije obnovljivih virov energije, itd.

Upravičenci/ Ključni udeleženci

-
- zasebne in javne ustanove za podporo podjetjem (inkubatorji, tehnološki parki, znanstveni parki, znanstveni centri, centri za podjetniško podporo)
 - podjetja, grozdi in mreže
 - državne, lokalne in regionalne/deželne oblasti
 - raziskovalne ustanove
 - univerze in srednje šole, usmerjene v tehnologijo in podjetništvo
 - turistične ustanove, združenja in agencije
 - lokalne in regionalne razvojne organizacije
 - organizacije in ustanove za usposabljanje in izobraževanje
 - ustanove in organizacije, ki predstavljajo gospodarske in družbene interese zaposlenih, delodajalcev, mest in/ali občin
-

Specifični cilji in kazalniki

Kazalniki, ki odražajo prvo prednostno nalogo

Število⁴

“Konkurenčnost, znanje in gospodarsko sodelovanje”

⁴ Osnova za vse kazalnike je 0.

Izboljšana konkurenčnost in internacionalizacija industrijskega sektorja in MSP-jev	60
PD “Razvoj malih in srednje velikih podjetij”	
Število projektov, ki se ukvarjajo z razvojem MSP-jev	22
PD “Razvoj turizma”	
Število investicijskih projektov v turističnem sektorju (npr. informacijski sistemi)	10
Število mehkih ukrepov v razvoju turizma	21
PD “Okolje za na znanju temelječe gospodarstvo”	
Število RTR projektov	20
PD “Razvoj tematskih prednostnih področij”	
Število projektov	13

6.3 Druga prednostna naloga: Trajnosten in skladen razvoj

Področja dejavnosti, ki so vključena v to prioriteto, so razdeljena po ključnih temah/ področjih pomoči in so predstavljena spodaj.

Cilji

Cilj prednostne naloge je prispevati k trajnostnemu in skladnemu razvoju programskega območja z varovanjem in aktiviranjem regionalnih virov na okoljskem, socialnem in kulturnem področju ter z izboljšanjem kakovosti čezmejnega sodelovanja na lokalni in regionalni ravni.

Strategija prednostne naloge:

Da bi prispevali k ohranjanju naravnih virov in ohranjanju okolja, je treba obstoječe regionalne akterje spodbuditi k iskanju skupnih rešitev in k uporabi okolju prijaznih pristopov na vseh področjih. Posebno pozornost je treba nameniti večji ozaveščenosti širšega prebivalstva.

Na področju uporabe obnovljivih virov energije je bilo prepoznanih nekaj področij s potencialom. Da bi dosegli splošni cilj programa, je treba dajati za zgled primere dobrih praks ter še naprej pospeševati skupen tehnološki razvoj in trajnostno rabo energije. Spodbujati je potrebno tudi prenos strokovnega znanja in izvedbo predstavitev projektov, posebna pozornost pa naj bo posvečena potencialu podeželja.

Med skupno aktualno problematiko prištevamo povišano raven hrupa, drobnega prahu in potrebe po trajnih rešitvah na področju ravnanja z odpadki in odpadnimi vodami. Tudi na tem področju je pomemben prenos znanja in tehnoloških rešitev, še posebej za mestne in industrijske centre ter mesta ob glavnih prometnih poteh.

Možnosti za sodelovanje so precejšnje na raznih področjih, ki zadevajo razvoj regij (npr. sodelovanje med občinami, zdravstvene zadeve, trg dela, izobraževanje in usposabljanje, kultura, turizem, razvoj lokacijskih možnosti, socialne zadeve in še veliko več), zato je eden od ključnih pristopov zagotoviti razvoj partnerstev in povezav v razširjenem programskem območju ter ustvariti sinergije, ki vodijo do kakovostnega razvoja in izvajanja projektov.

Na področju kulture bo aktiviran velik potencial za podporo čezmejnemu partnerstvu in povečanje identitete programskega območja na širšem ozemlju. Tudi razvoj turističnega potenciala je mogoče dopolniti na ta način in spodbuditi nova področja za možnosti zaposlovanja.

Aktiviranje socialnega in človeškega potenciala ter spodbujanje povezav med mesti in podeželjem preko pospeševanja razvoja storitev ter podporne infrastrukture je prav tako pomemben dejavnik pri zagotavljanju trajnostnega razvoja in kakovosti življenja.

Specifični cilji:

- prispevanje k čezmejnemu ohranjanju naravnih virov in spodbujanju njihove trajnostne rabe,
- spodbujanje energetske učinkovitosti in povečanja rabe obnovljivih virov energije,
- prispevanje k učinkovitemu čezmejnemu upravljanju okolja,
- podpora izboljšanju dostopnosti mejnih območij in spodbujanje trajnostnega in skladnega prostorskega in regionalnega razvoja, vključno s socialnimi vidiki,
- krepitev čezmejnega sodelovanja na lokalni in regionalni ravni,
- krepitev kulturne identitete in izkoriščanje kulturnega potenciala mejnih območij,
- prispevanje k izboljšanju kakovosti življenja in povezav med mesti in podeželjem.

Opis prednostne naloge

Upravljanje z naravnimi viri

Cilje želimo doseči predvsem z naslednjimi dejavnostmi:

Cilj je prispevati k ohranjanju naravnih virov in biotske raznovrstnosti programskega območja.

V programskem območju se nahaja precejšen delež zavarovanih naravnih območij, med katerimi so nekatera vključena v naravne parke in narodne parke.

Sodelovanje na področju skupnega upravljanja naravnih virov je potrebno še posebej podpirati na območjih vzdolž meje (npr. gorovje Karavanke, reki Drava in Mura), kjer lahko imajo posamezne dejavnosti neposreden čezmejni učinek.

Za ustanovitev naravnih parkov obstaja kar nekaj pobud. Podpora sodelovanju med obstoječimi in bodočimi parki se mora odraziti v iskanju skupnih rešitev za določena skupna vprašanja, npr. večanje javne ozaveščenosti, skupna promocija parkov, organizacija in uporaba skupnega čezmejnega transportnega sistema, razvoj ukrepov za izkoriščanje zaposlitvenih in izobraževalnih potencialov, in sicer v mejah, ki jih določajo zavarovana območja, prenos strokovnega znanja, itd.

Tudi ohranjanje biotske raznovrstnosti je treba podpirati tako z neposrednimi dejavnostmi, povezanimi z ohranjanjem, kot tudi z večanjem ozaveščenosti širše populacije in obiskovalcev ter s promocijo sodelovanja z drugimi uporabniki kmetijskih površin.

Izvajanje teh dejavnosti bo spodbujalo in izboljšalo osnovo za rabo obstoječih virov na odgovoren in trajnosten način.

Okolje in energija

Cilje želimo doseči predvsem z naslednjimi dejavnostmi:

Cilj predstavljenih dejavnosti je prispevati k varovanju okolja pred naravnimi nesrečami, zmanjševanju onesnaževanja okolja in povečanju uporabe obnovljivih virov energije.

Na programskem območju so določeni predeli, kjer lahko pride do naravnih nesreč (reke, gorati predeli). V čezmejnem območju je torej potrebno podpreti sodelovanje pri razvoju skupnih strategij in načrtov za preprečevanje tveganj, obvladovanje izrednih dogodkov, varstvo okolja in ukrepe v primeru naravnih nesreč.

Za uspešno upravljanje okolja je pomemben skupen razvoj rešitev, prenos strokovnega znanja in razvoj tehnologij na področjih problematike hrupa, drobnega prahu, ravnanja z odpadki in odpadnimi vodami (vključno s komunalno infrastrukturo) ter sodelovanje na ostalih skupnih interesnih področjih. Tako bi bilo smotrno pripraviti čezmejni koncept predelave in ponovne uporabe odpadkov kot sekundarnega materiala po popolnem odprtju meja. Čezmejne vidike okoljskih vprašanj, kot je na primer problem drobnega prahu, je treba odpraviti z usklajevanjem merilnih tehnologij in načrtovanjem varnostnih ukrepov.

Čezmejno upravljanje z vodami – podpirati je treba sodelovanje pri dejavnostih upravljanja in varovanja skupnih vodnih virov.

Področje obnovljivih energetskih virov in učinkovite rabe energije nudi veliko možnosti za čezmejno sodelovanje. Za zagotovitev prenosa strokovnega znanja, izmenjave podatkov in skupnega razvoja čezmejnih projektov je treba predvsem podpreti sodelovanje med ustanovami in organizacijami, ki delujejo na tem področju; nekatere izmed njih so že izjemno usposobljene.

Skupen razvoj tehnologije za čezmejno izkoriščanje različnih obnovljivih virov energije mora potekati v sodelovanju s sektorjem za razvoj in podjetništvo. Za spodbujanje uporabe obnovljivih virov energije moramo podpirati razvoj in izvedbo predstavitvenih projektov na različnih področjih.

V tem pogledu je treba spodbujati prenos dobrih praks in konceptov, kot so obnovljivi viri energije v javnem prometu, na lokalnih ravneh, uporabo inovativnih pristopov v smislu razvoja novih konceptov, kot na primer energetskega turizma, energetske samozadostnih lokalnih skupnosti, itd.

Podpirati je treba tudi dejavnosti, ki bi dvignile ozaveščenost širše javnosti glede možnosti in prednosti uporabe obnovljivih virov energije.

Za učinkovito rabo energije je treba podpirati čezmejno sodelovanje pri razvoju tehnologije, razvoju ukrepov za zmanjševanje porabe energije v gospodinjstvih in gospodarstvu, izvajanju predstavitvenih projektov, ozaveščanju, usposabljanju in promocijskih dejavnostih.

Razvoj naselij in regionalni razvoj

Cilje želimo doseči predvsem z naslednjimi dejavnostmi:

To kompleksno področje zajema številne dejavnosti, ki pokrivajo razvoj struktur čezmejnega sodelovanja, podporo pri razvoju kraja in potrebno čezmejno komunikacijsko infrastrukturo in ki bi prispevale k razvoju regij in izboljšanju socialno-ekonomskih povezav med mesti in podeželjem. V tem pogledu je treba podpirati tudi dejavnosti v javnem prometu in prostorskem načrtovanju.

Za boljše izkoriščanje skupnega celotnega in sinergijskega potenciala celotnega območja sodelovanja je treba spodbujati nove strukture čezmejnega partnerstva in nadaljnji razvoj obstoječih učinkovitih in izkušenih struktur čezmejnega partnerstva (npr. Euregio avstrijska Štajerska – SV Slovenija, partnerstvo CBC Karavanke/Karawanken, itd.). Del proaktivnega razvoja projektov bo skupna identifikacija ključnih projektov. Posebno pozornost velja nameniti odstranitvi geografskih omejitev struktur, usmerjenih izključno k sosednjim območjem. S prilagajanjem struktur na nove zahteve bomo spodbujali sodelovanje ob celotni meji ter razvoj novih modelov za razvoj projektov, ki bodo ustrezali novim zahtevam.

Pri razvoju čezmejnega trga dela in večje mobilnosti zaposlenih je treba podpirati čezmejno sodelovanje, ki bo predstavljalo interese delodajalcev in delojemalcev, in sicer z oblikovanjem organizacijskih struktur za njihove čezmejne dejavnosti.

Podpirati je treba tudi sodelovanje med občinami pri razvoju čezmejnih storitev in infrastrukture, ki prispeva k izboljšanju kakovosti življenja in povezav z mestnimi območji. S tem namenom velja revitalizirati podeželske in mestne centre in spodbuditi razvoj novih ponudb, vključno z investicijami v infrastrukturo, kadar so vključene v čezmejne projekte.

Izboljšati je treba čezmejne povezave širokopasovne infrastrukture IKT, zlasti z namenom, da bi spodbudili čezmejno sodelovanje v poslovanju, pri raziskavah in tehnološkem razvoju ter zagotovili potrebno podporo dejavnostim na podeželju.

Izboljšati je treba tudi čezmejni sistem javnega prevoza, predvsem med večjimi mesti sosednjih območij, kjer zaradi pogostih prestopov meje obstaja precejšen potencial za sodelovanje. S tem bi ponudili zaposlenim, študentom, potrošnikom in turistom boljši dostop do čezmejnih priložnosti ter hkrati pripomogli k zmanjšanju emisij iz posameznih vozil. Velik potencial je mogoče pričakovati na povezavah med Gradcem in Mariborom, Beljakom/Celovcem in Ljubljano ter morda med Bad Radkersburgom in Mursko Soboto oz. Gornjo Radgono.

Upravičene dejavnosti so lahko čezmejno prometno načrtovanje izboljšanja čezmejnih povezav in ravni storitev, skupne raziskave tržišča, študije izvedljivosti, organizacijski koncepti ter trženje in spodbujanje

uporabe javnega prevoza in intermodalnosti. Podpreti velja tudi sodelovanje in usklajevanje dejavnosti glede zračnega prevoza in strategij, zlasti na nivoju skupnih študij izvedljivosti in marketinških raziskav.

Na čezmejnih prehodih se lahko za razvoj novih čezmejnih storitev in infrastrukture uporabljajo schengenski objekti: skupaj bi morali izdelati oceno potenciala obstoječe infrastrukture v regionalnem okviru in razvoj alternativne uporabe ali nadaljnjih dejavnosti. Na območju obstaja nedvomen čezmejni potencial in vpliv na lokalni in regionalni razvoj katerekoli od možnosti.

Zaradi različnih lokacij so mogoče in smiselne številne alternative:

- priložnosti v povezavi s transportom in logistiko na mejnih prehodih ob avtocesti (mednarodne postaje za tovornjake, vključno z gostišči in prenočišči);
- trgovinske in poslovne cone na zelo prometnih mejnih prehodih;
- turistične priložnosti na mejnih prehodih v alpskih območjih;
- vključevanje v mestno in lokalno infrastrukturo v primeru, da se mejni prehod nahaja znotraj mesta (potencial za obnovo mesta).

Skupne delovne skupine bi se lahko naloge lotile skupaj ter z vključevanjem primernih strokovnjakov in nadzorom dobrih praks pripravile vrsto predlogov in alternativ.

Podrobno izvajanje mora temeljiti na konkretnih študijah izvedljivosti. Skupen premislek in odločitve naj vedno izhajajo iz potenciala, interesov in vpliva na obe strani. Do določene mere so lahko del programa tudi izvedbeni projekti.

Podpora za manjše lokalne in regionalne čezmejne pobude se lahko izvaja preko sklada za male projekte, specifične modalitete za izvajanje bodo določene na ravni SNO.

Predlagana področja dejavnosti bodo prispevala k doseganju enega izmed glavnih ciljev programa – izboljšanja kakovosti razvoja projektov in izvedbe programa – ter k izboljšanju lokacij in podporne infrastrukture.

Socialni in kulturni razvoj

Cilje želimo doseči predvsem z naslednjimi dejavnostmi:

Cilj predlaganih področij dejavnosti je pospeševanje čezmejnega sodelovanja na področju kulture in socialnih zadev, s čimer bomo prispevali k izboljšanju identitete in prepoznavnosti programskega območja ter h kakovosti življenja.

Treba je podpirati čezmejno sodelovanje kulturnih ustanov in organizacij na programskem območju s ciljem, da se razvije dolgoročno čezmejno sodelovanje na številnih področjih, kot je kulturna dediščina, umetnost, kreativne gospodarske dejavnosti, ipd.

Dejavnosti, povezane s čezmejnimi sodelovanjem na področju kulturne dediščine (premične in nepremične), morajo prispevati k valorizaciji in trajnosti, pri čemer je glavni poudarek na podpori razvoja novih kulturnih proizvodov/ponudbe.

Spodbujalo se bo čezmejno sodelovanje kulturnih organizacij in kreativne gospodarske dejavnosti, da bi razvili nove inovativne čezmejne proizvode in storitve, ki lahko dolgoročno pripomorejo k ustvarjanju delovnih mest v kulturi.

Čezmejno kulturno sodelovanje je treba podpirati tudi z razvijanjem novih skupnih tradicionalnih (oz. bodočih tradicionalnih) dogodkov, festivalov in razstav, ki ponujajo priložnosti za predstavitev ustvarjalnega potenciala programskega območja in krepitev kulturne identitete sodelujočih regij. Za zagotovitev trajnosti takšnih dejavnosti je treba upoštevati tudi podjetniški sektor. V tem pogledu so vključene tudi skupne dejavnosti za predstavitev in spodbujanje kulturne ponudbe na tretjih trgih.

Pomembno je tudi spodbujati čezmejno sodelovanje med umetniki in ostalimi skupinami, kot so mladi, otroci, študentje in zaposleni na področju kulture in izobraževanja preko kulturnih izmenjav in prireditev, ki lahko prispevajo k spoznavanju kulturne raznolikosti, preko rabe jezikov, izobraževanja, umetnosti. V tem pogledu igra pomembno vlogo tudi sodelovanje medijev.

V povezavi z omenjenimi področji je treba spodbujati inovativne pristope, uporabo moderne tehnologije in digitalizacijo v čezmejnem razvoju kulturne ponudbe, izdelkov in storitev.

Kakovost življenja v programskem območju se bo s spodbujanjem čezmejnega sodelovanja izboljšala zlasti v smislu socialnega razvoja. Glavni poudarek je promocija varovanja zdravja in zdravega načina življenja, promocija zdrave prehrane, sodelovanje bolnišnic, zaščita pred škodljivci, vzpostavitev skupnega spremljanja, izmenjava podatkov, nadzor epidemij in skupno načrtovanje obvladovanja izrednih dogodkov, kot so naravne katastrofe ali ekološke nesreče. Podpirati je treba skupno rabo infrastrukture, izmenjavo dobrih praks in izboljšanje kakovosti storitev, smotrna pa bi bila tudi izmenjava izkušenj in skupnih ukrepov glede ravnanja z medicinskimi odpadki, še posebej v bolnišnicah.

Upravičenci

-
- lokalne, regionalne in državne oblasti in organizacije
 - podjetja, grozdi in mreže
 - ustanove in organizacije na področju varstva in ohranjanja narave, okolja in preprečevanja tveganj, obvladovanja izrednih razmer, prostorskega načrtovanja, javnega prevoza
 - ustanove in organizacije na področju obnovljivih virov energije in energetske učinkovitosti
 - ustanove in organizacije na področju kulture, zdravja, medicine, izobraževanja in usposabljanja, razvoja podeželja, turizma, socialnih zadev, trga dela
 - zveze in nevladne organizacije na področju varstva narave, okolja, kulture, izobraževanja, socialnih zadev, razvoja podeželja, turizma, športa in prostega časa
 - ustanove in organizacije, ki predstavljajo gospodarske in socialne interese delodajalcev, zaposlenih, mest in/ali občin
 - raziskovalne ustanove
 - univerze in srednje šole
 - združenja in agencije
 - lokalne in regionalne razvojne organizacije
 - organizacije in ustanove za usposabljanje in izobraževanje
-

Posebni cilji in kazalniki

Kazalniki, ki odražajo drugo prednostno nalogo - "Trajnosten in skladen razvoj"

Število⁵

Krepitev sodelovanja na regionalni in nacionalni ravni, zlasti z vidikov trajnosti

50

PD "Upravljanje naravnih virov"

⁵ Osnova za vse kazalnike je 0.

Število projektov	17
PD “Okolje in energija”	
Število okoljskih projektov	10
Število energetskih projektov	12
Število projektov za preprečevanje tveganj	5
PD “Razvoj naselij in regionalni razvoj”	
Število projektov na področju razvoja naselij in regionalnega razvoja	20
Število projektov javnega prometa	4
PD “Socialni in kulturni razvoj”	
Število skupnih projektov na področju kulture	13
Število skupnih projektov na področju zdravja	3

6.4 Tretja prednostna naloga: Tehnična pomoč

Da bi zagotovili učinkovito upravljanje programa in učinkovit pretok informacij, je cilj tehnične pomoči izboljšati kakovost orodij za čezmejno sodelovanje in upravljanje. V skladu z uredbo Evropskega sklada za regionalni razvoj bomo podprli naslednja področja dejavnosti:

- Pomoč pri pripravi in oceni projektov,
- Študije izvedljivosti in kapacitete za pripravo projektov, svetovanje in ukrepi za nudenje pomoči,
- Vrednotenja, strokovna poročila, statistike in študije, vključno s splošnimi, ki obravnavajo delovanje skladov,
- Ukrepi usmerjeni k partnerjem, upravičencem do pomoči iz skladov in javnosti, vključno z ukrepi informiranja,
- Ukrepi za razširjanje informacij, povezovanje v mreže, ozaveščanje, spodbujanje sodelovanja in izmenjave izkušenj znotraj Skupnosti,
- Ukrepi, potrebni za spremljanje, nadzorovanje in naloge spremljevalnih odborov, vključno z vzpostavitvijo, delovanjem in medsebojnim povezovanjem računalniških sistemov za upravljanje, spremljanje, nadzor (prvostopenjska kontrola) in vrednotenje,
- Izboljševanje metod vrednotenja in izmenjava informacij o praksah na tem področju.

Posebna pozornost bo namenjena storitvam, ki jih ponuja program INTERACT II. Ta vseevropski program je osredotočen na dobro vodenje teritorialnega sodelovanja in ponuja posebej prirejeno podporo vsem, ki izvajajo programe v okviru Cilja 3 - Evropsko teritorialno sodelovanje. Ciljne skupine so predvsem organizacijske strukture, ki jih je treba oblikovati v skladu z Uredbama Sveta št. 1083/2006 in 1080/2006, pa tudi druga telesa, ki so vključena v vodenje in upravljanje programa. Da bi kar najbolje izkoristili prednosti, ki jih ponuja INTERACT, bomo spodbujali uporabo njihovih storitev in dokumentov ter udeležbo na seminarjih, ki jih organizira INTERACT. Stroški, povezani s tem, so upravičeni v okviru tehnične pomoči.

Kazalniki tehnične pomočiŠtevilo⁶

Število projektov (pilotne dejavnosti, koncepti, študije, vrednotenje)

4

⁶ Osnova za vse kazalnike je 0.

7. ZUNANJA SKLADNOST Z DRUGIMI POLITIKAMI

7.1 Skladnost s politikami EU

Operativni program je v skladu z določbami, opredeljenimi v Splošni uredbi o strukturnih skladih in v Uredbi o Evropskem skladu za regionalni razvoj. Predlagane prednostne naloge in področja dejavnosti so v skladu s členom 6 (1) Uredbe o Evropskem skladu za regionalni razvoj, zato je mogoče vse podporne dejavnosti financirati s pomočjo sredstev ESRR. Zaradi tematskega in strateškega fokusa operativnega programa naslednje tematske možnosti, ki jih predvideva ta člen, niso bile obravnavane ali pa so bile v OP vključene samo delno:

- Čezmejna trgovina ni bila prepoznana kot (skupen) problem čezmejnega območja, ki bi zahteval posredovanje z javnimi sredstvi.
- Znotraj skupnega območja nismo identificirali nobenih izrazitih tehnoloških tveganj s potencialnim vplivom na čezmejno območje, ali pa so takšna tveganja zajeta v nacionalnih strategijah in preventivnih ukrepih, zato jih strategija OP ne obravnava.
- Večja prometna infrastruktura, zlasti razvoj čezevropskih omrežij (TEN), je nacionalna pristojnost obeh držav, zato čezmejnih vidikov program ne obravnava.

Operativni program je prav tako skladen s Smernicami o koheziji, predvsem s poglavjem 5.4. Operativni program in zlasti prva prednostna naloga je usklajena s splošnimi priporočili poglavja o čezmejnem sodelovanju, in sicer s priporočili o prizadevanju za »osredotočenje pomoči na glavne prednostne naloge za podpiranje rasti in ustvarjanja novih delovnih mest« ter s tem, da se mora čezmejno sodelovanje »osredotočiti na krepitev konkurenčnosti obmejnih regij« in »prispevati k ekonomski in socialni integraciji«. Ker so v tem obmejnem območju osnovni pogoji za sodelovanje že vzpostavljeni, je pomoč namenjena ukrepom, ki bodo prinesli dodano vrednost čezmejnim dejavnostim z npr. večanjem čezmejne konkurenčnosti s pomočjo inovacij, raziskav in razvoja ali z vzpostavljanjem virtualnih ali fizičnih povezav.

Operativni program je usklajen tudi s prenovljeno strategijo EU za trajnostni razvoj, ki jo je sprejela Evropska komisija (COM 10917/06). Strategija OP ustreza vodilnemu načelu omenjene strategije "Uporaba sinergij strategije EU za trajnostni razvoj in lizbonske strategije za rast in delovna mesta". Poleg tega področja dejavnosti druge prednostne naloge še posebej upoštevajo nekaj ključnih izzivov in ciljev strategije EU za trajnostni razvoj (podnebne spremembe in čista energija, ohranjanje in upravljanje naravnih virov, javno zdravje).

Integracija načela enakosti spolov

Po Amsterdamski pogodbi, ki je stopila v veljavo leta 1999, je integracija načela enakosti spolov ena izmed prednostnih nalog Skupnosti – neravnovesja je treba odpraviti ter podpirati enake možnosti za moške in ženske.

V 11. členu Splošne uredbe o strukturnih skladih (11/07/2006) je zapisano, da morajo države članice in Komisija spodbujati enakost med moškimi in ženskami s tem, da izvajajo dejavnosti v okviru strukturnih skladov.

16. člen uredbe določa, da morajo države članice in Komisija podpirati enake možnosti spolov na vseh ravneh izvajanja strukturnih skladov.

Uredba Evropske unije, ki ureja javne izdatke: potrebno je ovrednotiti vpliv vseh izdatkov na enakost med ženskami in moškimi ter prilagoditi ukrepe cilju enakosti (finančna sredstva za politiko enakosti spolov).

Integracija načela enakosti spolov je izčrpno obravnavana v strategiji STRAT.AT. Strategija obravnava tudi ogromne demografske spremembe in strukturne spremembe na trgu delovne sile, ki imajo specifičen učinek na strokovno znanje žensk in moških v zvezi z regionalnim razvojem.

Vprašanja, ki zadevajo več področij, npr. vprašanje trajnosti in zagotavljanja enakih možnosti za moške in ženske (integracija načela enakosti spolov), bodo v programskem procesu obravnavana kot medsektorska vprašanja z vidika enakosti spolov, kjer je to možno.

7.2 Skladnost z nacionalnimi politikami

Operativni program je skladen z nacionalnima strateškima referenčnima okvirjema obeh sodelujočih držav:

- Avstrijski NSRO (strat.at) vsebuje posebno prednostno nalogo za »teritorialno sodelovanje«. Temeljna strategija operativnega programa in njegove horizontalne teme so v skladu z nadrejenimi cilji, ki jih vsebuje NSRO, prednostne naloge in področja dejavnosti pa so usklajene s cilji za čezmejno sodelovanje v NSRO.
- Slovenski NSRO teritorialnega sodelovanja ne obravnava kot samostojne prednostne naloge, ampak kot enega izmed delov prednostne naloge 5 (Medsebojni vpliv ukrepov za doseganje dolgoročnega prostorskega razvoja). Operativni program vključuje vse potencialne dejavnosti, ki jih predvideva omenjeno poglavje. Pripravljen je bil tudi Državni razvojni program (DRP), ki v poglavju 7.6 predstavlja prednostne naloge in dejavnosti, ki so v interesu Slovenije in jih je treba vključiti v programe čezmejnega sodelovanja. OP omenjene dejavnosti upošteva do potankosti in poleg tega odseva tudi dva strateška projekta, ki jih omenja DRP (vzpostavitev evroregije na severnovzhodnem delu čezmejnega območja, čezmejne povezave v zahodnem delu čezmejnega območja).

Transnacionalni projekti sodelovanja

V okviru programa INTERREG IIB – CADSES je območje sodelovanja vključeno preko partnerjev in sodelujočih v več transnacionalnih projektih, kot so:

TEC PARK NET,
načrti s projektom TECNOMAN,
CONSPACE,
MATRIOSCA.

Bolj ali manj se vsi med zgoraj naštetimi projekti, organiziranimi na širšem geografskem območju, ukvarjajo z razvojem skupnih strategij za izpolnjevanje skupnih izzivov Evrope v prihodnosti.

V okviru programa INTERREG IIIC je bil razvit projekt CORINNA, katerega namen je spodbujanje čezmejnega sodelovanja na področju tehnološkega razvoja v ključnih regijah območja Alpe-Jadran (Slovenija, dežela Furlanija Julijska krajina, avstrijska Koroška, avstrijska Štajerska in območje zahodne Madžarske). Namen projekta je informirati podjetja in raziskovalne institucije o tehnoloških sposobnostih teh regij in pomagati javnim upravam pri identificiranju najboljših praks spodbujanja regionalnih inovacijskih sistemov.

Regije za gospodarske spremembe

V okviru cilja teritorialnega sodelovanja je Evropska komisija sprejela novo pobudo Regije za ekonomske spremembe (RfEC). Pobuda uvaja večjo dinamičnost regionalnih in urbanih mrež z namenom, da bi pripomogla s tesnim sodelovanjem s Komisijo k testiranju inovativnih idej in njihovemu hitremu vključevanju v programe Cilja 1 oziroma Cilja 2.

Predlogi omenjene pobude se lahko do neke mere upoštevajo pri izvedbi operativnega programa. S pomočjo te pobude bodo inovacije, okoljska vprašanja in izkušnje znane širšemu krogu ljudi.

8. KOMPLEMENTARNOST Z DRUGIMI PROGRAMI

Da bi zagotovili, da bi bila evropska sredstva usmerjena in porabljena na najbolj optimalen način, ki bo spodbujal trajnostni razvoj, morajo države članice in Evropska komisija z medsebojnim sodelovanjem povečati komplementarnost in sinergije med različnimi programi in pobudami Komisije in drugimi finančni mehanizmi, kot npr. med kohezijsko politiko, razvojem podeželja, LIFE+, raziskavami in razvojem (R&R), programom za konkurenčnost in inovacije (CIP). Operativni program Slovenija–Avstrija bo svojo finančno podporo osredotočil predvsem na pristne čezmejne projekte, ki se bodo razlikovali od prijav v okviru drugih evropskih programov po vsebini in lastništvu projektov, kar bo upošteval skupni nadzorni odbor pri izbirnem postopku projektov.

Zaradi obsežne vsebine se program Teritorialno sodelovanje Slovenija–Avstrija v določenih pogledih prekriva z drugimi programi, sofinanciranimi s strani EU, zato je treba skrbno preveriti razlike in poskrbeti za dobro koordinacijo med navedenimi programi.

Zaposlovanje (ESS)

Program ponuja ukrepe usposabljanja in zaposlovanja, namenjene določenim ciljnim skupinam na trgu dela, zlasti ženskam in starejšim zaposlenim ljudem. Poleg usposabljanja brezposelnih oseb je omogočeno tudi usposabljanje zaposlenih. V teh primerih se posebno pozornost namenja starejšim in nizkokvalificiranim delavcem. Osredotočanje na ciljne skupine trga dela bi moralo preprečiti izključenost določenih skupin zaposlenega prebivalstva iz trga delovne sile.

Potrebno je spodbujati tudi pravičen in uravnotežen dostop do trga dela. Ukrepi usposabljanja se morajo obravnavati kot komplementarne inovacijskim ukrepom.

V programu Teritorialno sodelovanje Slovenija–Avstrija je spodbujanje vidikov usposabljanja sicer predvideno kot horizontalna tema, vendar je namenjeno potrebam projektov in nosilcev projektov v jasnem čezmejnem okviru, ne pa posameznikom.

Razvoj podeželja (EKSRP)

Čezmejno območje sodelovanja se prekriva tudi s ciljnim območjem Programa razvoja podeželja 2007-2013, financiranim s sredstvi EKSRP, zato je potrebno poskrbeti za usklajevanje. Načeloma je dvojno financiranje preprečeno s tem, da so za proces svetovanja in izbora projektov, ki so potencialno upravičeni za čezmejno sodelovanje ali Program razvoja podeželja, zadolženi isti organi oblasti, kar velja tudi za projekte, kjer si strukturna sklada ESSR in EKSRP prizadevata za relativno podobne cilje. Zaradi različnih finančnih predpisov evropskih skladov EKSRP in ESSR bo med procesom izvajanja potrebno zagotoviti izvedbo promocijskih dejavnosti in hkrati zagotoviti, da ne bo prišlo do njihovega prekrivanja.

Avstrijski Program razvoja podeželja 2007-2013

Glavni poudarek programa je na večanju konkurenčnosti kmetij. V Avstriji bodo posebno pozornost namenili spodbudam za vlaganje v inovativne kmetije, spodbujanju razvoja človeških virov in spodbujanju upravljanja izobraževanja, usposabljanja in znanja. Dodatna glavna tema programa je gozdarstvo. Pomemben poudarek je tudi na spodbujanju razvoja gorskih območij in na programu ÖPUL (Avstrijski program za okolje in kmetijstvo). Z namenom, da bi povečali raznolikost kmetijskega gospodarstva, so predvideni širše zastavljeni ukrepi, ki presegajo področje kmetijstva, in medsektorske pobude za panoge in regije. Po drugi strani pa bo program LEADER podpiral čezmejne razvojne pobude v manjših izbranih

območjih, predvsem pa okrepitev turistične ponudbe tistega dela podeželja, ki ne sodi v osrednja turistična območja.

Avstrija bo v Programu razvoja podeželja združila svoje moči in določila prednostne naloge programa. Ena izmed njih je spodbujanje konkurenčnosti kmetijskih gospodarstev.

- V 1. prioriteti so prednostne naloge pobude za investicijsko pomoč za inovativne kmetije, prednostna pomoč človeškim virom ter spodbujanje upravljanja izobraževanja, usposabljanja in strokovnega znanja. Prednostna naloga je tudi gozdarstvo.
- V 2. prioriteti novega programa bodo zagotovljene subvencije za gorska območja, ÖPUL pa bo prednostna naloga še naprej.
- Raznovrstni ukrepi 3. prioritete presegajo področje kmetijstva; gre za medsektorske pobude za različne panoge.
- 4. prioriteta je namenjena integraciji programa LEADER+.

Slovenski Program razvoja podeželja 2007-2013

Osnutek Nacionalnega strateškega načrta razvoja podeželja v Sloveniji posebej izpostavlja potrebe po prestrukturiranju kmetijstva in živilsko-predelovalne industrije ter prispeva h krepitvi konkurenčnosti tako kmetijstva kot celotne agroživilske verige. Osnutek strateškega načrta gradi na načelih trajnostnega upravljanja obnovljivih naravnih virov in posveča posebno pozornost vzdrževanju kulturne krajine, varovanju okolja in ohranjanju poseljenosti podeželja ter njegove identitete. Dejavnosti v okviru prvih treh prednostnih nalog se bodo osredotočale predvsem na boljšo uporabo proizvodnih dejavnikov, uvedbo novih tehnologij, večjo kakovost in učinkovito trženje. Dejavnosti četrte prednostne naloge se bodo osredotočale na vlaganje v človeške vire in prenos znanja s podporo dejavnostim za poklicno usposabljanje in informiranje. Prednostne naloge bodo poleg tega prispevale tudi k ekonomski in socialni krepitvi podeželja ter uveljavljale nove pristope za povečanje zaposlenosti na podeželju in to ne samo v kmetijskem sektorju.

S Programom razvoja podeželja 2007-2013 si Slovenija prizadeva za:

- Prioriteta 1: Povečanje konkurenčnosti agroživilstva in gozdarstva,
- Prioriteta 2: Varovanje okolja in podeželja (trajnostna raba kmetijskih površin in gozdov),
- Prioriteta 3: Kakovost življenja v podeželskih območjih in diverzifikacija kmetijskih dejavnosti,
- Prioriteta 4: Program LEADER+.

Avstrijski programi za cilj regionalne konkurenčnosti

Pred kratkim so bili pripravljene trije osnutki operativnih programov, ki bodo izvedeni na deželni ravni; eden za Program v iztekanju (*Phasing Out*) (Gradiščansko) in dva za cilj Regionalna konkurenčnost (avstrijska Koroška, avstrijska Štajerska). Omenjeni programi temeljijo na regionalnih strateških dokumentih, ki so bili pripravljene že prej, in sicer glede na posamezni sektor ali celotno. Na splošno je opaziti visoko raven skladnosti, še posebej s prvo prednostno nalogo operativnega programa, saj se vsi od omenjenih avstrijskih programov osredotočajo na regionalno konkurenčnost, inovativnost ter spodbujanje malih in srednje velikih podjetij. Po drugi strani pa to pomeni, da je treba komplementarnost teh programov bolj natančno opredeliti in jo med izvajanjem tudi nadzorovati, da bi se tako izognili prekrivanju in preprečili dvojno financiranje.

Program v iztekanju Cilja 1 na Gradiščanskem (ESRR)

Program v iztekanju na Gradiščanskem sestavljajo tri tematske prednostne naloge – podpora strukturnim spremembam, R&R, inovacijam in infrastrukturi ter področju človeških virov.

K visoki skladnosti prispeva zlasti usmerjenost k razvoju malih in srednje velikih podjetij, obravnavanje vidikov sodelovanja, povezovanja in internacionalizacije ter usmerjenost k turizmu. Tudi vsebina druge

prednostne naloge je skladna z operativnim programom, saj obravnava razvojne in raziskovalne dejavnosti, razvoj grozdov, razvoj lokacij, kot tudi inovativne ukrepe na področju transportne in IKT infrastrukture. Zato lahko pričakujemo veliko sinergijskega potenciala in priložnosti za čezmejno razširitev in krepitev regionalnih ciljev.

Bistvena razlika med Programom v iztekanju in Operativnim programom SI-AT je izključno čezmejna usmeritev in namen programa v okviru Cilja 3, pomembno pa je izpostaviti, da je čezmejne in internacionalne vidike Programa v iztekanju potrebno do potankosti uskladiti z OP SI-AT in se tako izogniti dvojnemu financiranju.

Regionalna konkurenčnost na Koroškem (ESRR)

Program Cilj 2 avstrijske Koroške združuje vse predvidene dejavnosti v eni prednostni nalogi z imenom "Inovacije in na znanju temelječe gospodarstvo". Program je jasno usmerjen tako v inovacije kot v podjetja. Vsebuje številne različne ukrepe v zvezi z informiranjem, svetovanjem, usposabljanjem in izobraževanjem, kot tudi z inovativno naravnanimi storitvami.

Posebna pozornost je namenjena krepitevi raziskovalnih in razvojnih dejavnosti, saj lahko le ta vodi do krepitev novih kompetenčnih področij, ter nadaljnjemu razvoju poslovne infrastrukture in inovacijskih centrov. Inovativni investicijski projekti, spodbujanje ustanavljanja podjetij ter raziskovalne in razvojne dejavnosti podjetij dokazujejo, da se program osredotoča predvsem na podjetja.

Na področju turizma je program namenjen podpiranju sodelovanja podjetij, razvoju destinacij in verig dodane vrednosti ter inovativni nadgradnji turističnih podjetij.

Visoko raven skladnosti in priložnosti za medsebojno dopolnjevanje je opaziti zlasti v prvi prednostni nalogi OP Slovenija–Avstrija. Vsebinsko je potrebno natančno uskladiti predvsem z vidika dejavnosti internacionalizacije in turizma. Glavna razlika med programoma je jasna čezmejna usmeritev programa Cilj 3, medtem ko je avstrijski program usmerjen v podjetja.

Regionalna konkurenčnost na Štajerskem (ESRR)

Program regionalne konkurenčnosti avstrijske Štajerske predvideva dve glavni prednostni nalogi: "Krepitev inovativnosti in na znanju temelječega gospodarstva" (prva prednostna naloga) in "krepitev privlačnosti regij in lokacij" (druga prednostna naloga). V obeh prednostnih nalogah so inovacije osrednja strategija, ki temelji na izbranih regionalnih prednostnih področjih avstrijske Štajerske, zlasti na industrijskih grozdih, znanstvenem potencialu ter tudi na inovativno naravnemu turističnemu potencialu. Dejavnosti prve prednostne naloge so namenjene razvoju malih in srednje velikih podjetij, na znanju temelječem gospodarstvu, razvoju prednostnih področij in turizmu.

Ker se tudi program Teritorialno sodelovanje Slovenija-Avstrija v številnih pogledih ravna po lizbonskih in göteborgskih ciljih, prihaja do prekrivanja na ravni ciljev in strategij. Izrecni cilj programa Cilj 3 je med drugim čezmejna razširitev konkurenčno naravnanih strategij z ukrepi, ki jasno temeljijo na sodelovanju s Slovenijo in slovenskimi partnerji.

Druga prednostna naloga Programa regionalne konkurenčnosti se v določenih vidikih prav tako prekriva s programom čezmejnega sodelovanja, in sicer glede učinkovite in trajnostne rabe virov, privlačnih regionalnih lokacij, trajnostnega in okoljskega upravljanja ter turizma.

Pri izvajanju programov bo potrebno upoštevati omenjene vidike prekrivanja in hkrati najti načine za jasno razmejitev oziroma ločevanje. Glavni namen programa konkurenčnosti bo osredotočanje na dejavnosti na avstrijskem Štajerskem, medtem ko se bo program Teritorialno sodelovanje posvetil čezmejnemu vidikom. Zato bo na projektni ravni potrebno kar nekaj podrobnega usklajevanja.

Slovenski Operativni program za cilj konvergence 2007-2013 (ESRR)

OP ESRR predvideva izvedbo opredeljenih prednostnih nalog predvsem preko vlaganj. Prva prednostna naloga OP ESRR – Razvojna mreža Slovenije – podpira raziskovalne in razvojne dejavnosti v Sloveniji, in sicer preko spodbujanja raziskovalnih in razvojnih projektov, ki jih bodo podjetja izvajala skupaj z raziskovalno-akademskimi ustanovami, ter preko naložb v modernizacijo ter nakup razvojno-raziskovalne opreme in tehnološke opreme v podjetjih. Poudarek je na inovativnosti, ki bo privedla do novih izdelkov, tehnologij, procesov, itd. Dejavnosti, katerih cilj je razvoj podpornega okolja za podjetništvo, se bodo osredotočale na sofinanciranje vzpostavljanja mreže gospodarsko-razvojno-logističnih središč, kot so npr. tehnološki parki, mrežni regionalni podjetniški inkubatorji, centri odličnosti, univerzitetni spin-off centri, pisarne za prenos tehnologij in medpodjetniški izobraževalni centri.

Ker se OP Slovenija-Avstrija 2007-2013 v glavnem osredotoča na mehke dejavnosti, kot je vzpostavitev mrež sodelovanja in struktur med različnimi udeleženci z namenom izmenjave izkušenj in znanja na obeh straneh meje, program dopolnjuje cilje, ki jih predvideva OP ESRR. Horizontalne teme operativnega programa Slovenija-Avstrija 2007-2013 ustrezajo prednostnim nalogam operativnega programa ESRR.

Ena od pomembnejših prednostnih nalog OP ESRR je tudi informacijska in komunikacijska infrastruktura. Za zagotavljanje širokopasovnih internetnih povezav bodo izvedli alternativne rešitve gradnje odprtih omrežij, do katerih bodo imeli dostop vsi operaterji. Projekt se bo izvajal na področju celotne države, poudarek pa bo na pospešeni gradnji širokopasovnih omrežij v manj razvitih regijah ter predvsem na podeželju.

Projekti in programi na področju informacijske družbe bodo razvijali in vzpostavljali informacijske sisteme in e-storitve. Njihov cilj bo razvijanje in ustvarjanje e-vsebine, predvsem na področju digitalizacije kulture, kulturne dediščine in medijev.

9. FINANČNI NAČRT

9.1 Razčlenitev po kategorijah

Tabela 13: Finančni načrt programa, ki prikazuje letne dodelitve sredstev ESRR za program

ESRR	
2007	9.515.924,00
2008	9.112.854,00
2009	9.219.581,00
2010	9.457.826,00
2011	9.701.916,00
2012	9.933.304,00
2013	10.170.072,00
Skupaj	67.111.477,00

Tabela 14: Finančni načrt operativnega programa, ki prikazuje znesek vseh dodeljenih sredstev ESRR, nacionalne javne in zasebne prispevke ter stopnjo sofinanciranja glede na prednostne naloge za celotno programsko obdobje

Prednostne naloge glede na vir financiranja (v EUR)	Za informacijo						
	prispevek Skupnosti (a)	Nacionalni javni viri (b)	Nacionalni zasebni viri (c)	Skupno financiranje (d) = (a) + (b) + (c)	Stopnja sofinanciranja (e) = (a)/(d)	Prispevek EIB	Ostali viri
Prva prednostna naloga – Konkurenčnost, znanje in gospodarsko sodelovanje	28.293.931,00	4.993.047	0,00	33.286.978	0,85		
Druga prednostna naloga – Trajnost in skladen razvoj	34.790.857,00	6.139.563	0,00	40.930.420	0,85		
Tretja prednostna naloga – Tehnična pomoč	4.026.689,00	710.593	0,00	4.737.282	0,85		
Skupaj	67.111.477,00	11.843.203	0,00	78.954,680	0,85		

10. POVZETEK SPREMLJEVALNIH PROCESOV

10.1 Predhodno vrednotenje (ex-ante)

10.1.1 Postopek in vsebina predhodnega vrednotenja

Urad zveznega kanclerja Republike Avstrije kot organ upravljanja aktualnega programa INTERREG IIIA Slovenija–Avstrija je izbral ÖAR Regionalberatung in podjetje Pitija, da izvedeta predhodno vrednotenje programa čezmejnega sodelovanja. Ta pogodba prav tako vključuje pripravo strateške presoje vplivov na okolje (SPVO). SPVO in predhodno vrednotenje sta bila izvedena v tesnem sodelovanju tako v časovnem kot v vsebinskem smislu.

Sestava predhodnega vrednotenja se ujema s tisto, ki je omenjena v relevantnem delovnem dokumentu Evropske komisije:

- Presoja socialno-ekonomske analize, ustreznost strategije
- Utemeljitev in usklajenost strategije
- Zunanja skladnost z ostalimi politikami (na državni in EU ravni)
- Pričakovani rezultati in vplivi
- Sistemi izvajanja

Niti organ upravljanja niti programska skupina nista izpostavila dodatnih evalvacijskih vprašanj ali specifičnih zahtev za evalvatorje. Predhodno vrednotenje je bilo izvedeno vzporedno z izdelavo operativnega programa, kar pomeni, da so bile presoje narejene v iterativnem procesu, temeljile pa so na vmesnih rezultatih programskega postopka in tesnem sodelovanju s programsko skupino. Ta proces lahko delimo na pet faz ali stopenj presoje:

- Presoja prvih treh komponent je bila narejena na podlagi 3. osnutka operativnega programa (junijska verzija 2006). Delo je bilo dokumentirano v dokumentu, ki vsebuje podrobne komentarje, o katerih je razpravljala programska skupina. Glavne ugotovitve so bile prav tako predstavljene in obravnavane s programsko skupino (29. junij 2006).
- Med poletjem so evalvatorji priskrbeli periodične povratne informacije za programsko skupino o izdelavi 4. osnutka (julij 2006) in priporočila o specifičnih vprašanjih (sistem kazalnikov, razjasnitev programske logike).
- Naslednja presoja je bila izvedena na podlagi 5. osnutka (september 2006). Po eni strani je bila narejena presoja o vključitvi prej omenjenih priporočil in začetna ocena možnih dosežkov pričakovanih rezultatov/učinkov. Ocenjevalci so pripravili diagrame učinka na podlagi strategije OP. Diagrami so bili predstavljeni in obravnavani s programsko skupino (3. oktober 2006).
- Po srečanju so bili diagrami učinka revidirani na podlagi povratnih informacij, ki so jih posredovali člani programske skupine. Na podlagi 6. osnutka (november 2006), ki je že vseboval okvirno dodelitev finančnih sredstev kazalnice in kategorizacijo izdatkov, je bila ocenjena možnost učinkov in primernost sistema kazalnikov. O teh vprašanjih je potekala razprava s programsko skupino (17. november 2006).
- Končni koraki – presoja sistemov za izvajanje in količinska opredelitev kazalnikov – so bili izvedeni v tesnem sodelovanju s programsko skupino.

Glavne metode, ki so bile uporabljene med predhodnim vrednotenjem, so bile analize dokumentov in tudi intervjuji z organi za izvajanje programa in programsko skupino. Poleg tega so bile upoštevane tudi

ugotovitve, do katerih je prišlo pri evalvaciji aktualnega programa. Pri presoji vplivov je bil uporabljen pristop "Procesnega spremljanja vplivov".

10.1.2 Ugotovitve in dodana vrednost predhodnega vrednotenja

Presoja socialno-ekonomske analize, ustreznost strategije

Analiza predstavlja natančen pregled trenutne situacije v območju sodelovanja ter vsebuje najnovejše in relevantne informacije o ekonomskem in socialnem stanju programskega območja. Glavna neskladja, primanjkljaji in možnosti za razvoj, ki so relevantni za strategijo programa, so predstavljeni kratko in jedrnato, potekalo pa je tudi obširno posvetovanje z interesnimi skupinami na obeh straneh, da bi ugotovili potrebe in zbrali zamisli za razvoj. Priporočila evalvatorjev so bila v veliki meri upoštevana, odpravljeno pa je bilo začetno neujemanje med analizo SWOT in opisom področja.

Utemeljenost in usklajenost strategije

Cilji programa in izbrane prednostne naloge na primeren način obravnavajo potrebe, ki so bile ugotovljene v socialno-ekonomski analizi. OP prikazuje visoko stopnjo strateške utemeljitve: strateški cilji so v skladu s strateškimi predpostavkami in načeli glavnih ciljev programa, izbrane prednostne naloge pa stremijo k zastavljenim ciljem. Program je dobro usmerjen in izkazuje precej visoko raven ambicij v primerjavi z aktualnim INTERREG IIIA programom. Izkušnje, ki smo jih pridobili pri izvajanju tega programa, ter vmesne ugotovitve in neprestana evalvacija so bili prav tako upoštevani.

Predlagane spremembe so bile izvedene, kar je pripeljalo do izboljšane utemeljitve prednostnih nalog, kot tudi do jasnejšega opisa povezav med prednostnimi cilji in področji dejavnosti. Predvidena izvedba horizontalnih prednostnih nalog je bila prav tako postavljena bolj v ospredje.

Izvajanje strategije pa je – predvsem načrtovani glavni cilj in raven ambicij – še vedno povezano z nekaterimi tveganji, ki jih je med izvedbo programa potrebno upoštevati:

- Udejaniti programsko strategijo: Za to bo potreben predvsem proaktiven razvoj projektov v skladu z določenimi cilji, ki jih je možno doseči le, če pride do skupnega sporazuma med vsemi partnerji programa. Če strategije ni mogoče hitro udejaniti, obstaja tveganje, da se bo program začel počasi, da bo prišlo do zamud pri izvajanju in celo do odvzema proračunskih sredstev.
- Potreba po identifikaciji - vključitvi novih akterjev: Uresničitev strategije zahteva sodelovanje ključnih akterjev za določene teme na obeh straneh, vključno z državno ravno v Sloveniji in Avstriji, če je to primerno ali potrebno. Predvsem je treba nasloviti odgovorne ustanove za poslovno in inovacijsko politiko, kjer je treba upoštevati tudi ločene (ali nejasne/spreminjajoče se) odgovornosti.
- Popraviti nepravilnosti iz preteklosti: Nekateri akterji, ki so ključni za uresničitev strategije OP, so komajda vključeni v izvedbi aktualnega programa (tj. organizacije grozdov, sektor za raziskave in razvoj, zasebna podjetja) in morajo biti zato primerno obveščeni in motivirani za sodelovanje v novem programu. Prav tako so številni trenutni projekti preveč odvisni od posameznikov in bi jih bilo treba postopoma spremeniti v partnerstvo med ustanovami ali organizacijami.

Zunanja skladnost z ostalimi politikami

Operativni program je skladen z določbami Splošne uredbe o strukturnih skladih in Uredbo o Evropskem skladu za regionalni razvoj, predvsem s prvo točko 6. člena. Z nekaterimi manjšimi izjemami je videti, da bi vse teme v področjih dejavnosti lahko financiral ESRR. Program je prav tako skladen s Smernicami o koheziji. Prva prednostna naloga se močno sklada s cilji za čezmejno sodelovanje, ki so opisani v

poglavju 5.4. Druga prednostna naloga je po drugi strani skladna s Prenovljeno strategijo EU za trajnostni razvoj (COM 10917/06).

Operativni program je prav tako skladen z relevantnimi nacionalnimi politikami, vsaj na ravni ciljev in področij dejavnosti. Kar zadeva Slovenijo, je skladen z državnim razvojnim programom in nacionalnim strateškim referenčnim okvirjem (NSRO). Enako velja za avstrijski NSRO (strat.at), vendar je v tem primeru skladnost še bolj poglobljena, saj vključuje cilje za Teritorialno sodelovanje in strategije za čezmejno sodelovanje. Vendar je treba omeniti, da so te strategije predvsem postopkovne, zato je prezgodaj, da bi ocenili, če bodo ti pogoji izpolnjeni.

Za operativni program se tudi šteje, da je komplementaren drugim programom strukturnih skladov na programskem območju. Tematsko prekrivanje s temi programi je precejšnje (predvsem cilj konvergence v Sloveniji in trije programi, ki se jih bo izvajalo na deželni ravni v Avstriji), zato je treba zagotoviti tesno sodelovanje, npr. prek predstavnikov teh programov v nadzornem odboru, in tako preprečiti podvajanje ter uporabiti potencialne sinergije.

Videti je, da je komplementarnost z ostalimi nacionalnimi programi (zaposlitev, razvoj podeželja) zagotovljena skoraj v enaki meri, vendar je tematsko prekrivanje manj izrazito in je diferenciacija, opisana v operativnem programu, zadovoljiva.

Presoja pričakovanih rezultatov in vplivov

Da bi presodili verjetnost rezultatov in vplivov, so ocenjevalci pripravili diagrame učinka na ravni prednostnih nalog in jih potrdili v sodelovanju s programsko skupino. Ti diagrami omogočajo identifikacijo glavnih mehanizmov učinka, tj. pričakovanih prispevkov področij dejavnosti in tipov projektov k doseganju rezultatov in učinkov.

Ti diagrami učinka prikazujejo, da vsi pričakovani vplivi kažejo jasne in verjetne odnose s tipi projektov, ki naj bi bili sofinancirani. Zato program prikazuje sklop usklajenih mehanizmov učinka in jasno "akcijsko teorijo". Vse pričakovane rezultate in vplive se lahko doseže s predvidenimi področji dejavnosti.

Vseeno pa mora biti pozitivna presoja revidirana, ko upoštevamo okvirno dodelitev finančnih sredstev. Zaradi razmeroma nizke dodelitve finančnih sredstev prvi prednostni nalogi obstaja tveganje, da do uresničitve ambicioznih ciljev ne bo prišlo – oz. da bodo doseženi le deloma. Ta težnja je še dodatno poslabšana zaradi kategorizacije izdatkov. Kategorije, ki bodo prejele daleč največ finančnih sredstev, so turizem in razvoj naselij/regionalni razvoj, ne pa kategorije, ki jih spodbuja lizbonska strategija – tem je namenjeno samo približno 40 % vseh izdatkov. Tako lahko dodeljevanje finančnih sredstev bistveno zniža pričakovani prispevek OP k ciljem lizbonske strategije.

V primerjavi z obdobjem 2000–2006 so sredstva, ki jih prispeva EU, bistveno višja, nacionalno javno financiranje pa je – zaradi 85 % deleža sofinanciranja – močno upadlo. Sredstva ESRR bodo skoraj podvojena in skupen znesek javnega sofinanciranja bo narasel za 38 %. Toda, kot je bilo razloženo zgoraj, porast EU sredstev večinoma ne bo uporabljen za dejavnosti, ki so v skladu z lizbonsko strategijo ali cilji Komisije za čezmejno sodelovanje, kot je izraženo v Smernicah o koheziji.

Razen ene izjeme bodo predlagani kazalniki na ravni programa in prednostnih nalog prikazali samo učinke. Tako ne bo mogoče nadzorovati rezultatov na podlagi teh količinskih porazdelitev kazalnikov. Vendar pa bodo diagrami učinka omogočali opazovanje verjetnosti za doseganje učinkov prek (kvalitativnih) kazalnikov procesov, pod pogojem, da bodo vključeni v prijave in poročila o projektu.

Količinska porazdelitev kazalnikov prikazuje približno isti vzorec kot kategorizacija izdatkov, kjer projekti v turizmu in razvoju naselij/regionalnem razvoju predstavljajo skoraj polovico vseh projektov, ki naj bi bili sofinancirani. Ciljne vrednosti kažejo razmeroma skromno raven ambicij, kljub znatnem povečanju sredstev bo število projektov ostalo približno enako kot v finančnem obdobju 2000–2006. To bi lahko tudi pomenilo, da se bi v primerjavi s trenutnim programom povprečna velikost projekta znatno povečala in/ali

da bo pristop "krovni projekt" bolj pogosto uporabljen. Večina vrednosti bo verjetno dosežena s predvidenimi finančnimi izdatki, z izjemo področja dejavnosti Razvoj malih in srednje velikih podjetij in Na znanju temelječe gospodarstvo, ki jih bo težko doseči.

Program torej temelji na dobri »akcijski teoriji«, kot je izraženo v področjih dejavnosti in v predvidenih mehanizmih učinka, vendar dodeljevanje finančnih sredstev resno ogroža izvedbo strategij in doseganje nekaterih strateških ciljev, posebno tistih iz prve prednostne naloge. Z izjemo nekaterih ciljev v prvi prednostni nalogi je količinska porazdelitev kazalnikov možna in dosegljiva. Ker bodo predlagani kazalniki omogočali le prikaz učinkov, bodo potrebne dodatne informacije za učinkovito usmerjanje izvedbe programa in za nadzorovanje doseženih rezultatov.

Sistemi izvajanja

Operativni program vsebuje kratek in jedrnat pregled struktur in postopkov za izvajanje programa, vključno z opisi administrativnih struktur (SNO, OU, STS, OP, RO), življenjskega kroga projekta, obveščanja in informiranja javnosti. Vloge in naloge različnih struktur so jasno opisane s slikami, ki ponazarjajo odnose med njimi. Opisi vrednotenja, sistema nadzora in elektronske izmenjave podatkov so trenutno v začetni fazi.

Sistem izvajanja je v skladu z zahtevami uredbe ESRR in bo omogočal tudi izvedbo principa "vodilnega partnerja". Prav tako temelji na predhodnih izkušnjah in predvideva nadaljevanje sodelovalnega in decentraliziranega sistema izvajanja. Ti bodo imeli veliko vlogo pri oblikovanju projektov z namenom, da bi olajšali vključitev postopkov v administrativne sisteme in sisteme za financiranje v partnerskih regijah.

Vendar pa bo prenos ključnih programskih struktur (OU, OP, RO, osrednji sistem za spremljanje) Sloveniji predstavljal velik izziv, ki bo otežen zaradi nedavnih sprememb osebja znotraj OU. Treba je najeti in usposobiti nov kader, ne samo za naloge OU ampak tudi STS in organa za potrjevanje, prav tako je potrebno tudi delovati v smeri vzpostavitve delujočega osrednjega sistema za spremljanje in sistema za vrednotenje. Zato je ključnega pomena, da odgovorne slovenske oblasti ravnajo hitro in da jih pri njihovih nalogah podpirajo avstrijski partnerji (predvsem nekdanji OU in STS, vendar tudi regionalna telesa - RT), v nasprotnem primeru obstaja tveganje, da pride do zamud pri izvajanju in celo do odvzema proračunskih sredstev.

Poleg tega je priporočljivo prilagoditi sistem izvajanja na naslednji način:

- Predvideti dodatni RT za zahodni del slovenskega obmejnega območja, da bi pridobili bolj uravnoteženo strukturo RT, ki bodo zagotovili enako obravnavanje in podporo potencialnim prijaviteljem v celotnem programskem območju.
- Zagotoviti jasnejšo delitev nalog in preprečiti morebitne konflikte med interesi STS in RT: RT naj bi bili podpora potencialnim prijaviteljem, skrbeli naj bi za regionalne interese in zagotovili regionalno/državno sofinanciranje. STS naj bi organiziral presojo prejetih prijav v smislu upravičenosti, vsebine in skladnosti s cilji programa.
- Vključiti predstavnike programov ESRR na obeh straneh (Cilj 1 in 2) v nadzorni odbor, da bi zagotovili usklajevanje, preprečili podvajanje in dobro izrabili potencialne sinergije na ravni projekta.

Tabela 15: Vključitev glavnih priporočil predhodnega vrednotenja med programiranjem

Ex-Ante priporočila	Vključitev v operativni program
Dodatni podatki/informacije o analizi SWOT in opisu področij za dokazovanje določenih vidikov programa	Kot prvo se je izboljšala primerljivost avstrijskih in slovenskih podatkov; Kot drugo je bila priskrbljena vrsta dodatnih podatkov in informacij, predvsem o naslednjih poglavjih: Majhna in srednje velika podjetja/Industrija: število struktur za podporo podjetništva v Sloveniji; razjasnitev v zvezi s številom zaposlenih v kmetijstvu; R&R: iniciativa Tehnopolis v savinjski regiji dodatno omenjena; Turizem: razlikovanje med domačimi in tujimi nočitvami; Človeški viri: stopnja brezposelnosti taka kot v EU-25; vrednosti v zvezi z izobrazbeno strukturo prebivalstva so dodane; Okolje in energija: povprečen delež obnovljive energije tak kot v EU; zaključena analiza okoljskega stanja na avstrijski strani.
Povečati notranjo skladnost operativnega programa (Analiza – SWOT – Strategije – Prednostne naloge)	Neskladja med SW analizo in opisom področja so bila odpravljena z dodatnimi informacijami in dopolnitvijo manjkajočih področij v opisu.
Boljša utemeljitev prednostnih nalog in opisa strategije za doseganje ciljev	Utemeljitev prednostnih nalog, ki temelji na opisu območij in SW analizi, je bila izboljšana; Priskrbljeni so bili argumenti, zakaj določena področja (npr. čezevropska omrežja – TEN-prometne poti) niso vključena; Povezave med prednostnimi nalogami in strategijo za izvajanje (opis prispevka k prednostnim ciljem) so bile izboljšane.
Izboljšan opis izvajanja horizontalnih prednostnih nalog	Horizontalne prednostne naloge so bile postavljene bolj v ospredje (razvoj človeških virov, IKT); Opisi principov EU "trajnostni razvoj" in "enakost med spoloma" so bili priskrbljeni.
Možnost tveganja za slab prenos programske strategije v projekte	Programski partnerji se zavedajo, da pristop tega programa predstavlja večji izziv v primerjavi s sedanjim; dejavnosti za informiranje novih ciljnih skupin in spodbujanje le-teh k oblikovanju projektov so se že začele.
Potrebno identificirati nove akterje in popraviti neskladja iz preteklosti.	Program ponuja seznam identificiranih upravičencev, kjer so predvideni novi akterji, zlasti na področjih R&R, inovacij, grozdov in mrež; Nova struktura izvajanja predvideva nove elemente za izboljšanje postopkov izvajanja.

11. ORGANIZACIJSKE STRUKTURE IN POSTOPKI ZA IZVAJANJE OPERATIVNEGA PROGRAMA

Organizacija upravljanja programa ustreza tako zahtevam EU za obdobje 2007–2013 kot tudi dosedanjim izkušnjam pri čezmejnem sodelovanju na tem območju.

Za obdobje 2007–2013 so se sodelujoči organi v Sloveniji in Avstriji partnersko dogovorili o strukturah za izvajanje, kot so opisane v tem poglavju.

Struktura in odnos programskih teles temelji na naslednjih splošnih načelih:

- Spoštovanje načela partnerstva;
- Smotrne in učinkovite strukture;
- Jasna opredelitev nalog in odgovornosti;
- Ravnotežje med strukturami na državni in čezmejni ravni.

V skladu s 70. členom Uredbe Sveta št. 1083/2006 so države članice odgovorne za vzpostavitev učinkovitega sistema upravljanja in nadzora, kot je določeno v členih 13 do 17 Uredbe Sveta št. 1080/2006 za programe teritorialnega sodelovanja. Določajo pravila, ki urejajo njihov odnos z oblastmi, ki se nahajajo na njihovem ozemlju in sodelujejo pri izvedbi programa.

V programu za čezmejno sodelovanje Slovenija-Avstrija 2007–2013 predstavljajo države članice naslednji organi:

AVSTRIJA:

Urad zveznega kanclerja
Oddelek IV/4, Koordinacija – Prostorsko
načrtovanje in regionalna politika
Ballhausplatz 2
A-1014 Dunaj

SLOVENIJA:

Služba vlade RS za lokalno samoupravo in
regionalno politiko
Kotnikova 28
SI-1000 Ljubljana

Primeren načrt upravljanja mora na vseh ravneh izvajanja programa zagotoviti izogibanje oz. minimiziranje vseh mogočih učinkov, ki so netrajnostne narave ali neugodni za okolje, s poudarkom na klimatskih spremembah, ohranitvi biotske raznovrstnosti in ekosistemov ter porabi naravnih virov in to ne samo ob upoštevanju pravnih minimalnih standardov. Vse to mora prispevati k temu, da bo na koncu operativnega programa breme na okolje nevtralnno, kar zadeva podnebje in vire. Pozitivne učinke programa in možnosti za sinergije, v smislu optimizacije prispevka k trajnostnemu razvoju okolja, pa je treba izkoristiti najbolje in krepiti, kjer je le mogoče.

Partnerstvo

Ciljem programa je treba slediti tudi v luči tesnega sodelovanja med obema državama članicama in Komisijo. Vsaka država članica naj organizira, kjerkoli je to mogoče in v skladu z veljavnimi nacionalnimi pravili in praksami, partnerstvo med oblastmi ali organi, kot n.pr.:

- Ustreznimi regionalnimi, lokalnimi, mestnimi in drugimi javnimi oblastmi;
- gospodarskimi in socialnimi partnerji;
- drugimi primernimi organizacijami, predstavniki civilne družbe, okoljskimi partnerji, nevladnimi organizacijami in organi, zadolženimi za spodbujanje enakosti med spoloma.

11.1 Organizacijske strukture za izvajanje programa

Organ upravljanja (OU)

Slovenski in avstrijski programski partnerji so se dogovorili, da bo v smislu osme točke 12. člena Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 1080/2006 in prve a) točke 59. člena uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006 organ upravljanja (OU): Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko (Slovenija), ki jo predstavlja Oddelek za upravljanje čezmejnih programov v Mariboru.

Po 60. členu uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006 je organ upravljanja odgovoren za upravljanje in izvajanje operativnega programa v skladu z načelom dobrega finančnega poslovanja in zlasti za:

- *Zagotavljanje, da so operacije izbrane za financiranje v skladu z merili, ki veljajo za operativni program, in da se za celotno obdobje izvajanja spoštujejo ustrezna pravila Skupnosti in nacionalna pravila;*
- *Preverjati dobave sofinanciranih proizvodov in storitev in preverjati, da so izdatki, ki so jih navedli izvajalci, dejansko nastali in so v skladu s pravili Skupnosti in nacionalnimi pravili; pregledi posameznih operacij na kraju samem se lahko izvedejo na osnovi vzorca v skladu s podrobnimi pravili, ki jih sprejme Komisija po postopku iz člena 103 (3);*
- *Zagotavljanje sistema za zapis in shranjevanje računovodskih podatkov za vsako operacijo v operativnem programu v računalniški obliki ter zbiranje podatkov o izvajanju, ki so potrebni za finančno upravljanje, spremljanje, nadzor in vrednotenje;*
- *Zagotavljanje, da upravičenci in drugi organi, ki so udeleženi v izvajanju projektov, vodijo ločeno računovodstvo ali ustrezno računovodsko kodo za vse transakcije v zvezi s projekti, ne glede na nacionalna računovodska pravila;*
- *Zagotavljanje, da se vrednotenja operativnih programov iz člena 48(3) izvede v skladu s členom 47;*
- *Vzpostavitev postopkov za zagotovitev, da se vsi dokumenti glede izdatkov in kontrol, ki so potrebni za zagotovitev ustrezne revizijske sledi, hranijo v skladu z zahtevami člena 90;*
- *Zagotavljanje, da organ za potrjevanje prejme vse potrebne podatke o postopkih in nadzoru, ki se izvaja glede izdatkov, za namene izdaje potrdil;*
- *Usmerjanje dela nadzornega odbora in zagotavljanje dokumentov, potrebnih za spremljanje kakovosti izvajanja operativnega programa, ob upoštevanju njegovih posebnih ciljev;*
- *Izdelava in, po potrditvi nadzornega odbora, predložitev letnih in končnih poročil o izvajanju Komisiji;*
- *Zagotavljanje upoštevanja zahtev po informacijah in javnem obveščanju iz člena 69;*
- *Zagotavljanje podatkov Komisiji, da ji je omogočeno ocenjevanje velikih projektov.*

Poleg obveznosti, ki so omenjene v Uredbi Sveta, je OU odgovoren tudi za:

- Sklepanje pogodb za ESRR z vodilnimi partnerji s standardno okvirno pogodbo na podlagi pogodbe o sodelovanju med projektnimi partnerji in formalno izvajanje vseh relevantnih sprememb pri projektih;
- Pripravljanje vseh relevantnih standardiziranih obrazcev za prijavo projektov, ocenjevanje projektov in odločanje, v skladu z odločitvami SNO;
- Zbiranje končnih poročil vodilnih partnerjev in predložitev poročil o izdatkih organu za potrjevanje ob upoštevanju vseh uredb EU.

Skupni tehnični sekretariat (STS)

Organ upravljanja ustanovi skupni tehnični sekretariat. V skladu s 14. členom Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta (ES) št. 1080/2006 STS pomaga organu upravljanja in skupnemu nadzornemu odboru pri izvajanju njihovih nalog. STS ima sedež znotraj OU: Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko (Slovenija), ki jo predstavlja Oddelek za upravljanje čezmejnih programov v Mariboru.

STS je predvsem odgovoren za naslednje skupne naloge:

- Nuditi informacije o programu vsem zainteresiranim;
- Izvajati dejavnosti informiranja in obveščanja;
- Pripravljati standardizirane obrazce za prijavo projektov in presojo projektov, itd.;
- Prejemati projektne ideje in jih posredovati partnerjem v programu;
- Prejemati projektne prijavnice in jih registrirati v osrednji sistem za spremljanje (OSS);
- Formalno preveriti prijave projektov v smislu administrativne usklajenosti in upravičenosti;
- Pripravljati presoje kakovosti projektov v sodelovanju z OU in programskimi partnerji;
- Dostaviti SNO informacije o projektu in povzetek informacij o predloženih projektih kot tudi informacije o proračunu programa;
- Pripravljati vse uradne bilateralne sestanke;
- Pripravljati sporazume, ki temeljijo na Memorandumu o soglasju med OU in programskimi partnerji;
- Varovati skladnost med pogodbami ESRR in pogodbami za nacionalno/regionalno sofinanciranje;
- Zbirati vsebinska in finančna poročila vodilnih partnerjev;
- Pripravljati spremembe pogodb ESRR, ki temeljijo na spremembah projektov, za katere zaprosijo vodilni partnerji, v skladu z regionalnimi in nacionalnimi oblastmi, ki projekt sofinancirajo;
- Spremljati izvedbo projektov in programa.

Organ za potrjevanje (OP)

Slovenski in avstrijski programski partnerji se strinjajo, da se odgovornost organa za potrjevanje v smislu prve b) točke 59. člena Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006 preda Javnemu skladu RS za regionalni razvoj.

V skladu z 61. členom Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006 je organ za potrjevanje odgovoren za:

- *Pripravo potrjenih izkazov o izdatkih in zahtevkov za izplačila ter njihovo posredovanje Komisiji;*
- *Potrjevanje, da je izkaz o izdatkih točen, izhaja iz zanesljivega računovodskega sistema in temelji na preverljivih spremnih dokumentih ter da so prijavljeni izdatki v skladu z veljavnimi pravili Skupnosti in nacionalnimi pravili in da so nastali zaradi projektov, ki so bili izbrani za financiranje v skladu z merili, ki veljajo za program, in v skladu s pravili Skupnosti in nacionalnimi pravili;*
- *Zagotavljanje za namen izdajanja potrdil, da je od organa za upravljanje prejel dovolj informacij o izvajanju postopkov in preverjanju glede izdatkov, ki so vsebovani na izkazih o izdatkih;*
- *Upoštevanje, za namen izdajanja potrdil, rezultatov vseh revizij, ki jih je izvedel revizijski organ oziroma so bile izvedene v njegovi pristojnosti;*
- *Vzdrževanje računovodskih evidenc izdatkov, predloženih Komisiji, v računalniški obliki;*
- *Vzdrževanje evidence o izterljivih zneskih ter zneskih, ki so bili umaknjeni po preklicu celotnega prispevka za določen projekt ali dela tega prispevka. Izterjane zneske se povrne v splošni proračun Evropske unije, in sicer pred zaprtjem operativnega programa tako, da se jih odšteje od naslednjega izkaza o izdatkih.*

Poleg odgovornosti, ki so omenjene v Uredbi Sveta, je organ za potrjevanje odgovoren za:

- Zbiranje poročil o izdatkih, ki jih predloži OU;
- Preverjanje zahtevkov in sprostitev sredstev;
- Prejem sredstev ESRR od EK in transfer sofinanciranja vodilnemu partnerju preko plačilne enote.

Revizijski organ (RO)

Funkcijo revizijskega organa, ki je odgovoren za preverjanje učinkovitosti sistema upravljanja in nadzora v smislu prve c) točke 59. člena in 62. člena Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006 bo izvrševalo Ministrstvo za finance (Slovenija), ki ga predstavlja Urad za nadzor proračuna.

Predstavnik Urada zveznega kanclerja (Avstrija), Oddelek IV/3 bo pomagal revizijskemu organu. Skupaj bosta imenovala skupino revizorjev. Podrobnosti sistema bodo opisane v revizijski strategiji.

V skladu z 62. členom Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006, je revizijski organ odgovoren, da:

- Zagotavlja, da se revizije izvajajo tako, da se preveri učinkovitost sistema upravljanja in nadzora operativnega programa;
- Zagotavlja, da se revizije projektov izvajajo na podlagi ustreznega vzorca, da se preverijo prijavljeni izdatki;
- Posreduje revizijske strategije Komisiji, v devetih mesecih od potrditve operativnega programa, ki pokriva vse organe iz točk (a) in (b), ki bodo izvedli revizijo, izbrano metodo, metodo vzorčenja za revizije projektov ter okvirni načrt revizij, ki zagotavlja, da so glavna telesa revidirana in revizije enakomerno porazdeljene čez celotno programsko obdobje;
- Do 31. decembra vsako naslednje leto od 2008 do 2015 posreduje letno poročilo o nadzoru Komisiji: poročilo vsebuje ugotovitve revizij, izvedenih v skladu z revizijsko strategijo, v okviru operativnega programa v obdobju preteklih 12 mesecev, ki se zaključi 30. junija zadevnega leta, in poroča o ugotovljenih pomanjkljivostih v sistemu upravljanja in nadzora programa.
- Do 31. decembra vsako nadaljnje leto od leta 2008 do leta 2015 izda mnenje na podlagi nadzora in revizij, izvedenih v njegovi pristojnosti, o tem, ali sistem upravljanja in nadzora deluje učinkovito, da se poda zadostno zagotovilo o pravilnosti izkazov o izdatkih, ki so bili predloženi Komisiji, in posledično, zadostno zagotovilo o zakonitosti in pravilnosti poslovnih dogodkov;
- Do 31. decembra vsako nadaljnje leto od leta 2008 do leta 2015 posreduje izjave, kadar je to primerno v skladu z 88. členom, glede delne zaključitve, v kateri je ocenjena zakonitost in pravilnost izdatkov v zvezi s tem;
- Posreduje izjave o zaključitvi, ki ocenjuje veljavnost zahteve za izplačilo končnega plačila, ter zakonitost in pravilnost poslovnih dogodkov, ki so povezani s tem in so zajeti v končnem izkazu o izdatkih, ki dopolnjuje končno poročilo o nadzoru; izjavo se posreduje Komisiji najpozneje do 31. marca 2017.

Revizijski organ zagotavlja, da je revizija opravljena po mednarodnih revizijskih standardih. Revizijski organ je funkcionalno neodvisen od organa upravljanja.

Osrednji sistem za spremljanje (OSS)

V skladu s točko (c) 60. člena Uredbe Sveta 1083/2006 bo organ upravljanja zagotovil sistem za zapis in shranjevanje računovodskih podatkov za vsako operacijo v operativnem programu v računalniški obliki ter zbiranje podatkov o izvajanju, ki so potrebni za finančno upravljanje, spremljanje, potrjevanje in vrednotenje. V imenu organa upravljanja bo z namenom zbiranja podatkov vzpostavljen osrednji sistem za spremljanje v skladu z 12. členom Uredbe (ES) št. 1080/2006 Evropskega parlamenta in Sveta. O tehničnem okviru kot tudi o strukturi in vsebini poročanj osrednjemu sistemu za spremljanje se bodo sporazumeli partnerji programa na podlagi predvidenih EU standardov.

STS bo nemudoma posredoval vse potrebne podatke OSS in potrdil pravilnost podatkov. Podatki, ki bodo poslani OSS, se bodo šteli za uradne podatke. Informacije, ki bodo odstopale od uradnih podatkov v izvajanju programa, bodo lahko uporabljene za nadzor, ne bodo pa veljavne za uradna poročila.

Podatki o spremljanju bodo redno na voljo OU, programskim partnerjem, STS, EK, kot tudi organom za finančno kontrolo.

Regionalna telesa (RT)

Regionalna telesa prispevajo k programu z:

- informiranjem in obveščanjem kot tudi z napotki potencialnim prijaviteljem,
- svetovanjem o prijavnih postopkih skupaj s STS.

Potem, ko bo STS registriral prijavnico v osrednji sistem spremljanja, mu bodo RT v pomoč pri:

- usklajenosti z regionalnimi strategijami in izpolnjevanju organizacijskih, pravnih, tehničnih in ekonomskih zahtev ter pričakovanih rezultatov operacij;
- kakovosti, čezmejnem sodelovanju in čezmejnem vplivu.

Sosedska RT bodo oblikovala komentarje na te teme skupno.

Slovenija

Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko, Oddelek za Cilj 3, IPA, INTERREG III in PHARE, s predstavniki v Ljubljani, Kotnikova 28, in v Mariboru, Svetozarevska 6.

Avstrija

R M B - Regionalmanagement Bgld GmbH
Marktstraße 3, Technologiezentrum Eisenstadt, A-7000 Eisenstadt

Amt der Steiermärkischen Landesregierung
Abt. 16 - Landes- und Gemeindeentwicklung
Stempfergasse 7, A-8010 Graz

KWF Kärntner Wirtschaftsförderungsfonds
Heuplatz 2, 9020 Klagenfurt

V sodelovanju z

Amt der Kärntner Landesregierung
Abt. 20 – Landesplanung

Skupni nadzorni odbor (SNO)

Sestava nadzornega odbora je določena v skladu z določbami 11. in 63. člena Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006 v sodelovanju s socialnimi partnerji in regionalnimi organi, ki so odgovorni za trg dela, spodbujanje enakih možnosti in okoljska vprašanja.

Nadzorni odbor se prepriča o učinkovitosti in kakovosti izvajanja operativnega programa v skladu z naslednjimi določbami:

• <i>V šestih mesecih od odobritve operativnega programa preuči in odobri merila za izbiro dejavnosti, ki se financirajo, ter odobri vsako revizijo teh meril v skladu s potrebami načrtovanja programov;</i>• <i>Periodično revidira napredek doseganja posameznih ciljev operativnega programa na podlagi</i>

dokumentov, ki jih predloži organ upravljanja;

- *Pregleda rezultate izvajanja, zlasti doseganje ciljev, določenih za vsako prednostno os, in vrednotenja iz člena 48(3);*
- *Preuči in potrdi letna in končna poročila o izvajanju iz člena 67;*
- *Obvesti se ga o letnem poročilu o nadzoru, ali delu poročila glede zadevnega operativnega programa, ter o vseh zadevnih pripombah, ki jih lahko poda Komisija po preučitvi tega poročila ali v zvezi s tem delom poročila;*
- *Lahko predlaga organu za upravljanje kakršno koli spremembo ali prilagoditev operativnega programa, ki bi verjetno omogočila doseganje ciljev skladov iz 3. člena, ali izboljšala njegovo upravljanje, vključno s finančnim upravljanjem;*
- *Obravnavati in odobri vsak predlog za spremembo vsebine odločitve Komisije o prispevku iz skladov.*

SNO predstavlja bilateralno platformo, ki usmerja in spremlja izvajanje programa. Način dela SNO bo deloval poslovnik. Nadzorni odbor sprejme svoj poslovnik v sodelovanju z organom upravljanja, z namenom, da uresničuje svoje poslanstvo v skladu z Uredbo.

O sestavi SNO in porazdelitvi glasovalnih pravic morajo programski partnerji doseči medsebojno soglasje. Odločitve bodo sprejete soglasno; en glas za vsako državo.

Poleg odgovornosti, ki so omenjene v Uredbi Sveta, je skupni nadzorni organ odgovoren za:

- Prejemanje povzetkov informacij o predloženih projektih in informacij o proračunu programov od OU, ki jih pripravi STS;
- Odločanje o sofinanciranju iz sredstev ESRR za vsak projekt in pomembne spremembe projektov; (SNO je edini organ odločanja o dodelitvi sredstev ESRR – odločitev se ne more prenesti);
- Odločanje o skupnih ukrepih za obveščanje in informiranje javnosti na ravni programa;
- Lahko povabi zunanje strokovnjake za pridobivanje mnenj za izboljšanje izvajanja programa;
- Koordinacija z ostalimi relevantnimi regionalnimi in nacionalnimi programi;
- Organiziranje sprotne evalvacije izvajanja programa.

STS sestavljajo:

redni člani,
opazovalci,
svetovalci.

Srečanja bodo potekala izmenoma v obeh državah članicah.

11.2 Postopkovne uredbe, ki urejajo izvedbo programa (organizacija postopka)

11.2.1 Glavni upravičenec (Načelo vodilnega partnerja)

V skladu z 20. členom Uredbe (ES) št. 1080/2006 so obveznosti glavnega upravičenca in ostalih upravičencev naslednje.

Za vsak projekt upravičenci med seboj določijo glavnega upravičenca. Glavni upravičenec prevzame naslednje odgovornosti:

- *Določi ureditev svojih odnosov z upravičenci, ki sodelujejo pri projektu, s sporazumom, ki med drugim vsebuje določbe, ki zagotavljajo dobro poslovanje s sredstvi, dodeljenimi projektu, vključno z ureditvami o vračanju neupravičeno izplačanih zneskov;*
- *Odgovoren je za zagotavljanje izvajanja celotnega projekta;*
- *Zagotavlja, da so bili izdatki, ki so jih prijavili upravičenci, ki sodelujejo pri projektu, izplačani za izvajanje projekta in se ujemajo z dejavnostmi, o katerih so se dogovorili ti upravičenci;*
- *Preveri, da so nadzorniki potrdili izdatke, ki so jih prijavili upravičenci, ki sodelujejo pri projektu potrdili nadzornik;*
- *Odgovoren je za nakazilo prispevka ESRR upravičencem, ki sodelujejo pri projektu.*

Poleg odgovornosti, ki so omenjene v Uredbi Sveta, je glavni upravičenec odgovoren za to, da:

- Zbira informacije od projektnih partnerjev, navzkrižno preverja potrjene dejavnosti in napredek projekta ter predloži poročila STS;
- Podpiše pogodbo za sredstva ESRR;
- Uskladi spremembe projektov z RT in jih formalno, prek STS, predloži OU v odobritev.

Vsak partner, ki sodeluje pri projektu, mora:

- *Prevzeti odgovornost za kakršno koli nepravilnost glede prijavljenih izdatkov;*
- *Obvestiti državo članico, v kateri se nahaja, o svojem sodelovanju pri projektu v primeru, da ta država članica kot taka ne sodeluje pri zadevnem operativnem programu;*

- Poslati poročilo o izdatkih in vsebinsko poročilo kontrolni enoti;
- Predložiti izkaz o izdatkih in informacije glavnemu upravičencu.

11.2.2 Življenjski krog projekta

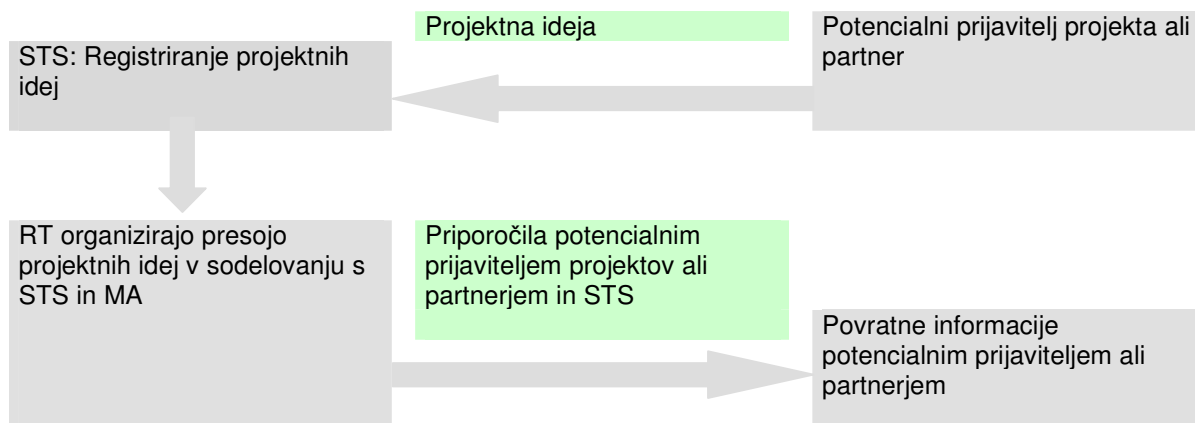
Administrativno delo pri postopkih za dodeljevanje pomoči posameznim projektom, v okviru operativnega programa Cilj 3 Slovenija–Avstrija, bo potekalo v skladu z naslednjimi pravili, ki so lahko še podrobneje opredeljena v sporazumu med OU, RT in STS.

Informacije in nasveti

Organ upravljanja, STS in RT bodo ustrezno obvestili potencialne prijavitelje projektov o ciljih programa, predpogojih za pridobitev sredstev ESRR in posameznih postopkih, ki jih je treba upoštevati. Aktivno delo na področju odnosov z javnostmi se bo izvajalo v dogovoru med organom upravljanja, STS in RT ter po potrebi tudi v sodelovanju z obstoječimi regionalnimi svetovalnimi institucijami in institucijami za upravljanje projektov ter državnimi podpornimi institucijami. Pripravljen bo komunikacijsko-informacijski načrt, ki ga bo potrdil SNO.

Za nasvete lahko prijavitelji projektov pošiljejo svoje projektne ideje STS, ki bo preveril skladnost predloženih projektnih idej in bo redno organiziral skupne sestanke skupine RT, kjer bodo razpravljali o projektnih idejah in partnerjih. RT bodo, v sodelovanju s STS in OU, organizirali podporo potencialnim prijaviteljem projektov pri iskanju čezmejnih projektnih partnerjev in prijaviteljem pojasnili možnosti in zahteve za pridobitev regionalnega/nacionalnega sofinanciranja.

RT bodo preko STS prijaviteljem v pisni obliki priskrbeli rezultat te razprave o projektni ideji. Te povratne informacije bodo priporočila in ne zavezujoče odločitve.

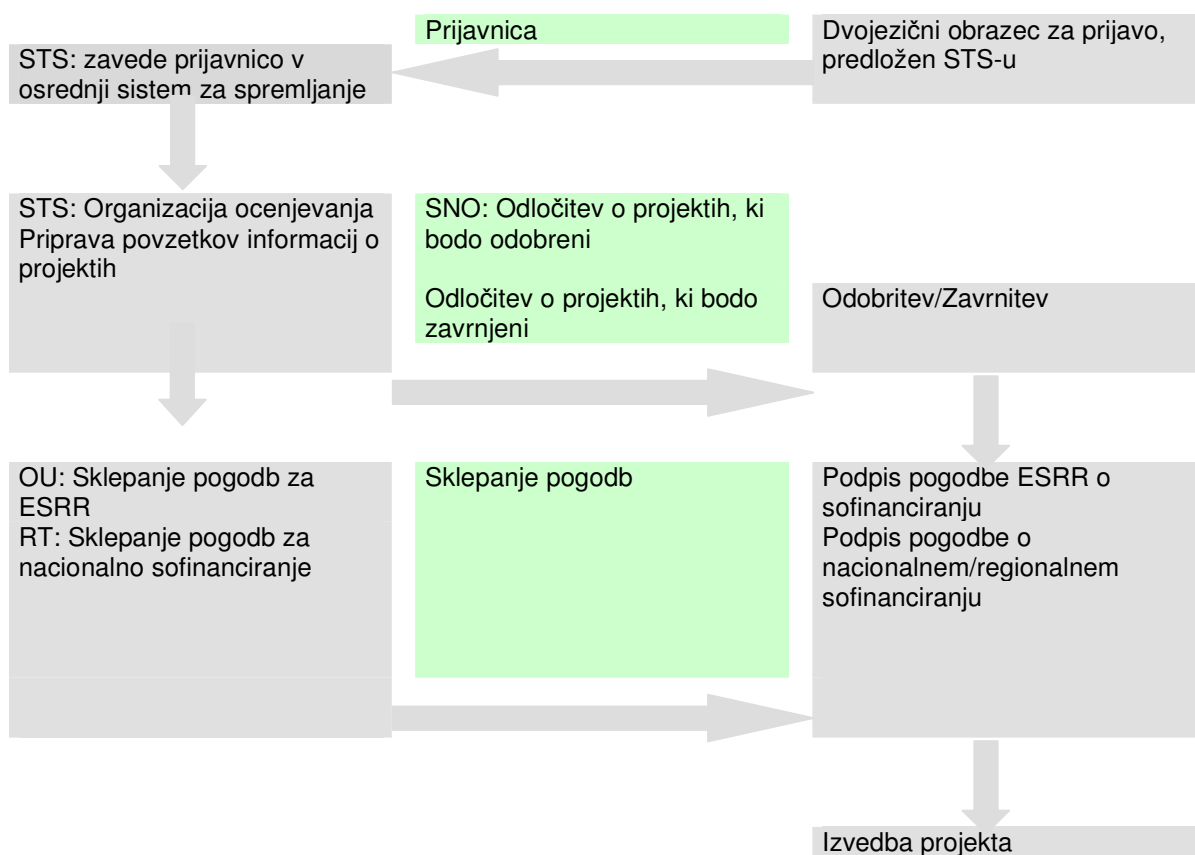

Prijava projekta

Projekt (tudi v elektronski obliki) je treba predložiti STS v obliki dvojezične prijavnice, vključno z vsemi zahtevanimi prilogami.

Vsako popolno vlogo, ki izpolnjuje potrebne formalne zahteve za financiranje iz ESRR (čezmejni vpliv, administrativna usklajenost, upravičenost, itd.), bo STS zavedel v OSS. Tako bodo vse informacije o prijavah in spremembe prijav na voljo programskim partnerjem prek OSS.

STS pripravi končen spisek priporočenih projektov, ki jih predloži SNO.

Presoja prejetih vlog

Kot rezultat tega drugega koraka bo SNO prejel priporočila za financiranje iz ESRR. Metodologijo za presojo projektov bo opredelil in potrdil SNO.

Skupni nadzorni odbor bo oblikoval skupne standarde za upravičenost in merila za izbor.

V primeru, da bo predlagano preveč projektov glede na razpoložljiva sredstva, je predvideno, da lahko strokovnjaki iz javnega sektorja sestavijo posebno prednostno razvrstitev med prijavitelji.

Rezultate presoje bodo v obliki poročila in seznama priporočenih projektov s strani STS/OU predloženi SNO, ki bo podal uradno odločitev.

Poročilo bo sestajeno tako, da bo zajelo vse prejete prijavnice projektov s strani STS ter upravičilo priporočila za odločitev – ob doslednem upoštevanju meril za izbor, ki so podana v programskih dokumentih in so bila potrjena na SNO.

Odločitev o projektih, ki bodo financirani iz ESRR

SNO uradno odloča o odobritvi projektov in o prispevku ESRR. Odločitev lahko sprejmejo le člani z glasovalno pravico. SNO se sestane vsaj dvakrat letno; v nujnih primerih lahko programski partner prosi za dodaten sestanek SNO ali za pisni postopek glede odločitve o projektu.

Po prejetju uradne odločitve, bo OU obvestil prijavitelja z uradnim dopisom, če je bila njegova prijava projekta sprejeta/zavrnjena. Poleg tega bo dopis vseboval dodatne informacije o naslednjih korakih za sklenitev pogodb in kontaktna imena glavnih regionalnih/nacionalnih organov potrebna za izvedbeno fazo.

Sklepanje pogodb

OU sestavi pogodbo o sofinanciranju iz sredstev ESRR v obliki dvojezične standardne ESRR pogodbe, ki je v vseh glavnih poglavjih identična z nacionalno/regionalno pogodbo o sofinanciranju. Poleg tega mora pogodba vsebovati tudi vse sporazume med partnerji in vse relevantne dele sporazumov med OU in programskimi partnerji/RT.

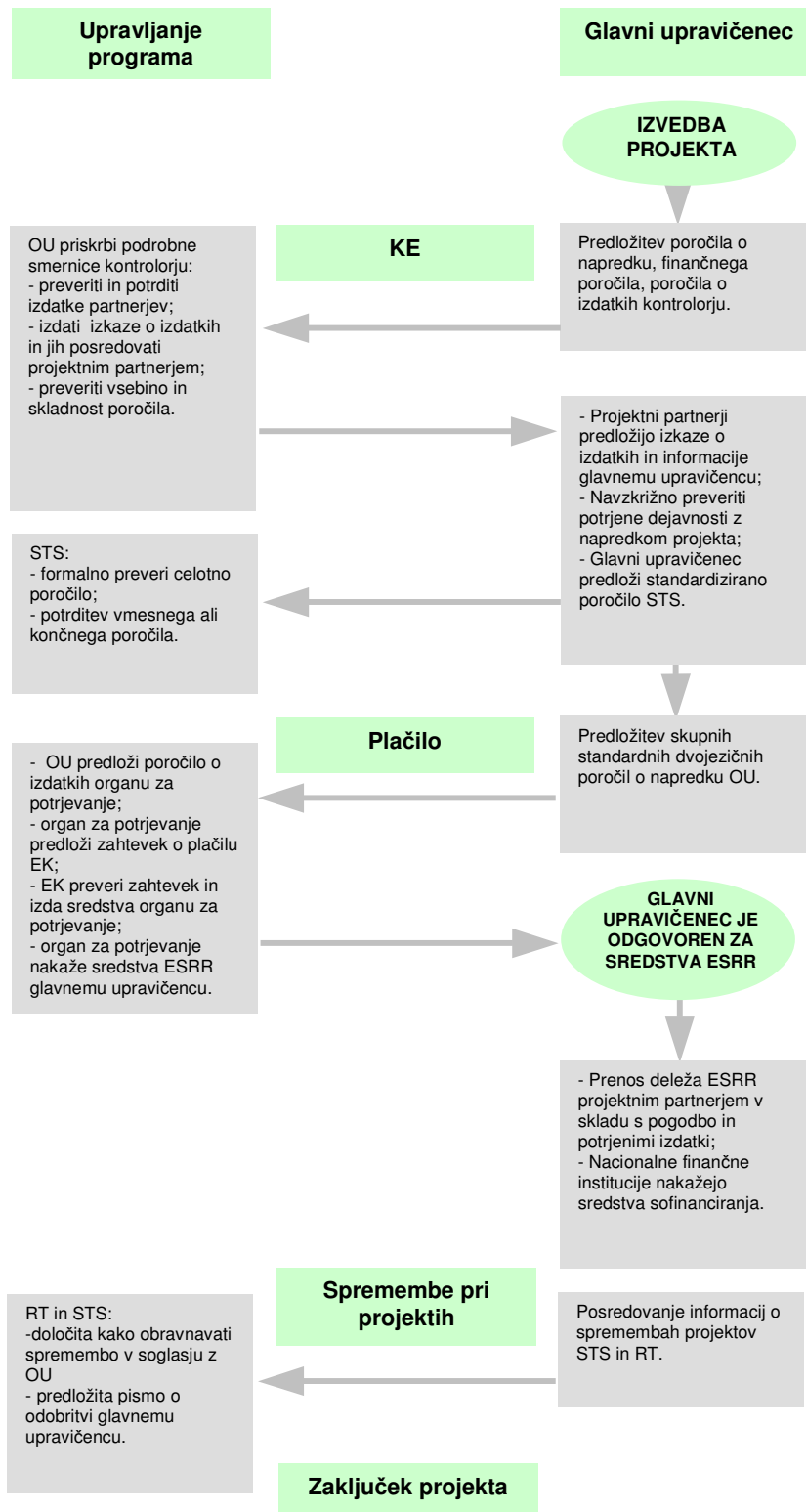
Institucije, ki prispevajo nacionalno/regionalno sofinanciranje, sklenejo s projektnimi partnerji nacionalne/regionalne pogodbe o sofinanciranju, ki so vezane na pogodbe ESRR.

Pred podpisom pogodbe o sofinanciranju iz sredstev ESRR, mora OU zagotoviti tudi pravilno delovanje kontrolorjev za vsakega projektne partnerja, tako da po 16. členu zaprosi za potrditev organov, ki so omenjeni v operativnem programu.

Ko je nacionalno/regionalno sklepanje pogodb o sofinanciranju zaključeno, RT o tem obvestijo STS.

V primeru financiranja, ki spada pod pravila EU o konkurenci, je potrebno upoštevati smernice, ki jih objavi Evropska komisija. Veliki projekti niso predvideni.

Sklepanje pogodb in finančni tok

Finančni nadzor po 16. členu (ES) 1080/2006 ("Kontrolna enota – KE")

Vsaka država članica mora zagotoviti potrjevanje izdatkov skladno z dobavljenimi izdelki in storitvami, ki se sofinancirajo, pravilnost prijavljenih izdatkov ter skladnost teh izdatkov s pravili Skupnosti in nacionalnimi pravili, kot določa prva točka 16. člena Uredbe (ES) 1080/2006 in za to določiti kontrolorje, ki so odgovorni za potrjevanje zakonitosti in pravilnosti izdatkov, ki jih je prijavil vsak upravičenec, ki sodeluje v operaciji.

V opisu sistema upravljanja in nadzora, kot ga narekuje 71. člen (ES) 1083/2006, bo podan podroben opis kontrole.

Del opisa sistema upravljanja in nadzora bodo sestavljala tudi navodila za prijavitelje, ki bodo vsebovala skupna pravila za upravičenost izdatkov prijaviteljev.

Za kontrole so odgovorni:

V Sloveniji:

Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko
Oddelek za finančno kontrolo – Cilj 3
Kotnikova 28, 1000 Ljubljana

V Avstriji:

Na splošno bodo odgovornost za nadzor po 16. členu (1) (ES) 1080/2006 – v skladu z Zveznim ustavnim zakonom – prevzele naslednje oblasti v deželah (za projektne partnerje iz posamezne dežele):

GRADIŠČANSKA:

R M B - Regionalmanagement Bgld GmbH,
Control department (Oddelek za kontrolo)
Marktstraße 3, Technologiezentrum Eisenstadt, A-7000 Eisenstadt

KOROŠKA:

KWF Kärntner Wirtschaftsförderungsfonds
Department Controlling (Oddelek za kontrolo)
Heuplatz 2, 9020 Klagenfurt

V sodelovanju z:

Amt der Kärntner Landesregierung
Abt. 20 – Landesplanung

ŠTAJERSKA:

AMT DER STEIERMÄRKISCHEN LANDESREGIERUNG
Abteilung 16 - Landes- und Gemeindeentwicklung
Referat für grenzüberschreitende Zusammenarbeit
Stempfergasse 7, A-8010 Graz

V sodelovanju s

Fachabteilung 4B Landesbuchhaltung
Burggasse 13, A-8010 Graz

V izjemnih primerih se lahko v skladu s prvo točko 16. člena uredbe ES 1080/2006 finančni nadzor preda drugemu izkušenemu organu – na podlagi določil Zveznega ustavnega zakona.

Pogodba o sofinanciranju iz sredstev ESRR bo določala kontrolorja za vsakega projektnega partnerja.

OU bo sestavil podrobna navodila za izdajanje računov in navodilo/priročnik za enotno razumevanje upravičenosti izdatkov za projektne partnerje in kontrolorje. Obdobje poročanja bo odvisno od trajanja projekta; praviloma bo potrebno pripraviti poročilo o napredku/vmesno poročilo vsakih šest mesecev.

Za vsako obdobje poročanja bo moral vsak projektni partner predložiti v presojo svojemu odgovornemu kontrolorju in v vednost vodilnemu partnerju svoje vmesno poročilo, sestavljeno iz poročila o dejavnostih, finančnega poročila in zahtevka v nacionalnem jeziku.

Po pregledu kontrolor izda izkaz o vseh upravičenih izdatkih za vsakega partnerja (*izkaz o izdatkih*) in ga vrne projektnemu partnerju. Projektni partnerji posredujejo svoje izkaze o izdatkih vodilnemu partnerju, ki je odgovoren za zbiranje vseh izkazov v skupno poročilo.

Vodilni partner vključi poročila svojih partnerjev v svoje poročilo in sestavi skupno dvojezično poročilo, ki ga predloži STS v končni pregled. To poročilo prav tako vsebuje informacije o napredku pri izvajanju projekta in mora biti v skladu z izdatki. Skupno dvojezično poročilo tako vključuje informacije o dejanskem sodelovanju, dejavnostih, rezultatih, vplivih in o morebitnih spremembah projektnega načrta. STS mora navzkrižno preveriti poročilo v smislu potrjenih dejavnosti in napredovanja projekta.

V skladu s prvo točko 15. člena uredbe ES 1080/2006, se OU prepriča, da je izdatke vsakega upravičenca, ki sodeluje pri projektu, odobril kontrolor po 16. členu (ES) 1080/2006.

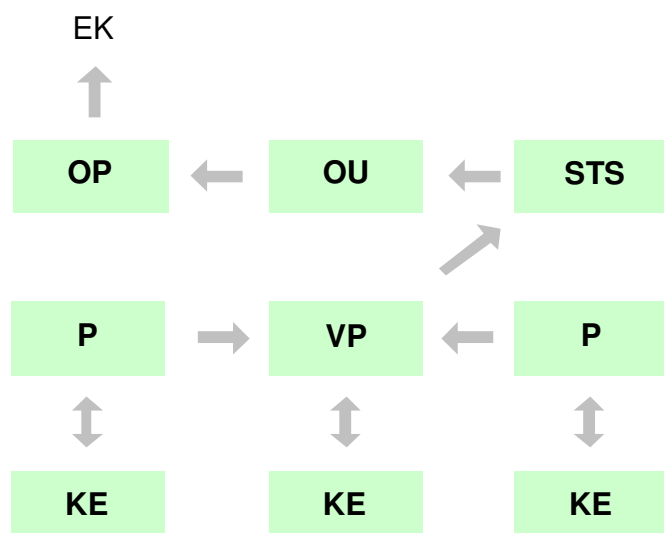
Nepravilnosti

V skladu z 28. členom Uredbe Sveta (ES) št. 1828/2006 države članice v dveh mesecih po koncu vsakega četrletja obvestijo Komisijo o kakršnih koli nepravilnostih, ki so bile predmet upravne ali sodne ugotovitve, kot določa 27. člen iste Uredbe.

Kakor je določeno v četrti točki 28. člena, o nepravilnostih v zvezi z operativnimi programi v okviru cilja evropsko teritorialno sodelovanje poroča država članica, v kateri upravičenec plača izdatek za izvajanje operacije. Država članica hkrati obvesti organ za upravljanje, organ za potrjevanje in revizijski organ.

Države članice bodo sprožile uradni postopek za obravnavo nepravilnosti v skladu z določbami Uredbe Sveta (ES) št. 1828/2006. Ta postopek bo med drugim določil podrobna pravila in odgovornosti o dolžnostih za poročanje, skupnih nadzornih standardih, povrnitvi neupravičeno izplačanih sredstev, obveznostih in usklajevanju med odgovornimi organi oblasti na obeh straneh.

Potek poročil o napredku

Praviloma prva plačila niso možna, dokler niso podpisane vse pogodbe. Po pregledu skupnega poročila OU izda poročilo o izdatkih in ga predloži OP. OP izda zahtevek za plačilo EK, ki preveri poročilo o izdatkih in sprostí sredstva za OP. Plačilna enota OP nakaže sredstva ESRR vodilnemu partnerju. Celoten postopek bo viden v OSS. Vodilni partner je odgovoren za nakazilo deleža ESRR projektnim partnerjem v skladu s pogodbo in potrjenimi izdatki. V imenu vodilnega partnerja lahko OP tudi neposredno nakaže sredstva projektnim partnerjem.

Institucije, ki prispevajo nacionalno/regionalno sofinanciranje, bodo sredstva za sofinanciranje sprostile projektnim partnerjem/vodilnemu partnerju.

Prenos sredstev ESRR mora biti povezan s prenosom regionalnih/nacionalnih sredstev za sofinanciranje; podrobni postopki morajo biti določeni v obeh pogodbah – o sofinanciranju iz ESRR in o javnem nacionalnem/regionalnem sofinanciranju.

Spremembe pri projektih

SNO določi pravila za spremembe pri projektih. V nekaterih primerih lahko OU prenese odgovornost za odobritev sprememb na projektih.

12. INFORMIRANJE IN OBVEŠČANJE JAVNOSTI

Cilj ukrepov informiranja in obveščanja javnosti o intervencijah strukturnih skladov je poudariti vlogo Skupnosti in poskrbeti za preglednost pomoči iz strukturnih skladov (glej 69. člen Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006). Organ upravljanja je odgovoren za izvajanje ukrepov informiranja in obveščanja javnosti.

Ukrepi informiranja in obveščanja javnosti so predstavljeni v obliki komunikacijskega načrta. Izvajanje ukrepov bo naloga pristojnih organov, ki so odgovorni za izvajanje programa. Organ upravljanja je v skladu s 3. členom Uredbe Sveta (ES) št. 1828/2006 odgovoren za posredovanje komunikacijskega načrta EK v roku 4 mesecev od odobritve operativnega programa.

Cilji ukrepov informiranja in obveščanja javnosti o čezmejnemu programu Slovenija-Avstrija so:

- informirati potencialne in končne upravičence, pa tudi regionalne in lokalne oblasti ter druge javne organe, strokovna združenja in poslovne skupnosti, gospodarske in socialne partnerje, nevladne organizacije, zlasti organizacije, ki spodbujajo enakost med moškimi in ženskami, ter organe, ki se ukvarjajo z varstvom in izboljšanjem okolja, nosilce in pobudnike projektov, kot tudi informiranje o možnostih, ki jih ponujajo Evropska unija, Slovenija in Avstrija ter zagotavljanje preglednosti skupne pomoči;
- seznaniti širšo javnost z vlogo, ki jo ima Evropska unija skupaj s Slovenijo in Avstrijo pri sofinanciranih projektih in njihovih rezultatih;
- zagotoviti preglednost potencialnim in končnim upravičencem s splošnimi informacijami o čezmejnemu programu Slovenija-Avstrija, omogočiti pregled pristojnosti, postopkov za organizacijo in izbor projektov ter zagotavljati standardizirane informacije glede predložitve vlog (kateri organ je odgovoren za prejem vlog, kontaktne osebe na nacionalnih, regionalnih in lokalnih ravneh). Poleg tega bodo objavljena tudi merila za izbor in mehanizmi za vrednotenje za razpise in projektne vloge. Vse informacije so na voljo na spletnih straneh programa.
- obveščati javnost o začetku programa preko medijev, pri čemer bo poudarek tudi na ustrezni predstavitvi sodelovanja Evropske unije ter redno obveščanje o stopnjah izvajanja projektov skozi celotno programsko obdobje in predstavitev končnih rezultatov čezmejnega programa Slovenija-Avstrija 2007-2013.

Splošni strateški cilj ukrepov informiranja in obveščanja javnosti v okviru čezmejnega programa Slovenija-Avstrija 2007–2013 je ustvariti enotno javno podobo, ki bi morala s časom pridobiti status blagovne znamke oziroma celotne podobe programa. V ta namen se uporablja enoten logotip, ki se bo uporabljal v tiskanem gradivu, publikacijah ter tiskanih in elektronskih medijih. Za strateško izvajanje omenjenih vsebin se bo uporabljalo naslednje:

- spletna stran programa s stalnimi informacijami za širšo javnost ter potencialne prijavitelje in končne upravičence; strukturirana omrežja na internetu, ki jih bo pripravil tehnični sekretariat v tesnem sodelovanju z vsemi programskimi partnerji;
- informativno gradivo v obliki letakov, informacijskih zloženkov in brošur;
- priložnostna sporočila za javnost, tiskovne konference za obveščanje državnih, regionalnih in lokalnih medijev (npr. o začetku izvajanja programa, najboljših praksah, zaključenih projektih, o srečanjih nadzornih odborov, letnih poročilih o izvajanju, širitvi);
- regionalni in lokalni informativni dogodki ter povezovanje organizatorjev projektov, finančnih institucij in organov financiranja v mreže (uvodna prireditve na začetku programa na regionalni ravni in informativni dogodki na regionalni ravni);
- prispevki k prireditvam posebnega pomena, članki v specializiranih revijah.

Izvedba omenjenih ukrepov informiranja in obveščanja javnosti v programskem obdobju (2007–2013) se deli v tri stopnje, ki se medsebojno razlikujejo:

- Obveščanje o začetku in najava čezmejnega programa Slovenija-Avstrija: Cilj te stopnje je razširjanje informacij v čim večji meri (potencialni in končni upravičenci ter širša javnost) in na splošno seznanjanje javnosti s programom, kontaktnimi partnerji, info točkami, postopki in

strukturami za odločanje, itd. Komunikacijska sredstva: uvodna prireditve v obeh državah; letaki, tiskovne konference, sporočila za javnost o začetku programa.

- Stalno informiranje, poročanje in predstavitve: Cilj te stopnje je redno seznanjati javnost s trenutnim stanjem izvajanja programa in o zaključkih uspešnih projektov. Nadaljnji cilj te stopnje je zagotoviti jasne (enotne) informacije o administrativnih postopkih in merilih za izbor ter mehanizmih za vrednotenje projektov, in sicer na regionalni in lokalni ravni. Redno informiranje in organiziranje povezovalnih dogodkov s strani organizatorjev, finančnih ustanov in organov financiranja je v tej stopnji bistveno za izvajanje skupnega programa. Komunikacijska sredstva: brošure, informativni dogodki, organiziranje dogodkov za izmenjavo izkušenj med projekti, sporočila za javnost o stanju izvajanja programa.
- Predstavitev rezultatov in pregled: Ob koncu programskega obdobja bodo potekale predstavitve o zaključenih projektih in proučitev sodelovanja, ki so ga vzpostavili projekti. Komunikacijska sredstva: brošure, prireditve ob zaključku programa, itd.

PRILOGA: KATEGORIJE IZDATKOV

		Skupno ESRR	ESRR v %
01	Dejavnosti na področju R&TR v raziskovalnih središčih	1.500.000	2,24 %
02	Infrastruktura za R&TR in centre za usposabljanje za specifično tehnologijo	1.850.000	2,76 %
03	Prenos tehnologije in izboljšanje mrež sodelovanja med malimi in srednje velikimi podjetji	2.643.181	3,94 %
04	Pomoč R&TR, zlasti v MSP	570.000	0,85 %
05	Izpopolnjene podporne storitve za podjetja in skupine podjetij	2.853.000	4,25 %
06	Pomoč MSP za spodbujanje okolju prijaznih izdelkov in proizvodnih procesov	710.000	1,06 %
07	Naložbe v podjetja, neposredno povezana s področjem raziskav in inovacij	770.000	1,15 %
08	Druge naložbe v podjetja	7.045.375	10,50 %
09	Druge naložbe za spodbujanje raziskav, inovacij in podjetništva v MSP	870.000	1,30 %
13	Aplikacije in storitve za državljane (e-zdravje, e-vlada, e-učenje, e-vključenost, itd.)	804.244	1,20 %
24	Kolesarske steze	477.984	0,71 %
28	Inteligentni transportni sistemi	901.416	1,34 %
43	Učinkovita raba energije, soproizvodnja in gospodarjenje z energijo	3.588.142	5,35 %
45	Upravljanje in distribucija vode	1.458.761	2,17 %
48	Celovito preprečevanje in nadzor onesnaževanja	1.422.761	2,12 %
51	Spodbujanje biotske raznovrstnosti in varstva narave (vključno z Natura 2000)	1.311.981	1,95 %
54	Drugi ukrepi za ohranjanje okolja in preprečevanje tveganja	1.588.142	2,37 %
55	Poudarjanje pomena naravnih dobrin	1.481.981	2,21 %
56	Varovanje in razvoj naravne dediščine	3.689.982	5,50 %
57	Druga podpora za izboljšanje turističnih storitev	5.809.375	8,66 %
58	Varovanje in ohranjanje kulturne dediščine	1.469.659	2,19 %
59	Razvoj kulturne infrastrukture	1.145.727	1,71 %
60	Druga podpora za izboljšanje kulturnih storitev	1.145.659	1,71 %
61	Celostni projekti za obnovo mest in podeželja	3.993.566	5,95 %
64	Razvoj posebnih storitev za zaposlovanje, usposabljanje in podporo v povezavi s prestrukturiranjem sektorjev in podjetij ter oblikovanje sistemov za predvidevanje gospodarskih sprememb in prihodnjih zahtev, kar zadeva delovna mesta ter spretnosti in znanja	1.154.244	1,72 %
72	Načrtovanje, uvajanje in izvajanje reform v sistemih izobraževanja in usposabljanja, da se poveča možnost zaposlitve, ustreznost začetnega in poklicnega izobraževanja in usposabljanja za trg dela ter nadgradnja znanja izobraževalnih kadrov v luči inovacij in na znanju temelječega gospodarstva	450.000	0,67 %
74	Razvijanje človeškega potenciala na področju raziskav in inovacij, zlasti s pomočjo podiplomskih študijev in usposabljanja raziskovalcev, ter mrežnih dejavnosti med visokošolskimi zavodi, raziskovalnimi centri in podjetji	782.000	1,17 %
80	Spodbujanje partnerstva, dogovorov in pobud z mrežnim povezovanjem ustreznih zainteresiranih strani	3.488.992	5,20 %
81	Mehanizmi za izboljšanje politike in oblikovanja programa, spremljanje in vrednotenje na nacionalni, regionalni in lokalni ravni,	8.108.616	12,08 %

	krepitev usposobljenosti kadrov za uresničevanje politik in programov		
85	Priprava, izvajanje, spremljanje in nadzor	3.038.318	4,53 %
86	Ocena in študije; informacije in komunikacija	988.371	1,47 %
	SKUPAJ	67.111.477	

	Oblika financiranja		
01	Nepovratna pomoč	67.111.477	100 %
	Obseg ozemlja		
08	Območje čezmejnega sodelovanja	67.111.477	100 %